

632.

[Faint handwritten scribble]

V I E R

VERHANDELINGEN.

GEN.

VI

654 A 4
KW.
V I E R

VERHANDELINGEN.

O V E R E E N I G E

G E D E E L T E N

V A N D E

N E D E R D U I T S C H E T A A L E ,

D O O R

H E N D R I K P I E T E R S O N .

T E A M S T E R D A M , B Y
I Z A A C D E J O N G H .

1 7 8 2 .

Nonintlyke
Dib coltrick
to's Stage.

V O O R R E D E

A A N D E N

N E D E R L A N D E R .

Hier geef ik den Geächten Leezer **VIER VERHANDELINGEN**, waarvan

De Eerste behelst het kwaade gebruik van het woord **UE.**, terwijl ik zoek te doen opmerken, dat men zich van het zelve, in het spreken en schrijven, moeste onthouden, doch zo wij ons somtijds daarvan wilden bedienen, dat het dan op deeze wijze behoorde gebruikt of geschreeven te worden, **UWE ED.**

De inhoud van **DE TWEEDE** leert, dat de letter **D** tot geen sluitletter

* 2

ter

IV. V O O R R E D E.

ter van eene Lettergreep of woord kan gebezigd worden, en dat deeze veronderstelling op het geluid onzer *Uitspraake* en de gewoonte van de *Oudheid* rust. Maar om dat het *Hedendaagsche Gebruik* zich hiertegen verzet, en de letter D ook in het Eenvoudige Getal van onze woorden plaatst, als zij in het Meervoudige moet gebruikt worden, heb ik ook in deezen gevalle het aardëigen der Taale aan de algemeene gewoonte opgeofferd, en de eenpaarigheid van schrijven onder onze Landgenooten zoeken te bevorderen. Daarachter volgen VIER LYSTEN van de Zelfstandige en Bijvoeglijke Naamwoorden en Lijdende Deelwoorden, die niet alleenlijk tot groot ge

V O O R R E D E. v

gemak voor de Vreemdelingen, om de Onderscheiden Buigingen van de D en de T te leeren zijn, maar ook te gelijk, zo mij voorkomt, tot eene groote nuttigheid voor ons zelve verstreken zullen.

DE DERDE VERHANDELING geeft alle de Zelfstandige Naamwoorden op, die, van de algemeene Buiginge afwijkende, in den Tweeden Naamvalle (Genitivus) geen S maar EN aanneemen.

En daarop wordt het kwaade gebruik van den Vijfden Naamvalle (Vocativus) aangetoond, dat gemeenlijk plaats heeft in het Eenvoudige Getal van het Manlijke Geslacht, als het Zelfstandige

VI V O O R R E D E.

Naamwoord van een Bijvoeglijk vergezeld is.

Uit dit laatste verkrijgt men eene goede gelegenheid om over de gefchilbaarende zegwijze, **MYN ZOETE KIND**, naauwkeuriglijk te denken. Ik meen daarbij onwe-derfpreeklijk te betoogen, dat de Heer **TEN KATE** ons de rechte **Buiging** 'er van heeft opgegeeven, en dat de Heer **HUYDECOPER** volkoomen mistast, en ons van de **Natuurlijke Buiging** afbrengt.

DE VIERDE VERHANDELING gaat over dat gewigtige Deel der **Taal-kunde**, de **Werkwoorden**.

Ik had tot nog toe geen rechte kennis van dit uitgebreide gedeelte onzer **Taale** kunnen verkrijgen.

Hier-

V O O R R E D E. VII

Hierom ondernam ik die bezigheid met eenen weetgierigen lust. Toen ik de Hoofdäfdeelingen van deeze zaake had nedergefteld, (waartoe vervolgens alle onze Nederduitsche Werkwoorden zouden moeten gebragt worden,) verkreeg ik zo veele loffpraaken en goedkeuringen van verfcheiden Amfterdamsche geleerde Heeren, dat ik andermaal den arbeid hervatte, en geen moeite befpaarde, om dit ftuk volkoomen af te werken, en in zodanig eene gedaante voordien dag te brengen, dat elk, zonder uitzonderinge, de onderscheiden Regelmaat van onze Werkwoorden, (die naar mijn onderzoek alleenlijk tot Vijf Soorten moeten gebragt worden,) in den korten

VIII V O O R R E D E.

tijd van eenige ledige avonduuren zoude kunnen bevatten en ter zijner beoefening in het geheugen bewaaren.

En nu mijne taak is volvoerd, geeven die Loflijke Aanmoedigers van Konsten en Weetenschappen mij de goede getuigenis, dat ik mijn doel bereikt, en eene algemeene goedkeuring te verwachten hebbe. (Het gene ik hier alleenlijk verhaal, om den Leezer, ter verkrijging eener goede kennisse van dit Taaldeel, des te meerder tot het onderzoek van deeze VERHANDELING aan te zetten.)

De Voorbeelden van de Werkwoorden heb ik alle, volgens den
rang

V O O R R E D E. IX

rang der Letterlijste, geplaatst, om ook daardoor voor allen in het Onderwijs gemakkelijk te zijn, en voornaamelijk om den Taalkundigen te behaagen.

Om welke reden te gelijk ook *al-*le de Werkwoorden, over welke immer verschil is geweest, van de Heeren MOONEN, SEWEL, TEN KATE en HUYDECOPER, daar op hunne verëischte plaatfen zijn te vinden.

Dit is nu de Hoofdinhoud van deeze VIER VERHANDELINGEN, welke geheel nieuw zijn, en, zo mij voorkomt, niet van het geringste belang bij de Verftandigen zullen gefchat worden. Ook heb ik daarboven getracht den Lee-

x V O O R R E D E.

zer tusfchen beide, en bij afwifeling, te verrasfchen, met eenige Taalkundige Aanmerkingen, Nieuwe Regelen; en andere zaaken, die ter volmaking en verfiering onzer Taale dienen. Men kan hiervan, onder anderen, bewijzen vinden in

DE EERSTE VERHANDELING, bladzijde 8, 9, 18, 30, 31 en 33; alwaar over de *Betrekkelijke Voornaamwoorden* in het breede wordt gefproken;

En in DE TWEDE, bladzijde, 70, 71, 73, 74, en 78, over het woord BASTERD, 79, HEILAND, 92, VIJAND, 97, AANVAARD, 101, GEBRAAUWD, 118, GEZINDTE, 123, LEIST, en 150, WEDERDOOPT:

In

V O O R R E D E. XI

In DE DERDE, wordt bladzijde 167 geleerd, dat de Naambuigingen, (Declinatie) die met de Onbepaalende Geslachtwoorden geboogen worden, nooit eenen Vijfden Naamval hebben. Ook staat op bladzijde 168 gemeld, dat alle onze Spraakkonstenaars het Meervoudige Getal van deze voornoemde Naambuigingen nergens hebben opgegeeven; en daarom is het hier, op bladzijde 170, 171 en 172, te vinden;

En in DE VIERDE is, bladzijde 208, 209 en 210, klaarlijk getoond, dat de letter T volstrekt tot de Buiging behoort, waarbij te gelijk haare onderscheiden plaatsen worden aangewezen; bladzij-

zij.

XII V O O R R E D E.

zijde 232 en 233 handelt over de onderkenning van Scheidbaare en Onfcheidbaare Voorzetselen; bladzijde 236 en 237 over de Gelijknaamige Werkwoorden, waarbij duidelijk wordt geleerd, welke Gelijkvloeiend en welke Ongelijkvloeiend zijn; bladzijde 253, wanneer de Lijdende Deelwoorden van de Eerste Soort van de Ongelijkvloeiende Werkwoorden volkoomen in spelling met de Onbepaalde Wijze gelijk staan, en bladzijde 255 geeft eene Tweeledige Regelmaat aan de hand, omtrent de spelling van de Deelwoorden der Drie Soorten van Ongelijkvloeiende Werkwoorden.

Ten slotte van dit Werk gaat
een

V O O R R E D E. XIII

een AANHANGSEL over de Bijvoeglijke Naamwoorden, in den Vergelijkenden Trap staande. Ik oordeel, dat zij altijd Onbuigzaam zijn, en heb verscheiden Naambuigingen (Declinatie) van dezelve opgesteld, en plaats gegeven, dewijl geen een Spraakkonstenaar dit tot nog toe had voorgedaan.

Het eene zo wel als het andere bevalle den Geachten Leezer, en Hij geniete alle heil en welvaart.

H. K. P I E T E R S O N.

*Amsterdam,
den 20 van September
des jaars 1781.*

I N.

I N H O U D.

- I. EERSTE VERHANDELING.
OVER HET WOORDEKEN UE. I
- II. TWEEDE VERHANDELING.
VERDEDIGING. VOOR DE
SPELLING MET DE LETTER
T, IN PLAATSE VAN DE D. XLV.
- III. DERDE VERHANDELING.
OVER DE BUIGING DER
ZELFSTANDIGE NAAM-
WOORDEN. CLVII.
- IV. VIERDE VERHANDELING.
OVER DE TIJDVOEGINGEN
DER WERKWOORDEN. CLXXXV.
- AANHANGSEL OVER DE
ONBUIGZAAMHEID VAN DE
ONGELIJKVLOEIENDE
DEELWOORDEN, EN DE
BIJVOEGLIJKE NAAMWOOR-
DEN, DIE IN DEN VERGE-
LIJKENDEN TRAP STAAN,
EN BIJ EEN ZELFSTANDIG
NAAMWOORD GEVOEGD
WORDEN. CCLIX.

E E R.

E E R S T E

daarin meer het algemeene gebruik, dan mijne eigen keus, gevolgd: want het is my altijd, zo niet onverstaanbaar, ten minsten als een gebreklijk woord voorgekoomen.

Gemeenlijk wordt het veel beter, dan het eenlettergreepige woordje U en GIJ, geächt, en, uit beleefdheid, meest altijd in plaatse van dit laatste gebezigd: waardoor de perfoon dien men aanspreekt, zijnde de tweede, in den *derden perfoone* wordt gesteld, hoewel zommige zich in deezen opzichte van den tweeden bedienen; doch ik zal deeze voorbijgaan, dewijl die den bal, gelijk men spreekt, t'eenemaal misflaan.

De eerste schrijfwijze, die den aangesproken perfoon in den *derden perfoone* stelt, is zeker goed, en steunt op den voorgang van alle goede Schrijveren. Genoeg is dit bekend. en overvloediglijk in de volgende voorbeelden te zien, die ik uit de Brieven van onzen Hollandschen Edelman, den nooitvolpreezen Heere Hoofst, heb ontleend. Deeze zal hier mijn gezeg
ver-

VERHANDELING. 3

verfterken, volgens zijnen Eerften Brief, in den druk van het jaar 1738:

—— Evenwel moet ik UE. believeu, zoo beroemden konfenaar, eere van mijn vaderlandt, 't welk by de nazaaaten UE. werken zal gebruiken tot de voornecmfte getuigen van zijn tegenwoordig geluk. Daarom deezen avondt UE. fchrijven ontfangen hebbende, is mijn eerfte zorg geweest iet te bedenken, paffende op de beelden, en den naame *Castigatio*, dien ik meine dat UE. door onkunde van 't Latyn wat qualijk in ZIJNEN brief gefpelt HADDE. 't Welk ik aanwijze, op dat UE. (die my dit te goede houde) of misfchien die naam moest uitgehouwen weezen, daar in niet DOOLE, —— . zooveel is 't dat UE. ziet, ik maak my niet t'zoek, om HEM in een kleene zaak te dienen, met dezelve geneigtheit, —— .

Tot meer begrips van minkundigen, zal ik tot verklaaring van mijn gezegde, dit briefuittreksel met de veranderingen, die 'er in den *tweeden perfoone* plaats hebben, hier herfchrijven, en haar, door eene groote letter, kenbaar doen zijn.

4 E E R S T E

—— Evenwel moet ik UE. believeu,
 ——, eere van mijn vaderlandt, 't welk
 bij de nazaaen UE. werken zal gebruiken,
 tot —— getuigen van zijn —— geluk.
 —— deezen avondt UE. schrijven ontfan-
 gen hebbende, is mijn —— zorg geweest
 iet te bedenken, passende op —— den naa-
 me Castigatio, dien ik meine dat UE. ——
 wat qualyk in UWEN brief gespelt HADT. 't
 Welk ik aanwyze, op dat UE. ——,
 daarin niet DOOLT, —— . ik maak my niet
 t'zoek, om U —— te dienen.

De Leezer begrijpt ligtlyk, dat de woor-
 den UWEN, HADT, DOOLT en U, hier de
 duidelyke tekenen van den tweeden per-
 foone zijn, en derhalve daar niet mogen ge-
 bruikt worden; dewyl het woordje UE.,
 gelijk gezegd is, den derden persoon ver-
 eischt, en ook zo gebruikt wordt, gelijk
 met het voorbeeld van den Ridder reeds is
 getoond.

Ook zoude men dit door honderd ande-
 re Schrijvers, gelijk den Liefhebber en be-
 kend is, konnen bevestigen, ware zijn ge-
 zag, in onze Taale, sedert omtrent twee
 eeu-

VERHANDELING. 5

eeuwen al gevestigd, niet alleenlijk in staat, om mij dit te doen staande houden. Dit zij genoeg van het gebruik, laat ons nu over de betekenis deezes Woordekens een weinig denken.

Ik stel vast, dat de minste menschen weeten, wat zij daarmede uitdrukken, niet-tegenstaande ijder daardoor eenen perfoon verstaat. Die nog eenig bescheid daarvan kunnen geeven, zeggen, dat het enkele woordje U of Gij te lomp, maar UE. veel deftiger en heufcher is: gelijk men my op deeze wijze verscheiden maalen heeft geantwoord. Het zal in 't vervolg blijken, of dat oordeel, omtrent onze woordjes, rechtmatig zy.

Alle Nederduitsche Taalkundigen, vertrouw ik, hebben altijd, en zullen tot nog toe niet anders door dit woordje UE. verstaan, dan dat de letter E. eene verkorting van het woord EDELHEID is, welke affnijding in veele gevallen bij ons plaats heeft; waarvan de eigen Voornaamen van zommige tot bewijzen verstrekken, als: *Pieter*, *Joannes*, die men dikwils door de en-

kele voorste letter, aldus: P. J., uitdrukt.

De ftip, dien men naast de E. ziet, geeft ook niet onduidelijk te kennen, dat het, geen volledig, maar een verkort woordje zij: want die is het teken, dat ons de verkorting moet aanwijzen, het gene te veel bekend is, om voorbeelden daarvan hier by te brengen. Het kan ook in die van den Drost, welke boven aangehaald zijn, overvloediglyk gezien worden.

Daarenboven ik besluit, dat die E. eene verkorting van het woord EDELHEID is, om dat de *Perfoonlijke, Bezittelijke en Betrekkelijke Voornaamwoorden* altijd, in 't Vrouwlijke Geflacht, daarnevens gefteeld worden. Want hoe zoude men zich van Vrouwlijke Voornaamwoorden bedienen konnen, indien geen Zelfftandig Vrouwlyk Naamwoord (gelijk Edelheid) was voorgegaan? En wat zoude men anders door die E., dat een verkort woordje is, verftaan moeten? Ik denk, 't is genoegzaam buiten kijf, dat UE. niet anders is noch kan beduiden dan EDELHEID.

Het

VERHANDELING. 7

Het is ook genoegzaam op te maaken, uit de schrijfwijze van UEt., dat EDELHEIT, en uit die van UEs., dat de tweede Naamval is, gelijk men bij veele Schrijvers dit zo geschreeven vindt. En om niet veel te zoeken, men blijve maar alleenlijk by den Heer HOOFT, wiens Brieven genoeg staalen daarvan opleveren. Zie 'er hier een uit zijnen derden Brief:

UEs. toegedaanste Neve.

uit den vijfden:

UEs. toegedaane enz.

In den ouden Druk dier Brieven, ik meen in zijne Mengelwerken, die in den jaare 1704 zijn uitgegeeven, treft men dit meermaalen aan, 1ste Brief:

Dat onze gemeenzaamheit en UEs. verzoek ontschuldigen de vermetelheit van mijn penne, ——— ende blijve

UEs. toegedaanste Neve.

2. Br., bl. 224,

———— van onberispte Schriften zal misfchien UEs. treffelijk Treurspel 't eerste wezen.

E E R S T E

Korts met herlezen van UEs. Prins van Oranje, ———, dat de goede wil, voor 't werk genomen, mij den toegank van UEs, vriendschap opene, ———.

Schoon ik deeze tweede Naamvallen tot handhaaving van het Onderwerp hier bijbreng, ik keur hen echter niet goed. 't Is wat anders een woord ten voorbeelde te gebruiken, en wat anders het op zich zelve te beschouwen. Zy zijn my in deezen tot een goed bewijs, maar anderszins niet geheel naarvolgelijk.

Den beheerschten Naamval ziet men hier voor den beheerschenden geplaatst, dat in dit geval, naamelijk: als de Tweede Naamval van het Vrouwlijke Geslacht is, niet altijd mag wezen. Want hoe kwaalijk zoude het luiden, als men zeide, *der Oppermagt bevel, der aarde schoot, voor, het bevel der Oppermagt, de schoot der aarde?* Wanneer die zelfde Naamval van het Manlijke Geslacht is, dan is het gebruikelijk, volgens de algemeene spraak, te zeggen, *des vaders goedheid, des konings oppermagt.* En ook zegt men zomtijds wel in het eerstgemel.

melde Geslacht, *des werelds goed*, en dergelijke, die men als onëchte spreekwijzen tracht uitteemonstren, hoewel, mijns bedunkens, te onrecht, om dat zij al te veel by ons gewettigd zijn. Men zoude mischien beter doen, haar als uitzonderingen van den regel aan te merken. Doch dewijl het hier de plaats niet is my daarover te mogen uitbreiden, laat ik dit tot eene beter gelegenheid over. Men kan onder tuschen den Heer MOONEN, in het XL Kapittel zijner Spraakkonste, hierover naarzien.

Ik zeide ook, dat die E. eene verkorting van het woord EDELHEID blijkt te zijn, om dat de *Persoonlijke*, de *Bezittende*, en *Betrekkelijke* Voornaamwoordjes in het *Vrouwelijke* Geslacht daarbij gesteld worden. De Heer HOOFT gaat ons in deezen voor, gelijk in dit uittreksel uit zijnen 272sten Brief te zien is, waarin die drierlei steêwoordjes voorkoomen:

Hoe UE. min met de veldslagen van den Heere Wyts gediens is; hoe ZIJ mij bet verplicht. Niettemin achte onmogelijk te zijn,

*oft UE. zal uit de hanteeringe van dat krijs-
werk eenige kunde ongevoelijker wijze blijven
aanhangen, die HAAR in tijdt ende wijle, al-
waar 't maar in 't kouten mogt te passe koo-
men ——. UE. zal HAAREN dank ook
hebben van 't opperen tot deeze timmeraadje,
Dat zij die boven haare waarde waardeert,
schrijf ik HAARDER goede geneegenheid toe.*

Zie ook den 3, 90, 102, 115, 120, 124,
166, 168, 171, 176, 202, 204, 206, 208,
216, 219, 268, en 271.

Hieruit zien wij klaarlijk, dat de Vrouw-
lijke Voornaamwoordjes daar, met betrek-
kinge tot het woord UE., gebruikt zijn.
De Ridderlijke keurigheit, omtrent de Ge-
flachten, is volkomen uit deeze aangehaal-
de plaatsfen te leezen: want de Heer Hooft
heeft alle deeze Brieven niet aan de Vrouw-
lijke (let wel) maar aan de Manlijke Kun-
ne geschreeven, gelijk in zijn werk kan ge-
zien worden, zijnde zij daarom voornaame-
lijk tot bewijzen door mij uitgezocht, en
hier bijgebracht. Des niettegenstaande zou-
de men die naauwgezetheid op de Geslachten,
in veele plaatsfen van hem, vergeefsch
zoe

VERHANDELING. II

zoeken. Men heeft die misfchien reeds in 't oog, terwijl ik over de keurigheid van onzen Schrijver fpreck. 't Is zo, Leezer: Hy heeft daarin overal geen vasten voet gehouden. De bewijzen zijn zelf te veel om hier op te tellen. Maar dit doet nog niets uit; want het is buiten tegenspraak zeker, dat Hij de eerste wijze van fchrijven voor de beste heeft gehouden, dewijl dit overvloediglijk kan aangetoond worden.

Begeert men plaatsfen te zien, daar Hij van het Geflacht afwijkt: het allereerste toonfel daarvan vindt men in den 5den zijner Brieven:

— *mij gebiedende van harten aan UE.*
die N Godt genadelijk bezorge.

zo ook in den 175, 179, 183, 203, 207, 209, 211, 213, 225, en in den 227sten in het nafchrift:

Ik beken, gaarne, deeze oneenpaarigheid in geen voegelijken plooi te kunnen brengen. Het Manlijke Geflacht neemt wel, in deeze voorbeelden, de twijfeling in den perfoon wech, maar ook tevens alle de netheid

heid van het spraakkonfuge, dat is, van den spraakkonfugen Regel, dien Hij zich had voorgesteld, naamelijk: om onveranderlijk de Voornaamwoordekens met het Geflacht des Naamwoords te doen overeenkoomen. Doch hiervan in 't vervolg (*). De Leezer, dunkt mij, wacht reeds naar het zaaklijke van het onderwerp.

Hoe keurig men omtrent dit woordje te werk gaa, gelijk wij gezien hebben; en hoe deftig en heusch men het achte te wezen, het is echter onvolkomen, of liever gebrekkelijk, ten opzigte van het Aanwijzende Voornaamwoordje U.

Gij weet, Leezer, en hebt uit voorbeelden gezien, dat het wordeken UE. de derde Perfoon is; bijgevolg, hoe kan een Voornaamwoord van den tweeden perfoon gebruikt worden, daar de derde gemeend wordt? immers onmogelijk. Dit heeft echter hier plaats: want het woordje U is en blijft een *Perfoonlijk Voornaamwoord* van den tweeden perfoone, des eenvoudigen tijds. in plaats

Is

(*) Bladz. 33.

VERHANDELING. 13

Is 't niet zonderling, dat zo veele bekwaame Mannen dit verwaarloosd hebben; daar zij in andere gevallen, den tweeden perfoon aanspreekende, alle eenpaarig zeiden, en schreeven, *uw vader, uwe moeder*, gelijk het behoort te zijn, en ook in dit geval vereischt wordt?

Wat verschil is 'er tusfchen te fchrijven, *uwe moeder*, en *uwe edelheid*? is het niet enkel, dat het eene Naamwoord een perfoon, en het andere maar eene hoedanigheid uitdrukt; en echter beide de derde perfoon zijn; dewijl *edelheid*, fchoon geen wezenlijken perfoon verbeeldende, volgens de regelen der Spraakkonfte, zo wel als *moeder*, geacht wordt te zijn de perfoon daarvan gefproken wordt? Gevolglijk moet men het Bezittende of Bijvoeglijke fteêwoordje UWE, in plaatfe van de enkele U, bij de E. zetten, op deeze wijze: UWE E.; en de gebreklijkheid van ons UE. aldus verhelpen.

Dit is geen nieuw, gelijk verfcheiden Schrijvers hiervan tot getuigen kunnen zijn. Ondertusfchen is het jammer, dat het HOOFT van alle onze oude Schrijveren dit niet heeft

heeft betracht. Evenwel na dat ik lang in zijne Werken vergeefs had gezocht, vond ik in zijnen 20sten Brief (naamelijk in de nieuwe uitgaave) deeze schrijfwijze waargenomen, die ik den Leezer hier zal mededeelen:

— Hebben voor goet aangezien UWE E. aan te schrijven, dat dezelve de zaake van 'z begaan Exces van den voornoemden Henrik jegens de Heeren Commisfarsifen, in Martio aldaar op de verpachtinge geweest zijnde, met den zelven wel zal mogen bij compositie ofte anders afmaaken, mits UWE E. lette, dat d'Autoriteit daarinne ————— werde bewaart, ———.

Schoon men, behalve deeze twee, geen zes dergelijke voorbeelden daarenboven uit alle zijne Brieven kan bijbrengen, zijn deeze mij echter hier genoeg tot bewijs; dewijl zij niet duister te kennen geeven, dat de Heer HOOET wel beter wist, schoon hij in eene fleur kwaalijk schreeve.

De Heer JOOST VAN DEN VONDEL, schoon geen brieven van hem voor handen zijn, is daarin veel naauwkeuriger geweest, gelijk
ons

VERHANDELING. 15

ons zijne Opdragten daarvan veele blijken geeven; en in die van de Treurspelen ADAM IN BALLINGSCHAP, en in NOAH, te zien zijn mitsgaders in die van JOSEPH IN DOTHAN, daar hij aldus schrijft:

De Heer Profesfor Kasper van Baerle, die UWE E. als een rapier van Filosofie dagelijks voegelijck op de zijde hangt, ——— . ondertusfchen wenschen wij, ——— te blijven UWE E. ootmoedigste dienaar.

zo ook in die van JOSEPH IN EGYPTEN:

———— stichtelijker zal dan mijn onverzierde Hippolytus, op 't gewijde tooneel tredende, UWE. E. en anderen laten oordelen, ———.

en verder,

———— waervan eeuwigh getuigenis zal geven hij, die eeuwigh wenscht te blijven UWE E. dienstvillige ———.

in SALOMON:

UWE E. onder de kunstbeminners gerekent, zal met den zijnen, ———, dit gelieven t'ontfangen ——— tot een blijck, dat ik blijve UWE E. enz.

in

in HERKULES IN TRACHIN:

*Ondertusfchen wensche ik — te blijven,
UWE E. ootmoedige Dienaar.*

UWE E. dit overwegende, zal hier —.

in de AMSTERDAMSCH E HEKUBA:

Wij offeren hier UWE E. de Amsterdamsche Hekuba, — dat wij UWE E. die in 't bijzonder heiligen, en opdragen, geschied tot danckbaerheid van de Psalmen, die UWE E. ons toegezonden heeft, ——. of wij hier alle eigenschappen onzer moederlijke tale, volgens het afscheid der dichteren, wel hebben waergenomen: daervan zal UWE E. kunnen oordeelen: —.

in ELEKTRA:

— en wenschen te blijven, —: UWE E. allerminste dienaar.

in den LEEUWENDALER:

Het welck wy UWE E. opdragen, —. het welck UWE E. in zyn doorluchtigh Agentschap toegewenscht wort van UWE E. dienstschuldigen —.

en in de Opdragt der HELDEN GODES vindt men dit vijfmaalen:

wat dit gezeyd is kan een yder licht vaten die den raed gebruikt en de hulpe genoten heeft van UWE E. ———.

Zo dat wy overwegende de ontfangen diensten en weldaden ons licht aen UWE E. zouden vergrypen, ———.

Het welck my oock veroorzaecht deze myn Helden Godes UWE E. op te dragen: waer toe myn zangeresse gantsch geneyght is, overmids UWE E. de dichtkunst met een lieflyck gemoed omhelst, ———: zoo dat UWE E. zeer gevoegelyck evenaert met de voortreffelijke *Erotimus*.

Meer Schrijvers hier bijtebrengen, acht ik overbodig te zijn, en oordeel, dat uit deeze voorbeelden overvloedig blijkt, dat ook deeze Dichter de gebreklykheid van ons UE. in zijnen tijde volkomen heeft begrepen.

Maar ondertusfchen mag ik niet overflaan te erinneren, dat ook die zelfde verkeerde schrijfwijze in het *Meervoudige Getal* plaats heeft. De Leezer volge mij nog een oogeblik, en ik denk, dat hij zich dier moeite niet zal beklagen.

B.

Ge-

Gelijk ik met opzigt van het Eenvoudige Getal heb gezegd, dat de minste weten, wat zij schrijven, zo is het ook omtrent het *Meervoudige* gesteld. Men schrijft zonder zich zelve te verstaan, deeze merken: U. U. E. E., welke men aan meer dan een persoon toeëigent. (*). Ik beken ronduit niet

(*) Zo is het ook gelegen met H. H. H. H. M. M., en L. L. H. H. P. P., om te betekenen HUNNE HOOGMOGENDHEDEN, en LEURS HAUTES PUISSANCES, dat Dezelfde Hooggeëerbiedigde Personen uitdrukt, welke schrijfwijze men in de Couranten of Loopmaaren, en andere geschriften, menigvaldiglijk aantreft.

Zulk eene gansch onnoodige verdubbeling vindt men ook gemeenlijk in het Maandwerk, genoemd: DE BOEKZAAL DER GELERDE WAERELD, alwaar steeds twee D. D. gebruikt worden, indien 'er van meer dan een Predikant gesproken wordt, willende zeggen, *Domini, Domini, Heeren, Heeren.*

Mitsgaders de E. E. *Proponenten*, voor de *Eerwaardige Proponenten* enz., al het welke voor niet hooger, dan een onkundig gebruik, dient gehouden te worden. Ook komt het mij voor, dat ik niet breedvoeriger over deeze zaak behoefte te zijn, aangezien de verstandige Leezer ligt gaarne met mij zal zeggen, dat die verdubbeling van letteren een pleonasmus, eene overtoiligheid, is.

VERHANDELING. 19

niet te weten, wat deeze letters te kennen geeven. Zeer gaarne wil ik het van zulke Schrijveren leeren. Doch tot nog toe houd ik mij verzekerd, zo men hun daarover vraagde, dat zij, genomen eenige redeneeti, echter niet eene, die voldoende ware, zouden kunnen inbrengen.

Anderen gebruiken maar eene U, en schrijven aldus U E E. Deeze doen, mijns bedunkens, beter dan de eerste, dewijl men daaruit klaarder begrip van woorden kan verkrijgen. Die wijze vindt men ook in de meergenoemde Brieven gehouden, waarvan de 2de en de 58ste hier tot bewijzen verftrekken.

2. Brief.

— zo is derhalve myn vriendelyke begeerte, en ook ernstelyk verzoek, dat U E E. de keur en bevestinge der bevelhebberen over de schutterye gelieven zal uitstellen.

— en

Beter handelt de Schrijver van het NIEUW NEDERDUITSCH SPELLEBOEK, voor de Vorstelijke Kinderen van Nasau Weilburg, daar hij in dat Werkje (bladz. 91) over zommige verkortingen schrijvende, onder anderen meldt, H. H. M., HUNNE HOEVENGGENDEN.

— ende alzoo — verwacht ik, dat U E E. my hier inne zullen zyn ten gevalle, —.

Hiermede — beveel ik U E E. aan Gode Almagtig —.

in den 58sten Brief komt dit meermaalen voor:

— heeft my te kennen gegeven, hoe dat U E E. hem molestie doen in 't innen van de vechtoete, derwelker d'eene helfte zyne, en d'ander helfte U E E. zoude competeeren. — tot prejuditie niet alleen van U E E. eigen Privilegie, maar ook —.

Heb U E E. daaromme by deezen wel willen aanschryven, dat U E E. den Schout wyder geen empeschement en willen doen, —. oft zoo U E E. eenige redenen ter contrarie weeten te allegueren —.

Uit deeze schrijfwijze kunnen wij meer begrijs van woorden maaken, en ten minste daaruit leezen, UWE ERENTFFESTE EDELHEDEN, waarom ik haar ook beter dan de eerste noem; maar zij is evenwel gebreklijk: want gelijk gezien is, dat het Bezittende Steêwoordje UWE in het Eenvoudige moet gebruikt worden, zo dient men het ook hier in

in het *Meervoudige Getal* niet te vergeeten.

Op eenige plaatsen treffen wij dit ook alzo in die Brieven aan, doch zeer ongelijk. De Heer Hooft is daarin even zo oneenpaarig, als ten opzichte van het Eenvoudige. Ja zomtjids heeft hij, in eenen en denzelfden Brief, die beide schrijfwijzen gebruikt, waarvan de *11de* hier tot een staal wordt bijgebragt:

Zoo is haarlieder meeninge te imploreeren de assistentie van UWE E. E. in een gemeene saake, ———.

dit is gelijk het behoort te zijn; maar daarop volgt aanstonds,

——— *aan de welke ik ——— U E E. in alle reuerentie verzoek, ———.*

en dan weder,

Gebiede my hier mede, ——— uit alle vermogen aan UWE E E. ——— enz.

Dit, mag men zeggen, is eene lettervrucht van den Heere Hooft, waarin Hooft waarlijk niet is te vinden. Deeze schrijfwijze noemen zommige Spraakkonstenaars eenen kijvenden stijl.

Dit acht ik genoeg over 'de onvolkomenheid van ons woorden UE. gezegd te zijn. Laat ons nog een stap verder gaan, om hen, die al te sterk daaraan gewend zijn, van het kwaade gebruik te zoeken te overreeden.

Het komt mij voor, dat dit woordje niet alleenlijk gebrekkijk, of onvolledig, maar, zomtjids *bespottelijk*, ja zelfs *spottend* is, door het ongepaste gebruik, dat wij over het algemeen daarvan maaken.

Ik meen bewezen te hebben, dat de letter E. in het woordje UE. eene verkorting is, en te kennen geeft, EDELHEID, welke een naam is, die op zich zelve vrij meer zegt, dan *aanzienlijkheid* of dergelijke woorden. Daarenboven eene benaming, die aan niemand dan zulken gegeven wordt, die boven anderen verheven zijn, of in aanzien uitmunten, en van eene Oppermagt enig teken ontvangen hebben, dat hen van anderen in Dapperheid, of Geleerdheid, of Konst onderscheidt. Niettemin zij is ook eigen aan zulke, die in eene groote Hoedanigheid gefield zijn, of eene uitmuntende Waardigheid bekleeden.

Dee

Deeze benaaming, met zo veel uitnemendheid, een eernaam van zodanige uitmuntende en groote Personaadjen zijnde, kan den gemeenen Man niet wel voegen. Het zeggen van den geestigen Franschen Dichter BOILEAU zoude men hiertoe mischien betrekkelijk kunnen maaken. Aldus zegt dat schertsende en edele vernuft:

*Je ne puis rien nommer si ce n'est par son nom:
J'appelle un chat, un chat, & Rollet un fripon.*

Schoon wij anderszins alle zaaken met haare rechte naamen willen benoemen, moest, dunkt mij, deeze oplettendheid vooral niet in deezen gevalle verwaarloosd worden, om niet, door eene laffe eerbewijzing, onverschillig, elk, wie het zij, tot eenen Edelman te maaken, dat nu nog daaglijks, door het gebruik deezes wordekens, met monde en penne, geschiedt.

Indien men een eenvoudig slecht mensch met den naame van ZIJNE HOOGHEID, of dergelijke, aansprake, zoude zo een en wij zelve die behandeling immers voor boerten opneemen?

Als wij nu beoordeelen, wat onderscheid er tusfchen den naam EDELHEID of ZIJNE HOOGHEID is, moeten wij immers zeggen, hier ter zaake niets anders, dan dat de eerste aan eenen *Edelman*, die zoveel minder, en de tweede aan eenen *Vorst*, die zoveel meerder is, past.

Zo men nu in eene gevolgtrekking tot het mindere zoude spreekken, mogten wij ligt met even veel recht zeggen, dat zo veel minder iemand dan een *Edelman* is, hem ook zoveel minder de naam van Edelheid toekomt.

Mij dunkt, het is aanmerkelijk, dat dit wordeken zo lang een tijd, en zelf tot heden toe, is in gebruik gebleeven, bij meest alle Schrijvers en beschaafde Lieden, die anderszins eene zuivere taal behartigen. De verkeerde verbeelding, (als ik mij aldus eens moge uitdrukken) die men zich vormt, dat onze woordjes U en GIJ te boersch zijn, en niet genoeg eerbiedigheid aan den persoon, dien men aanspreekt, bewijzen, mogen wij ongetwijffeld voor de oorzaak deezer schrijfwijze houden. Ik zeg,
met

met reden, die *verkeerde* verbeelding: want ik kan niet zien waarin de onheuschheid dier woordjes bestaat. Ik houd hen in tegendeel voor welvoegelijk, ja zelfs voor heusch.

De Franschen, die in den dagelijkschen omgang zich van den tweeden persoon des Eenvoudigen Getals bedienen, omtrent hunne minderen of huisgenooten, gebruiken dien ook tegen iemand, welken zij met kleinachtinge willen behandelen; waarvan de Voornaamwoordjes TU en TE zijn; en deeze spreek- of schrijfwijze wordt door hen TUTOYER genoemd. Deeze wijze van behandeling geschiedt omtrent de eerste gezags-halve of uit gemeenzaamheid, en omtrent den laatsten uit wrevel en kwaadaardigheid. Maar zo is de onze, naamelijk U en GIJ, niet.

De Leezer zal mij wel willen toestemmen, dat dit JOWEN van de Franschen (gelijk ik meen, dat het woord TUTOYER moet vertaald worden.) zo veel van ons U en GIJ, verschilt, als *lompheid* van *beleeftheid*, en dat het volkomen met ons JIJ en JOU overeenkomt.

Onze Voornaamwoordjes U en GIJ zijn niet alleenlijk heufcher dan de franfche tu en TE, maar eigenlijk beleefd, en ftemmen daarenboven ganschlijk met het franfche *vous avez*, en *vous êtes* overeen.

Het is immers bekend, dat onze gemelde Woordjes de eigenlijke en rechte van den Tweeden Perfoon des Eenvoudigen Getals niet zijn. Zij behooren tot den Tweeden Perfoon van het Meervoudige Getal. De echte Voornaamwoorden des Tweeden Perfoons van het Eenvoudige zijn DU en DIJ, gelijk onze oude nette gefchriften aanwifzen, en in welke de Tweede Perfoon van het Meervoud altijd door GIJ en U onderscheiden is.

Toen ik dit Gefchrift, zo verre als het hier is, gefchreeven hadde, gaf de Heer CHRISTIAAN GROENEVELD, die alle Taal- en Dichtkundige Schrijvers zo volkomen, geloof ik, als iemand kent, mij de Berijming der Pfalmen van den Heere PHILIPS VAN MARNIX ter leezing, om dat daarin ook over dit onderwerp met alle naauwkeurigheid gehandeld wordt.

De

De Heer VAN ALDEGONDE ſchrijft in zijne Voorrede opzetlijk over dit ſtuk, en brengt tot bewijzen van het zelve bij, de Vlaamſche Overzetting van Boëthius, oude Gebedenboekskens, s. Franciscus Wyngaert, Eſopus Fabelen en andere Werken. Laat mij toe, Leezer, dat ik de woorden van dien geleerden en alzinsroemwaardigen Man hier inlaſſche, dewijl zij mij hier zeer gepast ſchijnen voortekoomen.

— — — „ wij hebben (zegt de Heer van
 „ Marnix) een wegnich afgetreden van de wyſe
 „ van ſpreken / die nu heden ten dage meêſt ge-
 „ bruyckelick is in deſe Nederlanden / alſ dat wy
 „ hebben willen het onderſcheyt houden tuſſchen
 „ de wyſe van ſpreken die men tot eenen perſoon
 „ alleen gebruyckt / ende tuſſchen de gene die men
 „ gebruyckt tot velen: ſtellende in de plaetſe van
 „ deſe bynaemen [ghy] ende [U] welke hedendags
 „ daeghs in deſe landen meêſtendeel ghebruycklie-
 „ lick zijn alſmen eenen perſoon alleen aenſpreekit/
 „ deſe [du] ende [dy] ende byghende de naevol-
 „ gende woorden / die men daer by voeght / nae
 „ den aert des eendoudigen ghetals / ende ſeggen-
 „ de alſmen yet wilt te kennen geben: Ick doe /
 „ du doeſt / hy doet / wy doen / ghy doet / hy
 „ doen. Item du hebſt / du geeſt / du laeteſt /
 „ du ſpreekſt / du ſegſt / du gaet / du ſtaet /
 „ ende

„ ende tot velen / ghy doet / ghy geeft / ghy laet /
 „ oft laetet / ghy spreect / ghy segt / ghy gaet /
 „ ghy staet. Item als men enen alleenen wat
 „ beveelt ofte biddet / doe du / geef du / laete du /
 „ spreect of spreecte / seg oft segge / gae / stae /
 „ etc. Overmits het kennelick is dat de letter
 „ T. die men daer by voegt / een tecken is / het
 „ getal van velen bediende: want dat is den
 „ ouden aert / wipse / ende ghebruyck / die onse
 „ voozaders van menige eeuwen herwaerts ha-
 „ ren kinderen hebben naer gelaten. Ende hoe wel
 „ het metter tijt / also doo; een seer quade ge-
 „ woonte / van smeekende puymschrijfinge / in
 „ gebrooken is / dat men wanneer d'een d'ander
 „ aenspreect / dit onderschept geheel achterlaet :
 „ ende in stede van het ghetal van enen / seer
 „ onbeguamelick ende onepgentlick gebruyckt / het
 „ getal van velen. Nochtans is sulchs in het
 „ schrijven ende boeck drucken daer dese smeekin-
 „ ge also geene plaetse grijpen en mach / menige
 „ tijden ende eeuwen alrijdt ongeschendt ende on-
 „ verandert gebleven / als dat men in alle geschre-
 „ bene ofte gedruckte boeken het onderschept van
 „ den getale alrijdt gehouden heeft. Mae oer der-
 „ tich soa veertich jaeren herwaerts in alle de
 „ boeken daermen de kinderen uyt plach te lee-
 „ ren lesen / en gebruyckte men anders niet dan
 „ du en salgt ofte salt niet stelen / du en salgt niet
 „ dooden / du en salgt geen overspel doen / ofte
 „ seke niet / doode niet / en doe gheen overspel /
 „ ende diergelijke: ghelijc men by de oude Vlaem-
 „ sche

„sche overfettinge van Boetius, ende in vele ge-
 „bede Boeckkens / jae oock in boeckien van Fa-
 „bulen / kluchten ende leugen boeckien / als S.
 „Franciscus Wijngaert, Esopus Fabulen, ende
 „andere saken merckelick sien kan Ende alle de
 „Bijbels die men over beertich ofte bystich jae-
 „ren gedruckt heeft / so wael in Brabant ende
 „Vlaenderen als in Holland ende Driestant / hou-
 „den noch deselve wijze van spreken onberouwe-
 „lick: also den Bijbel van Liesvelt tot Antwer-
 „pen gedruckt in 't jaer 1532. ende die van Ja-
 „cob Jacobsone ende Mauritius Yemants sone
 „tot Velt in Holland gedruckt in 't jaer 1477
 „den tjienden January / ende ontallicke andere
 „copijen / so oude als nieuwe merckelicke getuy-
 „ghen.”

Dit schreef die oude Dichter in den jaere
 1580, zo dat 'er twee honderd jaaren ver-
 loopen zijn, sedert dat dit kwaade gebruik,
 gelijk deeze Heer het noemt, bij ons is in-
 gevoerd en algemeen aangenomen.

Ik twijffel niet, of elk Leezer overtuigd
 zij, dat de Tweede Persoon des Eenvoudi-
 gen Getals eertijds door DU en DY wierde
 uitgedrukt. Anderszins zoude men het Ge-
 nootfchap der Kamere in Liefde bloeiende
 kunnen laten spreken, welke dit in zijne
 zaak-

zaaklijke en leerzaame **TWEESPRAAK** der Nederduitsche Letterkunste ten duidelijfste geleerd heeft, en dat door den Rederijk-konstenaar **KOK**, in zijn Ontwerp der Nederduitsche Letterkonst (*) gevolgd is. Waarmede men de **LXVI WAARNEEMING** CP DE **HOLLANDSCHE TAAL** van den Heere **HOOFT** zoude mogen vergelijken.

De woordjes **GIJ** en **U** zijn dan geen echte tekenen van den Tweeden Perfoon des Eenvoudigen, maar eigenlijk en alleenlijk des *Meervoudigen Getals*, en zijn hierdoor gelijk aan onze aangehaalde Fransche woordjes, *vous avez*, en *vous êtes*. Daarom oordeel ik ook dat zij beleefd zijn, en denk, als wij iemand met dezelve aanspreken, dat wij hem even zo heuschlijk behandelen, als de Franschen met hun *comment vous portez vous*, en andere zegwijzen, doen Om dit korter en klaarder te zeggen. Als men tegen een mensch **GIJ** en **U** gebruikt, wordt hij zo wel in het Meervoudige, als van de Franschen, door *vous*, aangesproken.

Nu

(*) Gedrukt te Amsterdam. 1649.

Nu kunnen wij, dunkt mij, zien, dat men zich verkeerdlijk verbeeldt, dat onze Voornaamwoorden U en GIJ boersch zijn; en tevens, dat men hen ten onrechte, als 't ware, verbannen, en het mismaaakte of ongedaane UE. in zwang gebragt heeft.

De Heer VAN MARNIX schreef in zijnen tijde, dat men door eene kwaade gewoonte van pluymstrijkinge het onderscheid der Getalen wechliet, dat is: dat men zich van de woordjes GIJ en U, in beide de Getalen bediende. Doch, waar heeft dit heden plaats? Men schrijft onveranderlijk UE. in alle gevallen, en ten allen tijden. 't Is, als ik mijn bedunken zeggen moge, eene onnozele schrijfwijze, dewijl het, door zijne onvolkomen gestalte van een woord den stijl van eenen Schrijver verminkt en verlamt (*). En niettemin hoort men dit woorden

(*) Hiertoe behooren ook veelligt de titels van Welëerwaardige, Hoogëerwaardige en Hooggeleerde, die den stijl, door de menigvuldige herhaalingen derzelve, zo stroef en stootende maaken, dat men dergelijk schrijven niet dan met den uitersten wederzin, ten minsten met weinig behaagen, kan leezen.

ken in eenen Brief of foortgelijk gefchrift dikwerf, tot walgens toe, herhaalen. Het is, om zo te fpreeken, algemeen bij onzen Landaard in den monde en de penne als beftorven. En ik voorzie, dat men zich node daarvan zal kunnen ontwennen. Wie weet, of ook niet veele bij hun gewoone gebruik zullen willen blijven, fchoon hun het verkeerde daarvan op het duidelijke wiede voorgesteld; dewijl zij misfchien door eene laatdunkende ftofheid oordeelen, dat daaraan weinig gelegen zij, hoe men zich uitdrukke, het zij zo oneigen en vreemd als het voorvalle, indien men maar verftaan wordt. Men zal ligt best doen deezen Liederen volkomen hunnen zin te laaten volgen, om hen niet tot de moeilijkheid te brengen van deeze of dergelijke aanmerkingen onnoodige vitterijen te noemen. Konde ik hen echter door de verwenfching over de verachters
der

Indien ik niet begreep, dat de verftandige Leezer mijne afkeuring billijkte, zoude ik het huiverige en verveelende van die fchrijfwijze, door voorbeelden, nader trachten aan te toonen, ten einde men van de menigvuldige herhaalingen dier titelen eens afzage, en ons Perfoonlijk voornaamwoord GIJ die ftede zontijds, of als bij beurtverwifeling, liete bekleeden.

der Taale, door den grooten TEN KATE, uitgesproken, eenigszins vervaaren, en, daardoor, tot gefchikter gedachten brengen, ik zoude ook al eens de vrijheid neemen hun deezen gepasten vloek voor te houden: DAT MIJ STOM ZIJ, DIE DE SPRAAK GERING SCHAT.

De onderzoeking van dit woordeken heeft mij ongevoeliglijk in eene andere zaake ingeleid, die ik hier niet kan voorbij gaan. Deeze is van de *Betrekkelijke Voornaamwoordjes*, in 't Vrouwlijke Geflacht, te ftellen, het zij men van eenen Man of eene Vrouw fpreekt, indien het Naamwoord Vrouwlijk is. Ik meen, fchoon veele over dit onderwerp gefchreeven hebben, niet ondienftig te zijn, het volgende hier te plaatfen, op dat de kennis van dat noodzaaklijke onderscheid algemeener moge verkreegen worden.

Ik zeide hiervoor, dat de Manlijke Voornaamwoorden, die de Heer Hooft, in de aangehaalde plaatfen, gebruikte, alle de netheid van het spraakkonftige wechnamen (*),

ge-

(*) Bladz. 12.

gelijk in deeze plaatse, uit den vijfden Brief,

„ *my gebiedende van harten aan UE. dieN*

„ *Godt bezorge.*”

alwaar moest staan,

„ *my gebiedende van harten aan UWE Ed.*

„ *DIE Godt bezorge.*”

naamelijk: het Betrekkelijke Voornaamwoord behoort daar ter stede in het Vrouwlijke Geslacht te zijn, te weeten *DIE* en niet *dieN*, volgens zijne schrijfwijze, die hem zeer eigen, en volstrekt zijne zinnelijkheid was, gelijk uit de bijgebragte voorbeelden te zien is. En waren *die* niet voldoende, de Opdragt zijner Nederlandfche Historien, aan den Prinse Frederik Henrik van Oranje, geeft alleen daarvan genoeg blijken.

Deeze keurigheid is ook van ouds in de Latijnsche en Fransche Taalen als een Regel vastgesteld, en ons ook door den Heer MOONEN in zijne Spraakkonste (*) voorge- draagen.

Zo zuiver als deeze Regel is, en zo naauw-
keu-

(*) Nederd. Spraekk. 2 druk, bladz. 263 en 264.

keuriglijk die bij de Dichters wordt waargenomen, zo veel berisping is hij van anderen onderhevig. Gemeenlijk zegt men, dat hij twijfeling in den zin baart, konnende doordien niet onderscheiden worden, of men van eenen Man of cene Vrouwe sprecke.

Men kan de waarheid van die tegenweringe niet ontkennen. Ik heb ook nog onlangs een bewijs daarvan gezien, toen mijn Vriend, de Heer CHRISTIAAN GROENEVELD, eenige letters aan mij schreeve, en, zich van de algemeene gewoonte bedienende, onder anderen deeze uitdrukking gebruikte:

„ *Uwe Ed. maake 'er zulk een gebruik van,*
„ *als 't HAAR goeddunkt.*”

dat, ten strengsten genomen, zo, gelijk het hier is, moct wezen: doch anderen dit lezende, verwonderden zich over dit HAAR, en vroegen mij, wat daarmede bedoeld werd.

Om alle twijffelachtigheid, door voortge-
lijke schrijfwijzen ontstaande, voor te koo-

men, zullen wij daarin eenen anderen voet dienen te houden.

Vooraf, denk ik, is men verplicht den Regel des Heeren HUYDECOPERS, dien Hij ten deezen opzichte voordraagt, in acht te neemen. Dezelve luidt aldus (*):

— de geslachten der woorden zijn alleen te kennen uit het lidwoord, de of den; en niet altijd uit het volgende betrekkelijke Voornaamwoord, die of dien, enz. Noch ook uit volgende benaamingen, van Vader of Moeder, Zoon of Dochter, enz.

Hiermede leert die voornaame Schrijver, die tot onvergoedbaare schade der Vaderlandsche Taal- en Dichtkunde is overleeden, dat men de *Betrekkelijke* Woordekens niet altijd in het zelfde Geslacht des Naamwoords moet stellen; maar dat men zomtijds op de Kunne des perfoons, en niet op die van het Naamwoord, moet zien, om geen duisterheid in de gedachten te wekken. Hierom mag men niet met den

Hee-

(*) Proeve van Taal- en Dichtkunde, bladz. 83.

Heere Hooft in zijne Nederlandsche Historien (*) schrijven :

„ Dit zestienjaarigh boermeyken, over-
 „ treffende, in eedelaardigheid en moedt,
 „ ZIJN' soort en ouderdoom, verbeet ZIJN
 „ wee, en klaagd' het meer ZIJNER siele, dan
 „ ZIJN' ooghen.”

men moet schrijven,

HAAR soort; verbeet HAAR wee; klaagde het
 meer HAARER siele, dan HAARE ooghen.

Daaruit volgt ook, dat hij ten onrechte
 in de Opdragt dier Historien schreef,

„ uw' Hoogheit ziet hier wel een' bus van
 „ dierbaare diamanten, maar slechtelyk ge-
 „ sleepen, en niet gekast naar de konst.

„ waarover ik schroomen zoude 't werk
 „ onder HAAR' ooghen te laten verschynen;
 „ waare een deel van dien, buiten myn' ken-
 „ nis, zoo verre niet geraakt, en zeer ge-
 „ naadelyk bejeeghent geweest: hebbende uw'
 „ Hoogheit zich gewaardight, my, met eighen
 „ monde, te verklaaren, dat ZIJ 't bondigh
 „ vond: ———.”

Hier

(*) Bladz. 608.

Hier moest staan,

*waarover ik schroomen zoude 't werk onder
ZIJNE oogen te laten verschynen. en: heb-
bende uw' Hoogheit zich gewaardigd, my,
———— te verklaaren, dat HIJ 't bon-
dig vond.*

want wie zal kunnen opmaaken, of dee-
ze Opdragt aan eenen Vorst of eene Vor-
stinne geschreeven zij, (gelijk men met
veel recht mag tegenwerpen) zonder dat
hij het begin daarvan inzie. 't Is bekend,
dat zij aan den Prins Frederik Henrik ge-
daan is, en daarom moest men het Manlij-
ke Geslacht daar bezigen, om alle dubbel-
zinnigheid, die daaruit zoude kunnen ont-
staan, te vermijden.

Ik besluit nu, dat de Heer Hooft in
den 5den Brief zeer wel DIEN gebruikte; en
dat onze laatste aangehaalde plaats, *Uwe
Ed, maake enz.*, aldus moet geschreeven wor-
den: *Uwe Ed. maake 'er zulk een gebruik van,
als 't HEM goeddunkt (*)*.

VON-

(*) Op deezen voet zoude men ook hebben te
schrijven, HUNNE HOOGMOGENDHEDEN, HUNNE EDELE
GROOT-

VERHANDELING. 39

VONDEL, die onze Taal ganschlijk doorzag, en billijk de Linceus derzelve wordt geheeten, herhaalde liever verscheiden maalen dat wordeken UWE E., dan het Vrouwlijke Geslacht daarop te laten volgen, waardoor hij van elk niet zoude hebben kunnen verstaan worden.

Wij hebben een uitvoerig bericht over deeze schrijfwijze der Vrouwlijke Naamwoorden, die aan beide de Kunne eigen zijn, bij den Schrijver van de Idea Grammatica, bij de Taalkundige bekend voor den Heer ADRIAAN VERWER, aan het einde van zijnen Brief, ter verdediging van dat werk, aan den Hoogleeraar ADRIAAN RELAND, in den jaare 1709, geschreeven, mitsgaders bij den Heer LAMBERT TEN KATE, in het eerste deel van zijne Spraakverhandelingen, bladz. 474 en 475, 488 en 489: en ook voornaamelijk bij den Hooggeleerden Heer ADRIAAN KLUIT, in zijne Aantekeningen op de Nieuwe Uitgaaf van
des

GROOTMOGENDHEDEN, HUNNE EDELE MOGENDHEDEN,
HUNNE EDELE GROOTACHTBAARHEDEN ENZ., en niet
HAARE.

des Heeren HOOGSTRATENS Geslachtlijst, van
blad. 251 tot 264 ingeflooten.

De twijffeling, die 'er ontstaan konde,
door de *Betrekkelijke* Voornaamwoordjes in
het zelfde Geslacht des Naamwoords te stel-
len, is ten deezen opzigte wechgenomen;
maar hoe veele andere zegwijzen zullen
zommigen uitheemsch voorkoomen, alwaar
men van Vrouwlijke Naamwoorden als van
eene Vrouw spreekt?

't Is immers naar den algemeenen en be-
kenden Regel, bij MOONEN te vinden, en
hiervoor aangewezen, ontwyffelbaar waar,
dat men met DE DECKER moet zeggen (*),

*De geldelooze deugt mag somtijds bij geval
En na veel zweets en pijns bij 't sobere getal
Van HARE kennenere wat ijdel lofs gewinnen:
Maer, enz.*

*Als luck of geld verloopt, al houd de deugde
stant,
Zoo stort de vrientschap strax op HAREN neus in
't zand.*

Die

(*) Volgens zijne Rijmoeff. in zijnen Lof der Geld-
zucht, blad. 88, 95 en 96.

VERHANDELING. 41

Die zijn welsprekenheid VOOGDES *der dingen*
noemt,

Ja HAER *den titel derf van Goddelijcke* geven;

En in zijnen Goeden Vrijdag (*) ſchrijft
hij:

Zwicht, wereldswijsheid, zwijgt, ghij ſuffter,
ghij zottin:

daar geen *suffer* en *zot*, maar *suffter* en *zot-*
tin, ſtaat, om dat het woord *wereldswijs-*
heid van het Vrouwlijke Geſlacht is.

Laat mij hierbij nog een voorbeeld uit
der Staaten Bijbel voegen, of ook minge-
oeffenden daardoor tot meerder oplettend-
heid mogten gebragt worden (†):

„ *want* SIJ (naamelijk de Magt, gelijk uit
„ het voorgaande vaars blijkt,) *is Godts*
„ DIENARESSE, *u te goede. Maer indien gij*
„ *quaet doet, ſo vreest: want SIJ en draeght*
„ *het ſweert niet te vergeefs. Want SIJ is*
„ *Godts DIENARESSE, een WREECKSTER tot*
„ *ſtraffe den genen die quaet doet.*”

Hier wordt de Kunne van het Naamwoord
Magt ten duidelijſten waargenomen, gelijk
de

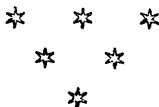
(*) Bladz. 247.

(†) Rom. 13. vs. 4.

42 EERSTE VERHANDELING.

de woordjes, *sij*, *dienaresse*, *wreekster* enz.,
aanwijzen.

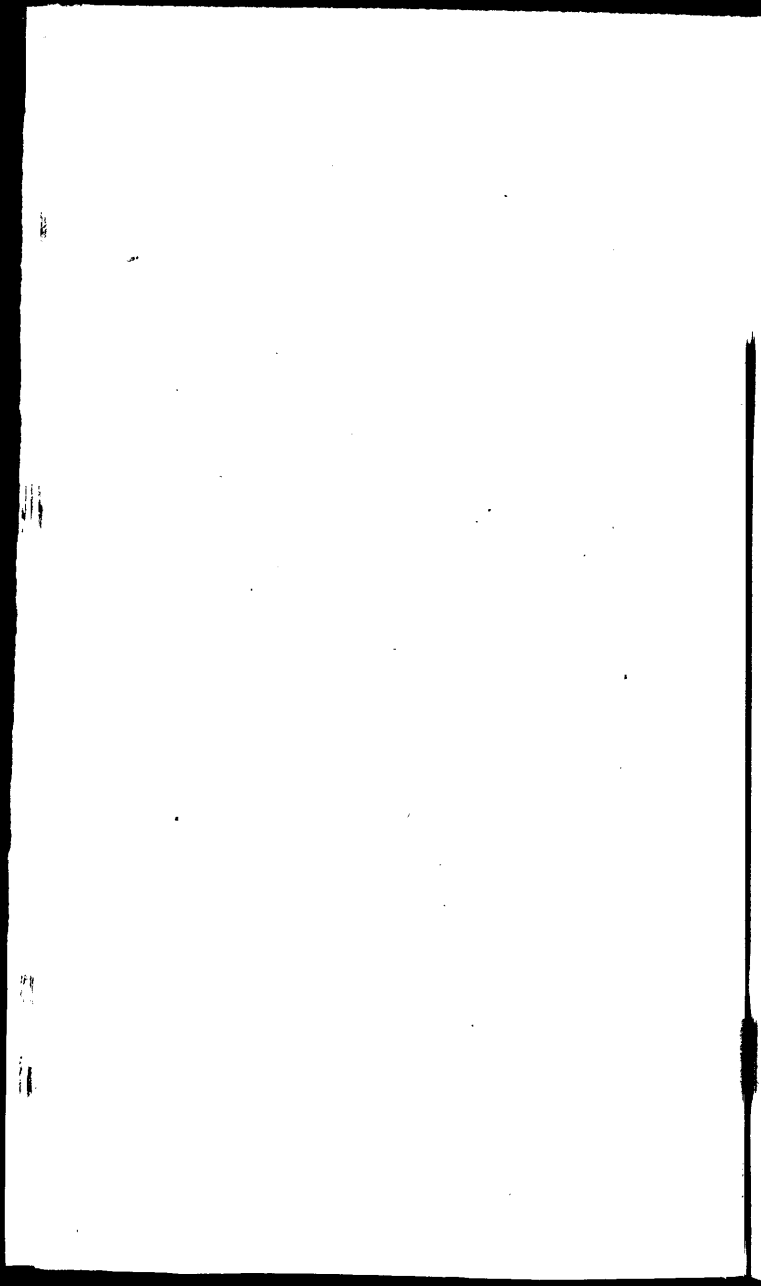
Ik hoop, dat de Taalkundige Leezer mij
de opgaaf van zulke bekende zaaken, als
deeze zijn, zal ten goede houden, en daarbij
gelieven te gedenken, *dat 'er geen Taal is,*
waarin men de Geslachten der Naamwoorden
in het spreken meer verwaarlost, dan in de
Onze.

TWEE.

T W E E D E

VERHANDELING.

T W E E D E

VERHANDELING.

VERDEDIGING

VOOR DE SPELLING MET DE LETTER T,
IN PLAATSE VAN DE D.

Dewijl men sedert eenige jaaren herwaart de woorden, die in de *Buiging* de letter D hebben, ook in het *Eenvoudige Getal* met dezelve heeft geslooten, heb ik mij voorgenomen eens oplettende te onderzoeken, welke reden de *Schrijvers* en *Voorstaanders* deezer spellinge daartoe denken te hebben, naardien anderszins deeze letter een lettergreep of woord wel kan beginnen, maar niet sluiten, om dat zij, bij de *Taalkundigen* voor eene zachte T gehouden, de sluiting der voorgaande *Klinkeren* niet kan tegenstaan; en gevolglijk zoude deeze schrijfwijze zo wel met onze natuurlijke *Uitspraak*, als het gebruik van de *Oudheid*, strijden.

De

De letter D, zeg ik, kan de stuiting der klinkeren niet uithouden, om dat zij te zacht is, het gene men in de woorden, *rad*, *bed*, *lid*, *gebod* en *mud*, kan zien. Het oog ziet hier eene D, maar ons oor hoort die niet. De trilling, die de uitspraak deezer woorden in het oor verwekt, is daartoe te scherp, en dezelfde, die de woorden *rat*, *wet*, *git*, *bot* en *put* verwekken. De eerste voorbeelden, in welke de vijf onderscheiden klinkers (gelijk ook in de laatste) voorkoomen, hebben in de Buiging, *raden*, *bedden*, *leden*, *geboden*, *mudden*, en de anderen, *ratten*, *wetten*, *gitten*, *botten* en *putten*. De Heeren NYLOË, MOONEN, POERAAT en anderen stemmen volkomen met mij in; maar de Heeren SEWEL, VAN BELLE en onze hoog-geschatte HUYDECOPER ontkennen het.

SEWEL (*) maakt zich sterk met de woorden *'s lands welvaaren*, en *landsman*, zeggende, dat men daarin meer van de D, dan van de T, hoort. Hoe zeer ik den Heer SEWEL acht, ik geloof evenwel, dat hij hierin zijn
ge.

(*) Ik volg hier den 4 druk zijner *Spraakkonst*.
Zie bladz. 14, 15, 16, 17.

gehoor niet wel heeft geraadpleegd: want men hoort geen van die beide letteren; waarom zommige zelfs schrijven, 's *lans welvaaren*, en *lansman*, gelijk hij zelf bijbrengt. En dit gebrek, dunkt mij, hebbe men aan onze uitspraak te wijten, en het niet als eene voorspraak te gebruiken, om de **D** voor eene sluitletter te doen aanzien. Het zelfde heeft immers plaats in *grootsch*, *voorts*, *schaats*, welke men gemeenlijk uitspreekt, *groos*, *voors*, *schaas*, waarbij echter de **T** altijd wordt geschreeven.

Het woord *gild-os*, door dien zelfden Heer bijgebracht, heeft zeker geen klank van **T**: gaarne stem ik dit toe, maar niet dat dit woord daarom met **D** moet sluiten. Ik veronderstel, dat wij den uitgang hiervan, volgens onzen ouden tongslag, nog in de zachte **E** hebben, dat is: dat men spreekt *gildeos*. Dat deeze uitgang ons van ouds eigen was, is den Taalkenneren genoeg bekend, en zulks bewyst de Heer VERWER, in zijnen beken- den geleerden Brief, ten bondigste. En de Heer TEN KATE schrijft ook in zijne GESLACHT-TOETSE: *Gilde*, *Gild* (*). Dergelij-

ke

(*) Aanl. tot de Kennis onzer Spraake, 1 d. bl. 426.

ke Koppelingen heeft men in onze Taale meer, als: *blinde-man*, *gaauwe-dief*, die men famentrekt tot *blindeman*, *gaauwedief*, waarvan de Heer HOOFT in de XXIX^{te} WAARNEEMING OP DE HOLLANDSCHE TAAL iets vermeldt.

Het laatste woord, dat die Spraakkonstenaar tot verdediging zijner spellinge bijbrengt, is *Hollandia*. Dat schijnt hem zo krachtig te wezen, dat hij 't gewonnen meent te hebben. Hiermede dunkt hem klaarlijk getoond te worden, dat men *land*, en op dien voet die woorden met D mag schrijven. Dit heeft den Heere HUYDECOPER ook zodanig behaagd, dat hij die woorden heeft overgenomen, en zich die eigen gemaakt.

Ondertusfchen, dunkt mij, mag men vrijlijk hiertegen zeggen, dat dit eene tegenwerping is, die van zelve vervalt. Laat mij des Heeren SEWELS eigen woorden hier inlasfchen, op dat men daarvan oordeele. Zij luiden aldus:

„ Wijders indien onze Voorvaders geoor-
 „ deeld hadden, *dat lant beter gefchreeven*
 „ *was dan land, waarom zouden zij toch ons*
 „ Hol-

„ Holland in 't latijn genoemd hebben Hollan-
 „ dia, en waarom niet Hollantia, zo wel als
 „ Brabantia? ”

Eer ik deeze vraag beantwoorde, zoude ik den Heer SEWEL wel dienen te vragen, wie die Voorvaders zijn, en, of die zonder feilen geschreeven hebben?

Ik weet veele van die Voorvaderen, die de T in de woorden *lant* enz. beter dan D gekeurd hebben. Om maar eenen van die alle te noemen, de Kanonik DE HEUTER heeft dit in zijne *Nederduitse Ortographie* (*) duidelijk gezegd. Ik zwijg nu van de *Spreckonst* van PETRUS MONTANUS, VAN DELFT (†).

Maar zulke zal onze Schrijver niet bedoeld hebben. Ik vertrouw echter, dat hoe fterk die Schrijvers ook voor de T geweest zijn, zij nooit anders dan die Voorvaders geschreeven hebben, dat is: *Hollandia*: want men mag niet anders; doch dit zal nader blijken. De Heer SEWEL meent juist die, welke

(*) Bij Plantijn in den jaare 1581 gedrukt.

(†) In het jaar 1635 uitgegeven.

ke Hollandia en Brabantia, en niet Brabantia zeiden. Maar de vraag is: Hebben die onfeilbaar geweest? Waarom heeft de Heer SEWEL, zo lang een tijd voor ons, de spelling van AE, benevens veele andere dingen dier Voorvaderen, durven afkeuren? En waarom heeft de Heer HUYDECOPER den moed gehad, om zo veele feilen van de vraagbaak onzer Taale, den Heere JOOST VAN DEN VONDEL, aan te toonen?

Mij dunkt, de Heer SEWEL moest volgens zijne oplettendheid gezien hebben, dat de D in het woord *Hol-landia* eene lettergreep begint, dat wat anders is dan fluiten; en dit zullen de Voorvaders (om zijn woord te gebruiken) niet gedaan hebben, om dat men *lanD* schrijft; maar om dat de D insgelijks de lettergreep in het afgeleide Naamwoord, *HollanDer*, begint. Doch dit voldoet niet genoeg. Waarom schreeven zij dan ook niet *BrabanDia*, dewijl de volknaam van dat landschap is, *BrabanDer*? Zo moesten zij gedaan hebben, zeg ik; dan hadden zij eenpaarig geweest, en niet, gelijk nu, gefeild. Want konde men aantoonen, dat zij dienden te zeggen: *BrabanTur*, men kan ook geschrif-

ten bijbrengen, daar men *BrabanD*, en niet *BrabanT* gespeld vindt.

De Heer VAN BELLE, die eene Spraak-
konst in rijm heeft geschreeven, volgt dee-
zen Schrijver, hoofdzaaklijk, die ik daarom
voorbijgaa.

De Heer HUYDECOPER ontkent ook waar
te zijn (*), dat men aan het einde der
woorden *God*, *fnood*, *verkeerd*, de T hoort.
Zijne Weléd. zegt daarbij:

- „ die *God* (Deus) uitspreken als *Got*
- „ (een volknaam) en nood (gevaar) als
- „ noot (een boomvrucht) kunnen met
- „ het zelfde recht beweeren, dat men
- „ moet schrijven, ik *hep*, voor ik *heb*:
- „ want daar is geen minder onderscheid
- „ tusschen *God* en *Got*, als 'er is tusschen
- „ *heb* en *hep*.”

Dit laatste stem ik dien Heer volkomen
toe. De uitspraak van *heb* is *hep*. Maar
onveranderlijk heeft men de B die stede ver-
gunt. Doch staat men hierop stijf, men
schrij-

(*) In zijne Proeve van Taal- en Dichtkuude, bl. 31.

schrijve *hep*, ik zal dan ook volgen. Schoon ik den regel van den Heere WACHTERUS, *de spelling der woorden hangt van hunnen oorsprong af*, goedkeure en aankleeve, ik laat mij deezen echter niet gaarne ontnemen: *Men schrijft best, zo als men spreekt; en men spreekt best, zo als men schrijft: maakt men onderscheid in het schrijven, men moet het ook maaken in 't spreken.*

Ik kan het mij niet begrijpen, dat die groote Man de T, in de voorige woorden te hooren, ontkent: want ik meen den klank van die letter daarin duidelijk te bemerken: ja zodanig, dat, als ik die woorden uitspreeke, het geluid der T mij zo helder in de ooren klinkt, als mijne oogen haar hier geschreeven zien: *Got, suoot, verkeert.*

Als men dit geluid beproeft, denk ik, houdt men gemeenlijk de D te veel in 't gezigt, waardoor het oordeel buiten staat wordt gesteld, om over het gehoor ten juiste te vonnisen. Men gaa eens alleenlijk met het oor te raade, en neeme twee spreekwijzen, daar in de eene het woord
God,

God, (het volmaaktste Goed) en in de andere het woord *Got* (een Gotlander) voorkomt: ik vlei mij, dat men eenpaariglijk zal-zeggen: het eerste wordt uitgesproken, gelijk het laatste, en het laatste gelijk het eerste woord. Want het is zo klaar te bemerken, als het wangeluid, dat men verwekken zoude, door te schrijven, *straad*, *vraad*, *spid*, *geschud*, in plaats van *stroat*, *vraat*, *spit*, *geschut*. Ware de *D* zo zacht niet, als uit deeze woorden middagklaar blijkt, en ook door Hem zelven toegestemd wordt (*), dan hadde men gelijk.

Indien de Leczer hiermede over het woord *God* nog niet voldaan mogte zijn, stelle hij het op deeze navolgende wijze ter toetse zijns gehoors, die hem gewislijk met mij zal doen besluiten, dat men duidelijk de scherphed der letter *T* in de uitspraak bezigt.

Men keere dit woord eens om, aldus: *doG*, en spreeke het nu uit, terwijl op de zachtheid der *D* vooral moet gelet worden, en dan keere men het weder om, gelijk hier,

(*) Proeve van Taal en Dichtkunde, bl. 32 en 33.

hier, *GoD*; en oordeele dan onpartijdiglijk, of de *D* daar niet te zacht is, om aan onze uitspraak te beantwoorden? Hier floor ik mij niet aan het gezegde van den Heere HUYDECOPER (*): want het is waar, dat ons Tongëigen de *T*, in de voorige woorden, en in dit gebruikt, dan vervalt ook die laatste tegenwerping, door zijne bijbrenging van het gezegde, 't *harD onder de zoolen*, te weten het *harde*, het *vaste land*.

Zonder te zeggen, dat de Heer VAN DEN VONDEL allerwegen (†) in zijne Werken blijken geeft, dat hem de spelling met de *D* niet goed voorkwame, meld ik hier enkel, drit Hij het woord *God* zullende schrijven, door zijn voorschrift veronderstelt, dat de *D* daar aan de uitspraak niet kan beantwoorden. Hij schrijft in zijne BESPIEGELINGEN VAN GODT EN GODTSDIENST (§),

„ *De*

(*) Bladz. 634.

(†) Tot bewijs, dat mijn gezegde van *allerwegen* niet te ruim zij, geef ik hier ook een voorbeeld, uit zijne Bsp. 5 b. bl 214,

„ ————— *want Godt de Vader leeT*

„ *Dat zijn beminde Zoon, tot 's menschen beil, dus wreeT*

„ *Aen 't Kruis misbandeT werT:*”

(§) Bladz. 2.

- „ *De Duitsch is dan gewoon den rijksten schat*
 „ *der schatten,*
 „ *Als andre volken, in vier letteren te vatten,*
 „ *En GodT te noemen 't geen ooit teken noch*
 „ *geluiT*
 „ *Voluit heeft afgebeelT.*”

Is men tot nog toe niet ten vollen overreed van de zachtheid deezer letter, men brenge zich dan de woorden *doorgaans*, *volgens*, *weetens*, *willens*, en dergelijke, te binnen, waarin om de Afleiding eene D wordt vereischt, en dat men schreeve: *doorgaanDs*, *volgenDs*, *weetenDs* en *willenDs*; maar die men bijna van niemand zo geschreeven vindt: en waarom niet? om dat daarin zo min een toon of geluid van D is, als in *en en*.

Ik zeg, dat bijna niemand zo schrijft; etlijke deden het eertijds, onder anderen de Heer HOOFT, en ook deeze onze beroemde Schrijver. Ik vind in zijn Werk op veele plaatfen *doorgaanDs*, doch ook verscheiden maalen *doorgaans*, zonder D, het gene een klaar bewijs is, dat hij niet vast in 't gebruiken dier spellinge ware. Ook zoude men hieruit niet duister kunnen opmaaken, dat

hij wel duidelijk naar de uitspraak is te werk gegaan, en die letter daar als eenen doeniet heeft aangezien, en daarom schreeve *doorgaans*; maar *doorgaanDs*, als hij dit zo wel niet in het oog had, door het diepe navorschen der oorsprongen en afleidingen.

Wil men nog een dergelijk bewijs hebben, dat de D, volgens onze uitspraak, geen fluitletter kan zijn? De Werkwoorden *worden*, *vinden*, *mijden* en andere hebben zonder twijfel de D in den eersten perfoon van den Tegenwoordigen Tijd; doch wordt niet uitgesproken. Men zegt immers: *ik wor*, *ik vin*, *ik mij*, en niet *ik worD*, *ik vinD*, *ik mijD*. Is dit geen aandringend bewijs, dat onze tongslag niet geschikt is, om op de zachte D te fluiten? Werpt men mij hier tegen, dat men moest zeggen, *ik worde*, *vinde*, *mijde*, ik stem dit slechts toe, dewijl hier de plaats niet is, om daarvan te handelen; en zal een ander bewijs opgeeven, dat naar mijne meening niet minder is.

Het woord *rontom* schrijft men *rondom*, om dat het Bijvoeglijke Naamwoord *rond*, naar die spelling, in D fluit; maar is dat
wel

wel de uitspraak? Is dat schrijven, zo als men spreekt, en zo spreken als men schrijft? 't Is immers ontwijfelbaar waar, dat men spreekt *ron-tom*, of liever *ront-om*, gelijk men spellen moet?

Ik denk, dat de Leezer zelf thans genoegzaam overreed is, dat de D geen fluitletter, ter oorzaake haarer zachtheid, kan zijn. Dit zal nog nader blijken; die Schrijvers zelve moeten dit nog bevestigen, hoe groote tegenstaanders zij ook zijn: is het niet volstrekt, het zij ingewikkeld.

Na dat de Heer SEWEL deeze letter heeft verdedigd, als eene, die de kracht bezit om eene silb te fluiten, laat hy zich ontvallen:

„ het woord *SmidT* schijnt mij toe beter
 „ dus gespeld, om de welluydentheyd, dan
 „ of men schreeve *SmiD*, schoon 't meer-
 „ voudig is *smiden*.”

Is hier geen welluidendheid in *smid*, en moet men daarom de D met de T versterken? Ligt dan daarin niet opgeflooten, dat zij hier den klank van den voorgaanden korten klinker (i) niet kan tegenstaan? Is dit

T W E E D E

waar in dit woord, dan heeft het ook ontegenzegglijk plaats in *lid*, *stad*, *God*, en vervolgens in *graad*, *land*, *nood*, en dergelijke: en zo worden wij het beide eens.

De Heer HUYDECOPER ontkend hebbende, dat de T aan het einde van die woorden, welke hiervoor aangehaald zijn, gehoord wordt, verandert, iets laager, van taal, en spreekt daar toegeevende, zeggende:

„ *Doch al sprak men zo, wat gevolg, dat een bedorven uitspraak ook de schrijfwijz bedorven moet?* ”

Zoude men niet mogen denken, dat Hem zijn gehoor overtuigde, toen hij dit schreef? Althans ik geloof, dat Hij zich nooit tegen de spelling van T zoude verzet hebben, ware het niet om eenige zwaarigheden, die hij daardoor in de Buiging zag, over te komen. Om die reden laat hij hier ook volgen, of een bedorven uitspraak ook de schrijfwijz bedorven moet? En dat dit daarom is zal nader blijken. Hadde deeze Heer op de spelling gezien van *Brief*, *Hof*, *Huis*, *Glas*, en dergelijke, Hij zoude zich mischien voor die uitdrukking gewacht hebben; dewijl die
spel-

spelling met F en S dan ook de schrijfwijze bederft: want wie kan ontkennen, dat dit in de zaak het zelfde is?

Schoon ik meene genoeg getoond te hebben, dat de spelling van D, volgens onze uitspraak, niet bestaanbaar is, ik moet evenwel daar iets bijvoegen, dat, zo mij voorkomt, in staat zoude kunnen zijn, om dit geschil voor altoos af te doen, door nader aan te toonen, hoe onmogelijk het is, om die spelling te bezigen.

„*Tder letter,*” zegt de Heer POERAAT, (geen der minsten onder de Taalkenners)
 „*is grootsch op zijne natuur en aarteigen*
 „*klank, als ware zij naar de Wiskonst ver-*
 „*zonnen. Deze pronkt met krachtige deftig-*
 „*heit, en geeue met zachte soetvloeiueit.*”

Dit is ten klaarsten te zien aan de *b* en *p*, *d* en *t*, *f* en *v*, *g* en *ch*, *s* en *z*. Laat mij toe eenige voorbeelden op te geeuen, waaruit de tweederlei onderscheiden aard dier letteren blijkt:

Bad, Pad; Duin, Tuin; Vel, Fel; Dog,
Dech; Zadel, Sabel.

De

De D is in den aard, gelijk ook de B, de V, de G, en de Z, zacht, dat uit het voorbeeld *Duin*, en deeze, *Dam*, *Delf*, *Ding*, *Dolk* en *Dun* te zien is. Wil men nog klaarder, spreek deeze woorden eens uit: *DuT*, *DoeT*, *DaT*, waarin immers de molligheid der D en de hardheid der T duidelijk te vinden zijn.

Deeze D is dan, volgens den Heer POE-
RAAT, ook grootsch op zijn geluid, en ver-
liest dat niet gaarne. Dit wil men haar ech-
ter ontnemen, of nu zacht, dan hard, doen
zijn, en haar twee geluiden, dat zo onge-
rijmd als onwaar is, toefschrijven. Men kan
niet eenen medeklinker noemen, die twee-
derlei klanken heeft. Waarom zal men die
dan aan de D toekennen? Of is die een uit-
zonderling? Men schrijve op deezen voet de
V en Z die tweederlei kracht ook toe. Hoe
zacht zij zijn, men kan echter schrijven *lov*,
hov, *baaz*, *vrees*, enz. Hier hebben die letters
eenen anderen klank aangenomen: hier zijn zij
scherp. Gelooven wij dit niet, het moet ech-
ter, volgens die verdedigers, zo wezen. Want
zo aanstonds spelt men met alle zachtheid *daar*,
deel, en aanstonds ook weder, *daaD*, *dooD*,
draaD.

Nu

VERHANDELING: 61

Nu blijft 'er buiten de *Uitspraak* of den klank, waarmede ik mij heb zoeken te verdedigen, nog iets te beschouwen, dat bij veele misfchien veel nadruks heeft, en in staat fchijnt, om met den klank niet alleen in den evenaar te ftaan, maar hem in de fchaal der Taalkunde over te haalen. Ik doel op de *Oudheid* dier fpelling: dat men voor 200 jaaren en meer die bezigde, en toen niet fchroomde om de D voor eene fluitletter te gebruiken. Is dit zo, gelijk het is, het verdient zekerlijk opmerking.

De alomberoemde geleerde Heer HUYDECOPER beroept zich voornaamelijk op eenen Schrijver, die heden omtrent drie honderd jaaren oud is, en ftaat verfcheiden plaatfen te boek, waarin die fpelling te zien is. Ik haal die kortheidhalve hier niet aan, maar verzoek den Leczer haar in het Werk zelf naar te zien (*). Die overoude Schrijver is de ongenoemde Vlaamfche Vertaaler van Boëthius, gedrukt in den jaare 1485. Door deeze getuigeniften gefterkt, ftapt de Heer HUYDECOPER hiervan af, en zegt:

„ dat

(*) Proeve van Taal- en Dichtkunde, blad. 35 en 36.

„ dat men ondertusfchen ziet dat niet a.
„ nieuw is, wat men nieuw noemt.”

Uit de plaatfen, die onze aanzienlijke Schrijver aanhaalt, is zekerlijk die spelling te zien; maar 't is tevens ook waar, dat ik de mijne met dat zelfde werk kan bevestigen. Gelieft het de Leezer te zien, hier zijn eenige voorbeelden, die mij daarin aanstonds voorkoomen. (Dewijl de bladen van dat Boek niet met getalletteren getekend zijn, zal ik die, zo als zij volgen, hier opgeeven, met bijtekening van 1ste of 2de colom, op dat de Leezers, die dit Werk bezitten, hen, des lust hebbende, zouden kunnen nazien.)

1 boek, 14 blad, 3 colom.

eist dat wij in dzee deis leuens met zware
tepeeste beformcT zijn, ———. wat zoo
bij gheene leetoghe beweghet es — maer
alleene yut oueruloeyende dolinghe otreghel-
delic en bij waerften worT gheleedt.

———, 15 blad, 2 colom.

ghelikelic staet in 't sucre in 't zoet. En on-
verwinlic draeght den moeT

1 boek,

VERHANDELING. 63

1 boek, 16 blad, 1 en 2 colom.

Maer wien begheerte of ducht becoren,
Dat hij zijn vromheit heist vloreu,
Die laet den scilt ende rumet t vel.
Berecdt den keytiuen tfine ghewelt.

——, 18 blad, 3 colom.

Du ende God die dij in der wijfer herten
gheseyt heist.

3 boek, 42 blad, 1 colom.

na menschelike quetheit heuet t ghoot
dz va naturen einvuldich es en simple ver-
scheide.

——, 48 blad, 1 colom.

Dus hebde weerd vut ewigh vreught
ghevormt schone na dijn ghelijke.

4 boek, 2 blad, 1 colom.

Maer dat selue es d aller meeste cause van
onsen weyne nae dat die regierere van alle
dijnghe goet es, hoe einighe quetheit
alsheils ghewesen mach, —— want quadie
regnerende ende bloeyende deught ne derft
niet alleine van loone, maer wer t ooc on-
der de quade weten ghetorden. ende in de
fede van zonde ghequel.

Met

Met deeze voorbeelden, uit een en het zelfde Werk ontleend, staaf ik op het voetspoor des Heeren HUYDECOPERS ook mijne spelling. Aan het einde deezes Boeks staat dit opschrift,

„ Boecius de consolatione philosophie te
 „ trooste leeringhe ende confoorte aller
 „ meinschen. Gheprendt te Ghend bij mij
 „ Arend de Keyfere, den derden dach in
 „ Mey — In 't jaer ons Heeren duust vier-
 „ honderT vive ende tachtentich (*).

Ik zoude, dunkt mij, hiermede kunnen volstaan, maar om te toonen, dat men zich in

(*) Thans, onder het afschrijven deezer bladeren, verneem ik, dat de Welëdele Heer ADRIAAN KLUIT, alomberoemde Hoogleeraar te Leiden, ook ganschlijk de spelling van D berispt, volgens zijn *Vertoog over de Tegenwoordige Spelling der Nederduitsche Taale*, te vinden in de *Werken van de Maatschappij der Nederlandische Letterkunde* te Leiden, derde deel, 1777, op bladz. 18 en 19; doch vooral op bladz. 31, 32 en 33, alwaar Zijne Welëd., op bladz. 31, zich aldus sterk uitdrukt:

„ — Zoo klaar de oude taalgesteldheid is met
 „ V, F: Z, S: G, CH: zoo klaar is het ook gele-
 „ gen met de D en T, voor zulken ten minsten, die
 „ niet willens dwalen willen.”

in deezen gevalle op de Oudheid niet kan beroepen, zal ik nu nog ouder gefchrift voor den dag brengen.

In eenen aalouden Keulſchen Bijbel, berustende op onze Stadsboekerij, vind ik doorgaans het woord *God* met de *T* gefpeld, gelijk ik zal aanwijzen. Hoe oud dit Boek is, kan niet wel verzekerd worden, ſchoon het jaargetal van 1423 daarachter ſtaat. Of hij door iemand gefchreeven, gelijk zommige meenen, of te Keulen tuſſchen den jaare 1440 en 1450 gedrukt is, en door baatzucht van eenen Boekverkooper dit jaargetal daarvoor geſteld zij, om het voor een handſchrift te laaten doorgaan, gelijk anderen willen, zulks is nog niet uitgewezen. Ten minſten is het zeker, dat hij in dit jaar niet gedrukt is, dewijl toen nog aan geen Druk-konſt gedacht wierde. Evenwel is het mij genoeg, dat 'er geen twijffel overblijft, of hij is ouder dan de voorgemelde Vlaamſche Schrijver.

Laat ons deſzelfs ſpelling inzien. Dit ontmoet ik bij het opſlaan deezes Boeks:

Dat derde Capittell— wo de ſlanghe Euen

E

be-

bedroch ende Eua adam ende verdreeff se goT uyt den paradijse ende vermaledijede dije erde dor er werck.

Ende dije slanghe was listijger aller leuendijger creatueren der erden de goT de here hadde ghemaket de ——— warumme hefft uw goT verbaeden dat ghij niet en eten van einen ijghelijcke holte des paradijfes? dar sin in dem sonder van der vrocht der holtere dije dar is in den middel des paradijfes hefft uns goT gebaden dat wij dar van niet eten oft rueren vp dat wij niet en steruen En de slange spraeck to den wive geinre wijs en wert gij sterue des dodes want goT dije weet an welken dage gij eten van eine uwe ogen werden vpgedan —

Dit korte uittreksel zij den Leezer genoeg. Elk ziet in deezen, of de Heer HUYDECOPER recht hebbe, om zijn stelsel van spelling op de grondlegging der Oudheid te bouwen? Hier koomt ons het woord GOD, met T gespeld, voor, het gene dien grooten Schrijver onmogelijk schijnt te kunnen geschieden. De Leezer vergunne mij nu de woorden des voorgemelden Heeren te mogen overneemen en daarmede het verschil te fluiten :

„ *ondertusſchen ziet men dat niet al nieuw is,*
 „ *wat men nieuw noemt.*”

Met reden zal de Leezer zich verwonderen, dat ik tegen eene ſpelling inleg, die mij nogthans aankleeft, gelijk in dit ganſche papier te zien is. De oorzaak daarvan is, dat ik in den jaare 1770 de ſpelling van den Heere MOONEN, als de zuiverſte (gelijk ik ook nog doe) beſchouwende, volkomen aannam, en toen dit geſchrift vervaardigde. Doch federt ben ik van ſchrijfwijze verandert, om twee redenen:

Ten eerſten om de zwaarigheden, die in de Buiging der Naamwoorden door de ſpelling van dien Heere ontſtaan, over te komen, gelijk wij die zouden aantreffen, in *pat, ſmit, ſtat*, en *gat, ſlot, vat*. Daar wij het Meervoudige Getal met *en* maaken, zoude een onkundige, die Naamwoorden buigende, dan ſchrijven, *paten, ſmiten, ſtaten, gaten, ſloten, vaten*, naardien hij uit zich zelve niet konde weeten, dat de drie eerſte woorden eene D in de buiging moeten hebben, te weeten: *paden, ſineuen, ſleden*.

Nog zoude hij door die zelfde spelling in de Gelijknaamige Naamwoorden voornaamelijk in de war geraaken, welke zijn,

Loot, (bergstof) *Loot*, (uitspruitsel) *Want*, (een muur) en *Want*, (handschoen.) *Want Loot*, bergstof, en *Want*, een muur, hebben in het Meervoudige *Looden* en *Wanden*, en de twee andere, *Looten* en *Wanten*.

Men heeft tot nog toe geen regelen kunnen vinden, die ons deeze onderscheiden Buiging aanweezen, en daarom heeft men zich, ter vermindering van misflagen, voorgesteld, alle de Zelfstandige en Bijvoeglijke Naamwoorden, die in de Buiging eene D aannamen, even het zelfde in het Enkelvoudige te doen uitgaan, ter onderscheiding van de andere, die in de Buiging de T aannemen. En deeze ontbreking van regelen, vertrouw ik, dat de waare en eenigste reden is, waarom men van de welluidendheid is afgegaan. Het schort ook den Heere HUYDECOPER enkel aan dat gemis, het gene ik meen hiervoor reeds te hebben doen blijken.

Ten anderen ben ik tot die speling des te greetiger overgegaan, om dat zij zo alge-

gemeen en eenpaarig bij ons is geworden, als men ooit zoude hebben durven denken. Terwijl ik ondertusfchen geen tijd noch vlijt bespaarde, om de noodige en onbekende Regelen voor dit gedeelte der Taale te ontdekken. En ik flaagde daarin ook vrij wel, waarvan de Leezer de ftaalen, wier goed voordoen fterke proeven hebben uitgeftaan, mifchien ook gezien heeft. Ik doel op den gevonden Regel der GELIJKNAAMIGE NAAMWOORDEN (*).

Na dat ik deeze ontdekking van Regel gedaan hadde, dacht ik te moeten voortvaaren, om bij het gevondene meer te zoeken, en eene goede Regelmaat van dit gedeelte onzer Spelkunde voor den dag te brengen. Ik maakte ten dien einde TWEE LYSTEN van alle de Zelfftandige en Bijvoeglijke Naamwoorden en Lijdende Deelwoorden, die in de Buiging eene D, en TWEE LYSTEN van alle de Zelfftandige en Bijvoeglijke Naamwoorden en Lijdende Deelwoorden, welke eene T in de Buiging hebben. (Alle deeze
Deel-

(*) Achter mijne Verhandeling over de Scheidbaare en Onfcheidbaare Voorzetsfels, bladz. 45, 46, 47 en 48.

Deelwoorden, Iet wel, Leezer, want allen onzen Spraakkonstenaaren schijnt ook deeze navolgende opmerking onbekend geweest, *alle* deeze Deelwoorden zijn van GELIJKVLOEIENDE WERKWOORDEN. De Deelwoorden der ONGELIJKVLOEIENDE gaan niet in D of T, maar *altersaal* in EN uit, welke gevolgiijk hier niet tot ons onderwerp behooren, en die ik daarenboven, in het Vijfde Vertoog van mijne Rhapsodia, ONBUIGZAAM heb genoemd, en hen tot nog toe als zodanig aanmerk.) Hoe veel moeite mij het vervaardigen dier Lijsten kostte, geef ik den Leezer te bedenken. Ondertusfchen heb ik geen anderen Regel, in wederwil eener onvermoeide vlijt, mogen ontdekken.

Doch op dat de Taalkundige mij in den arbeid eens zoude verpoozen, en den grooten of algemeenen Regel uit de asfchen der vergetelheid, zo 'er deeze nog zijn, zoeken op te delven, dat ik hem toewensch, of dat hij medegetuigenis moge geeven, dat dien nimmer zal gevonden worden, gelijk ik veronderftel, laat ik de gemelde VIER LYSTEN hier volgen: waarin men nu zien kan, om in de fchrijfwijze zich zelve altijd gelijk te zijn,

zijn, welke Naamwoorden, volgens de tegenwoordige algemeen aangenomen spelling, met D of T moeten gebruikt worden, waarbij verscheidenen mistasten, gelijk in *haard*, *oord*, en *loosaard*, om maar eenige te noemen, niet zelden geschiedt.

Ik moet niet vergeeten te melden, dat ik van de Zelfstandige Naamrollen alle de Samengezette of Koppelwoorden, en te gelijk van de Bijvoeglijke eenige Duizenden Deelwoorden heb doorgeschrabt, om dat daarmee te veel papiers zoude beslagen worden, en den Landgenoot voor deeze ontbreking eenen gemaklijken weg openstaat, op welken hij de onderscheiden Buiging dier Deelwoorden kan vinden. Naamelijk, men moet den Onvolmaakten Voorleeden Tijd der Toonende Wijze voor zich neemen, heeft die eene D, dan heeft ook het Deelwoord die letter, treft men daar de T aan, zo moet ook het Deelwoord in T uitgaan, en in de Buiging (als een Bijvoeglijk Naamwoord gebruikt wordende) die letter behouden. Bij voorbeeld:

hooren, *bloeden*, *redden* hebben in dien Tijd,
ik hoorde, *ik bloedde*, *ik redde*,

en maaken in het Deelwoord, *gehoord, gebloed, gered*, en vervolgens zegt men in de Buiging, *de gehoorde zaak, de gebloede wond, de geredde drenkeling*:

en wenschen, praaten, schatten in den Onv. Tijd hebbende,

ik wenschte, ik praatte, ik schatte,

worden in het Deelwoord geschreeven, *gewenscht, gepraat, geschat*, en gevolglijk in de Buiging, *de gewenschte zomer, de gepraate reden, de geschatte kleinoodian*. Merk eens op, Leezer, welke eene goede Regelmaat wij ook in deezen gevalle hebben.

Hiertegen bezondigen zich nogthans veele, en, dat vreemd luidt, ook Taalkundige, schrijvende in de Buiging,

de gebloede wonde, de gepraate reden,

het eerste met twee DD en het tweede voorbeeld met twee TT, in plaats van met een D en een T,

de gebloede wonde, de gepraate reden.

Om onze goede Regelmaat, die wij hier hebben, te helpen in acht neemen, gelieve men op te merken, dat die verdubbeling van

van D en T, in de Buiging van het Deelwoord, alleenlijk plaats grijpt, als het Werkwoord eene dubbele DD of TT in de Onbepaalde Wijze heeft, gelijk in de Twee opgegeeven voorbeelden,

de gereDDe drenkeling,
de geschaTTe kleinoouen,

Zulke Lijsten moeten wij ook volstrekt nog hebben,

1. Van de Zelfftandige en Bijvoeglijke Naamwoorden, die in F eindigen, maar haar in de Buiging in V verwisfelen, gelijk:

Dief, Hof, Kloof; en Braaf, Doof,
Gaaf,
Dieven, Hoven, Klooven; en Braave, Doove,
Gaave;

2. mitfgaders van de Zelfftandige en Bijvoeglijke Naamwoorden, die ook in F uitgaan, maar die letter in de Buiging verdubbelen, als:

Bef, Straf, Kof; en Laf, Dof, Suf,
Beffen, Straffen, Koffen; en Laffe, Daffe, Suffe;

3. van de Zelfftandige en Bijvoeglijke Naamwoorden, die in S uitgaan, en haar in de Buiging in Z verwisfelen, gelijk:

E 5

Doos,

74 TWEEDE VERHANDELING.

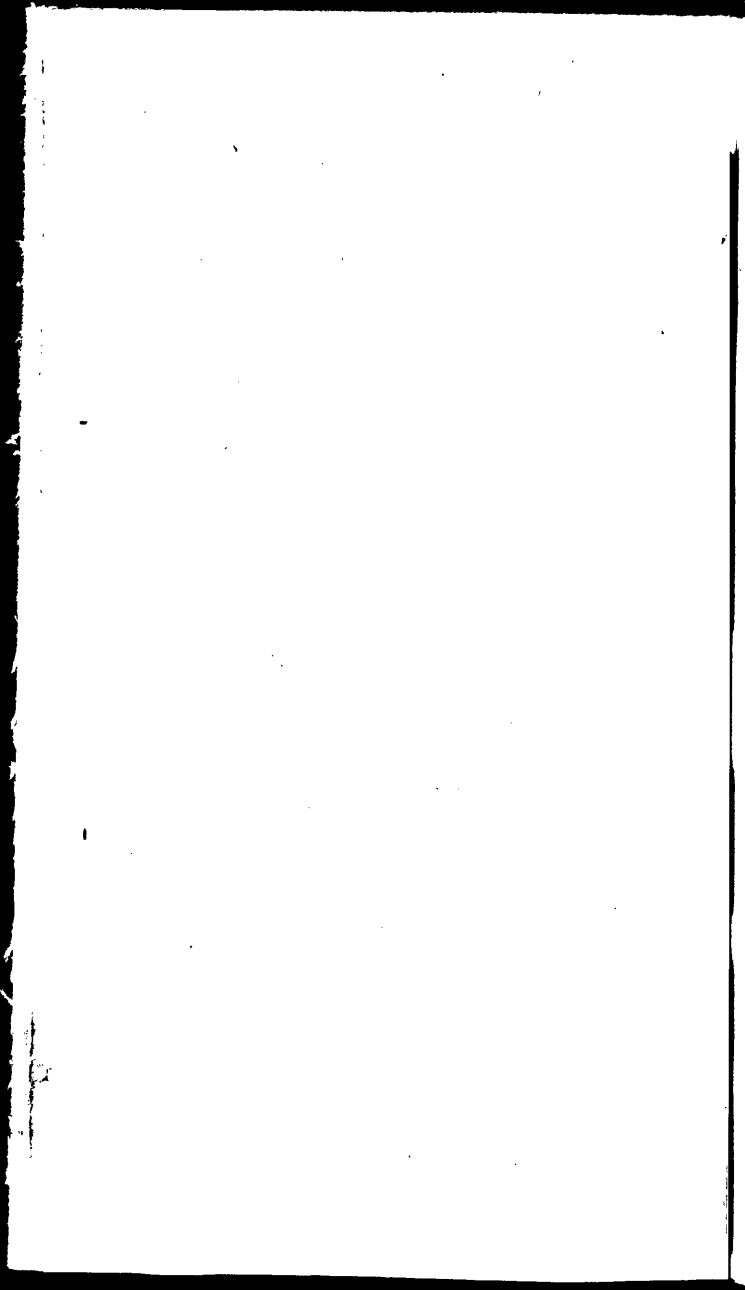
*Doos, Glas, Huis; en Dwaas, Loos,
Wijs,
Doozen, Glazen, Huizen; en Dwaaze, Looze,
Wijze;*

4. eindelijk van de Zelfftandige en Bijvoeglijke Naamwoorden, die ook in S uitgaan, doch haar in de Buiging verdubbelen, gelijk: *Das, Les, Kous; en Bars, Gewis, Los, Dasfen, Lesfen, Kousfen; en Barsfe, Gewisfe, Losfe.*

Ik zeg, dat wij zulke Lijsten volstrekt moeten hebben, om dat men geen Regel ooit zal kunnen vinden, die ons de verschillende Buigingen van die Naamwoorden leert, en daardoor van eene goede Regelaar in deeze deelen der Spelkunde zullen moeten verftoken blijven.

VIER LYSTEN

VAN ALLE DE ZELFSTANDIGE EN VAN ALLE DE BIJVOEGLIJKE NAAMWOORDEN, EN LIJDENDE DEELWOORDEN, DIE DE LETTER D IN HUNNE BUIGINGE VEREÏSCHEN, MITSGADERS VAN ALLE DE ZELFSTANDIGE, EN VAN ALLE DE BIJVOEGLIJKE NAAMWOORDEN, EN LIJDENDE DEELWOORDEN, WELKE DE LETTER T IN HUNNE BUIGINGE HEBBEN.

L Y S T

VAN ALLE DE

ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN,

DIE IN HUNNE BUIGINGE EENE D HEBBEN.

In deze Lijst heb ik ruim 200 woorden, die met de letter D uitgaan, en de Heer (*) TEN KATE heeft 'er maar 79 opgegeeven; doch ook daarbij gemeld, dat het getal van dergelijke uitgaande woorden grooter ware.

Behalve deze opgegeevenen zal men 'er nog eenige aantreffen, die met een * starretje zijn getekend, waarmede ik wil te kennen geeven, dat zij tot mijn getal niet behooren, en evenwel, zo mij voorkwam, niet van de Lijst dienden gelaaten te worden.

A.

Aambeeld.

(Bastaard.

Aanbeeld.

Affcheid.

Aard, *aarde*.

*Afftand.

Aard, *Inborst*. Zie Ambeeld.

Ar-

(*) Verhevene Deel der Nederduitsche Spraake, 1 d. bl. 390 en 391.

Arbeid.

Arend, *een vogel.*

Arend, *mans naam.*

Armoed, *Armoede.*

Avond.

B.

Baard.

Bad.

Band.

*Barend, *mans naam.*

Zie Bastaard.

*Bastaard *of*

*Basterd. Ik kan hier niet voorbij aan te merken, dat onze meeste hedendaagfche Dichters en goedeSchrijvers met de fpelling van dit en dergelijk uitgaande Naamwoorden grootliks in de war zijn: zommige doen hen met D of T onverschilliglijk, ande-

ren altijd met T eindigen. Ook fchrijven zij, *ontaarTe*, *rechtgeaarTe*. Beter, dunkt mij, fchreef de Maaker van zeker Dichtftuk, dat hij den titel geeft, *de ontaarDe Vader enz.*

Laat ons de eigenfchap van dit woord eens nagaan, of men daaruit leeren mogte, hoe men mag en moet fchrijven.

Wij hebben, zo veel ik heb kunnen onderzoeken, drie foorten in deeze woorden te onderscheiden,

de I. is gemaakt van ZELFSTANDIGE Naamwoorden, als:

Bast-aard,

Land-aard,

Spanj-aard.

de

de 2. van BIJVOEG-
LIJKE,

Blood-aard

Gierig-aard

Lui-aard.

de 3. van WERK-
WOORDEN,

Geeuro-aard

Blaff-aard. Blafferd

Grijns-aard.

Nu komt het daar op aan te kunnen bepaalen, of dit *aard* in D of T moet fluiten, en of men ſchrijve moge *aarDen*, *ontaarDen*, *veraarDen*, *aarDig* en *aarDigheid*, dan *aarTen*, *ontaarTen*, *veraarTen*, *aarTig* en *aarTigheid*?

Ik oordeel, dat wij de letter D moeten bezigen, om dat

onze oude beste Schrijvers van geen onderscheid in ſpelling van *aard*, *aarde*, en *aard*, inborst, geweeten hebben, ſchoon zij zulks in andere woorden maakten.

De Heer HUYDE-COPER, bij wien ik daarover dacht te recht te geraaken, helpt mij een weinig in zijne PROEVE VAN TAAL- en DICHTKUNDE (*), daar hij, over het woord *ritsaard* handelende, van geen onderscheiden ſpelling ſpreekt, maar dat woord, met *Geer-aard*, *Gierigaard*, *Vroomaard*, *Goedaard*, *Eelaard* en *Dron-*

(*) Bladz. 592.

Dronkaard in *Dein-*
dig.

De Heer VAN
HOOGSTRATEN
schrijft ook, *aarden*,
aardende, *aardig*,
ontaard, *ontaarden*,
doch men vindt ook
bij hem, in zijn Ne-
derduitsche en La-
tijnfche Woorden-
boek *aart*, eigen-
fchap van iets, *aart*,
inborst, *aart*, foort,
en *gierigaart*, het
gene moet aange-
zien worden, als of
hy *aard* en *gierig-*
aard met *D* gespeld
hadde, dewijl hij,
om der uitspraak
wil, geen *D* tot
fluitletter gebruik-
te, gelijk wij nu om
de *Buiging* doen.

De Heer HALMA
is ook volkomen

met mij eens, schrij-
vende *aard*, *aart*,
natuurlijke inborst,
aarden, *aardig*, *aar-*
digheid, *ontaarden*,
veraarden, *gierig-*
acd. En dat meer
is, op *aart* wijst hij
ons naar *aard*.

De *Spraakkonfte-*
naar SEWEL schrijft
ook in zijne *Ge-*
flachtlijst Aard.

Daarenboven word
ik in mijne spelling
gesterkt, door de
Kamer in *Liefde*
Bloeiende, welke in
den aanvang haa-
rer *Letterkonstige*
Tweespraak zegt,
basterd, *van bast en*
aard, *die niet na het*
pit maar na de bast
aard, alwaar eerst
het *Zelfftandige*
Naamwoord aard,
en

en daarna het Werkwoord *aarden* ook beide met D gespeld wordt.

En keert men zich tot vroeger Taalkenners, zij zullen met ons overeenkomen. Immers KRILIAAN, die groote Taalkenner, schrijft ook in zijn Etymologicum, *aerd*. *Idoles*, *natura*, *ingenium*, *genius*. *Aerden nae den Vader*. *Patrisfarc*, enz. *Aerdigh*, *ingeniosus*. *Aerdigheydt*. *Venustas*, *elegantia*, &c. *Ghierighaerd*. *Homo avarus*. *Ontaerden*. *Degenerare*. *Ontaerdende*. *Degener*. *Veraerden*. *Naturam mutare*. Ook zoude ik nog van hem kun-

nen bijbrengen *Leonard*, *Volckard*, en meer andere woorden, indien deeze niet genoeg waren.

Maar ik moest onze twee oude Hoofddichters niet vergeeten. Ook deeze beide Taalgezaghebbers maaken geen onderscheid in de spellinge van *aard*, *aarde*, en *aurd*, inborst.

In de XVI WAARNEEMING OP DE HOLLANDSCHE TAAL VAN den Heere HOOFT treft men *aard* tweemaal aan, luidende, „ een man voort- „ vaerende van „ *aerdt*, liever een „ man voortvae- „ rend van *aerdt*.”

En de Heer VAN
F DEN

DEN VONDEL ſchrijft
in zijne Beſpiegelingen
van God en
Godsdienſt,

1 b. bl. 46,

Geen *gelykaerdigheyt*
heeft ergens mee
te ſtrijden.

Deeze *evenaerdig-*
heyt grijpt plaets
in Godt alleen:

bl. 50,

De waenwijs, toen
bedrog, en baet-en
ſtaetzucht quam
Ter weerelt, en het
volk van ſimpel-
heit *veraerde*,

bl. 52,

—————: maer
Godt blijft onbe-
wogen,

En wil *veraerden*
noch verandering
gedogen

In zijn natuur;

bl. 54,

Eene *evenaerdigheyt*
in deugden:

3 b. bl. 100,

De duurzaamheit
van't goud behout
nochtans haer
waerde,

En wijst op d'eeu-
wigheit van Godt,
die nooit *veraerde*,

Maer Schepper blijft
van 't gout. —.

Poëzij, 2 d. bl. 260.

Zij leert 'er naer
Godts ſtrenghe Rid-
ders *aerden*,

1 d. bl. 562.

Hij helpt de vroomen
in ſtaet, en keert
veraerde heeren.

Op deezen voor-
gang dier Taalkun-
digen befluit ik, dat
Baſtaar T, *Gierig-*
aar T, *ontaar Te*, en
alle

alle andere woorden
deezzer foort, voor
Taalfeilen in onze
hedendaagfche Ge-
fchriften dienen aan-
gezien te worden;
en dat men voortaan
behoore te fchrijven
Bastaard, *Gierig-
aard*, *aarDen*, *aar-
Dig*, *aarDigheid*,
ontaarDen, *veraar-
Den*, enz.

Laat mij hierbij
nog deeze voegen,
van Zelfftandige

Naamwoorden,
Engelhard. *Engel-
aard*.

Everd. *Ever-* of
Zwyn-aard.

Hommerd.

Kropperd.

Leenderd. *Leeuw-
aard*.

Volkerd. *Volk-aard*.

Of zo dit laafte
van het Werk-
woord *volgen* af-
ftamt, dan zoude
het moeten zijn
volg-aard, en be-
tekenen, een in-
fchikkelijk, een
volgzaam mensch.
De Heer TEN (*)
KATE verklaart
het door *Volk-
raad*. *Raad des
Volks*.

van Bijvoeglijke,
Bleekerd.

Dooverd. *Doof-aard*.

Grysaard.

Linkerd.

Lomperd. *Lompaard*.

Ouduard.

Platterd.

Plomperd.

Reinard. *Rein-aard*.

Rykerd. *Ryk-aard*.

Scheelaard.

Taai-

(*) Veth. Spr. 2 d. 1 pr. bl. 320,
F 2

- Taaiaard.* *Taai-* Blad van eenen boom.
aard. Vrek. Blad van een boek.
 van Werkwoor- *Blafferd, zie Bastaard.
 den, *Bleekerd, een soort van
Dronkaard. *Wijn.* Zie Bastaard.
Druiperd. Blind, boegsprietzeil.
Klinkerd. Blind, een luik.
Knijperd. Bloed.
Krimperd. *Bloodaard, zie Bast-
Stinkerd. aard.
 Bod.
 *Bogaard, zie Boom-
 gaard.
 Bond, zie Verbond.
 *Boomgaard.
 Boord, rand.
 Boord van een Schip.
De Heer FRANS BUR-
 MAN heeft eene fraaie
 aanmerking over Bak-
 boord en Stuurboord
 i. deel, bl. 8.
 Bind, zie Bint, op de Bord.
andere Lijst van Braband.
Zelfstandige Naam- Brand.
woorden. Brod.
 Blad van eene tafel. Brood.

Bruid.

Bruid. Duizend.
 Dwingeland, *zie ook*
 C. Heiland.

Chocolaad, Chocolaa- E.
 de. *Eenblad, *zeker kruid.*
 Cieraad. Dit en derge- Eed.
 lijke woorden, an- *Eelaard, *zie* Bastaard.
 derszins met C ge- Eend of End.
 speld, zijn op de let- Eenvoud.
 ter S te vinden. Eerbied.

D. *Eergraad, *of eertrap.*
 Daad. Eiland.
 Dageraad. Eind, Einde.
 *Dagvaard. Eland, *een wild dier.*
 Deugd. End of Eend.
 *Donderbaard, *zeker* End of Einde.
gewas. *Engelhard, *zie* Bast-
 aard.

Dood. Esmaraud.
 *Dooverd, *zie* Bastaard. *Euveldaad.
 Draad. *Euvelmoed.
 *Dronkaard, *zie* Bast- *Everd, *zie* Bastaard.
 aard.

*Druiperd, *zie* Bast- G.
 aard. Gaard, Gaarde.
 *Duimkruid, *geld.* F 3 Gard.

Gard.	God.
Gebed.	Goed.
Gebied.	*Goedaard, <i>zie</i> Bast-
Gebod.	aard.
Gebraad.	Goud.
Gebroed.	Graad, <i>trap</i> , <i>hoogte</i> .
Geduld.	Griend, <i>Rijsbosch</i> .
*Geeraard <i>zie</i> Bastaard.	*Grijnsaard, <i>zie</i> Bast-
Geertruid, <i>Vrouwe-</i>	aard.
<i>naam</i> .	*Grijsaard, <i>zie</i> Bast-
*Geeuwaard, <i>zie</i> Bast-	aard.
aard.	Grond.
Geld.	
Gelid.	H.
Geluid.	Haard, <i>haardstede</i> .
Gemoed.	Hand.
*Gerrid of Gerrit, <i>mans</i>	Heiland, <i>onvruchtbaar</i>
<i>naam</i> . <i>Ik geloof, dat</i>	<i>land</i> .
<i>dit komt van Geerd,</i>	Heiland, <i>Heeler</i> , <i>Ge-</i>
<i>en dit weder van Ge-</i>	<i>neezet, Verlosfer. Dit</i>
<i>ward. Zie</i> Bastaard.	<i>woord is oorspronkelijk</i>
Gewaad.	<i>van Heelen, oulings</i>
Geweld.	<i>Heilen; gelijk</i> Dwin-
*Gierigaard, <i>zie</i> Bast-	geland <i>van het Werk-</i>
aard.	<i>woord dwingen en Of-</i>
Gild.	<i>ferand van Offeren</i> .
Gloed.	Held.
	*Helm.

*Helmbaar*d*. *Hier moet* Hembd of Hemd.

ik den Lezer naar Hoed. *De Heer BUR-*
den Heer FRANS BUR- MAN *heeft eene fraaie*
MAN wijzen, op dat *Verhandeling over de*
men zoude mogen oor- Hoeden. *Aanm. 2 d.*
deelen, of de Taal- bl. 317.

kenner KILIAAN zo *Hommerd, *zie Bast-*
verachtens waardig aard.

is, als deese Heer zich Hond.

heeft durven uitdruk- Honderd,

ken. Zie zijne Aan- Hoofd.

merking op de Neder- Huid.

duitsche TAAL, 2 *Huisraad.

deel, bl. 57.

Ondertusfchen moet I.

men zich hierover niet

te zeer verwonderen: Ingeland, *iemand, die*

want deese Heer ge- eenen polder, *of land-*

bruikte deese onhebbe- ftreck, *onder zeker ge-*

lijkheid meermaalen, *bied, bezit.*

gelijk gezien is, om- Ingewand.

trent een onzer be- Inhoud.

roemde Hoogleeraa- *Inschuld, *het gene een*

ren, maar die toen *ander ons fchuldig is.*

nog tot die hooge J.

waardigheid niet ge-

klommen ware. Jeugd.

F 4

Jood.

Jood.	Kruid.
	Kwaad.
K.	*Kwinkerd, <i>scheelaard</i>
Kameraad.	Zie Bastaard.
Kind.	I..
Klad.	
Kleed.	Land.
Kleinood of	*Landaard, <i>zie</i> Bastaard.
Kleinood.	Leed, <i>droefheid</i> .
*Klinkerd, <i>soort van</i>	*Leenderd, <i>zie</i> Bast-
<i>baksteen. Zie</i> Bast-	aard.
aard.	Lid.
*Knijperd, <i>zie</i> Bastaard	Lied.
Koord.	*Linkerd, <i>zie</i> Bastaard.
*Koperrood, <i>bergslof,</i>	Lombard.
<i>die in de Kopermijnen</i>	*Lomperd, <i>zie</i> Bastaard.
<i>gevonden wordt.</i>	Lood.
*Kortegaard, <i>basterd</i>	*Loosaard, <i>zie</i> Bastaard.
<i>woord, afkomstig van</i>	*Luiaard, <i>zie</i> Bastaard.
<i>het Fransche Corps</i>	Luipäard, <i>zie</i> Bastaard.
<i>de Garde, heet in</i>	M.
<i>goed Nederduitsch,</i>	
Wachthuis.	Maagd.
*Krimperd, <i>zie</i> Bast-	Maand.
aard.	Madrid, <i>een stad</i> .
*Kropperd, <i>zie</i> Bast-	Mand.
aard.	Meervoud.
	Meid.

Meid.	Okshoofd.
*Meinëed.	Onderhoud.
Moed.	Oonderscheid.
Mond.	Ondeugd.
Moord.	*Onraad.
Mostaard, Mosterd.	Onthoud.
Moud, <i>een trog, of bak,</i>	Oord, <i>gewest. Zie Oort,</i>
<i>is onderscheiden van</i>	<i>een vierde deel, op de</i>
<i>Mout, gedroogde gerst.</i>	<i>andere Lijst van Zelf-</i>
Kiliaan zegt hier-	<i>standige Naamvoor-</i>
van, <i>Alveus, lignum</i>	<i>den.</i>
<i>excavatum ad con-</i>	Oorkond of Oirkond.
<i>dienda sulfamenta.</i>	*Ootmoed.
<i>Zie ook het 3de deel</i>	*Opstand.
<i>van Meyers Woorden-</i>	*Oudaard, <i>zie</i> Bastaard.
<i>schat.</i>	*Overdaad.
Mud.	*Overhand, <i>de boven-</i>
	<i>kans.</i>
N.	*Oxhoofd, <i>zie</i> Oks-
	hoofd.
Naad.	
Naald.	
Nijd.	P.
Nood.	
Noord.	Paard.
	Pad, <i>een weg.</i>
O.	Pad, <i>een dier.</i>
Ochtend.	Pand.
	F 5
	*Plat-

*Platterd, *zie* Bast-
aard. *Aanmerk. I d. bl. 59,*
en 2 d. bl. 231,

*Plomperd, *zie* Bast-
aard. Rad.

Pod.

Pond, *gewicht.*

Ponjaard.

*Proviand, *onduitsch*
woord, Leeftogt.

*Rampaard, *een houten*
werktuig, waarop te

scheep het geschut ge-
legd wordt. Zie ook

Roopaard.

Rand.

Reinoud.

R.

*Reinard, *zie* Bastaard.

*Rijkaard, *zie* Bastaard.

Raad. *Zie Raat op de*
andere Zelfstandige
Lijst.

*Rijswaard, *of* Twijg-
waard, *beplante gron-*
den, met willige en

Raboud, *deugniet. Dit*
is zeer bekend in de
spreekwijze, een wil-

andere boomen, tus-
schen eenen dijk en ri-
vier gelegen.

de Raboud. *De Heer* Rind, *zie* Rund.

TUINMAN *en andere* *Roermond, *stad van*
leiden dit woord af Gelderland.

van den Vrieschen Ko-
ning Radboud. De Rood.

HeerFRANSBURMAN
rekent het af te stam-
men van het Fran-
sche woord Ribaud.

*Roopaard. *De Heer*
Winschooten leert ons,
dat men uit onkunde
zegt, Roopaard. Zie

hem

hem op het woord Smaad.

Ram, en ons hiervoor Smaragd.

op Rampaard. Smid.

Rund, runddier. Sold, Soldy.

Ruwaard. De Heer Spand.

HOOFT verklaart dit *Spanjaard, zie Bast-
door Rustwaarder. aard.

Mengelw. bl. 372. De Spind, Spinde, Spijs-
Heer BURMAN leidt kamer.

dit woord af van het Spoed.

Fransche Regard. Zie Spond, het stopfel van
zijne Aanm. 2 d. bl. een vat.

120 en 133. Stad.

Stand.

S. Standaard.

*Stilftand.

Salaad of Salade. *Stinkerd, zie Bastaard.

Schaard, of Schaar, klee- Stond.

ne breuk. Strand.

*Scheelaard, zie Bast- Strijd.

aard. *Struikwaard, zie Rijs-

Scheld, Schelde, een waard.

stroom van Neder-
land.

T.

Schild.

Schuld.

*Taaiaard, Vrek. Zo

Sieraad.

verklaart het ook Kr-

LIAAN.

- LIJAN. Taeyard. *en eigenlijk het Tegenwoordige Deelwoord van het oude Werkwoord Vijden, haaten, ik vijd, ik veed, geveeden. Het Zelfstandige Naamwoord, waarvan dit Werkwoord gemaakt is, hebben wij nog behouden, naamelijk: Veede, het gene van goede Schrijveren ook gezegd wordt.*
- Tad.
- Tand.
- Tijd.
- Tod.
- *Toevloed.
- Tred.
- U.
- Uchtend of Ochtend.
- V. Vloed.
- Vod.
- Vaard, *gebruikbaar in* *Volkerd, *zie* Bastard.
- Dagvaard.
- *Vagabend, *onduitsch* Vond.
woord. Voogd.
- Veld. *Voorraad.
- Verband. Voud, *de schuinte eens beitels, die de scherpte uitmaakt.*
- Verbod.
- Verbond.
- *Verraad. Vreugd.
- Verstand. Vriend of
- Vijand, *is afkomstig,* Vrind.
- *Vroom.

- Vroomaard, *zie* Bast- *Wolferd, *zie* Bastaard.
 aard. Wond.
- Vyand, *zie* Vijand. Woord, *een naam of*
zaak, bestaande uit
 W. *een of meer lettergree-*
pen.
- Waard, *bedijkt land* pen.
aan eene rivier. Woord, *het mannetje*
- Waard, *een herbergier.* *van een eendvogel.*
- Wad, *ook Wadde, Wad-* Woud.
te, ondiepte. *Wroedaard, *zie* Bast
- Wald, *zie* Woud. aard.
- Wand, *touwwerk van* Z.
een Schip.
- Wand, *een muur. Zie* Zaad, *graan. Zie* Zaat
 Want *op de Lijst van* *op de andere Zelfstan-*
Zelfstandige Naam- *dige Lijst.*
woorden. Zand.
- Wareld, Wereld. Zind, *oudtijds* Sind *en*
- Wed, *zwem- of drink-* Gefind; *nu altijd* Ge-
plaats voor de paar- zin. *Kiliaan schrijft*
den enz. find; *ghefind. Fa-*
- Weed, Weede, *eene* *milia. Zie ook de Bij-*
plant. *tekening des Heeren*
- Wereld, Wareld. VAN HASSELT, *op dit*
- Wild, *Wildgedierte.* *woord, in den nieuwo*
- Wind. *uitgegeeven Kiliaan.*
- Woerd, *zie* Woord. Zold, *Zoldy, zie* Sold.
 Zond,

Zond, *eene engte, tus.* *Zundvloed, *zie Zond-*
schen de Noord- en vloed.

Oostzee. Zwaad, *zie Zwad.*

*Zondvloed. Zond *be-* Zwaard.

tekende oudtijds Zee, Zwad, Zwade, een re-
gelijk ook Kiliaan en gel afgemaaid gras.

anderen leeren. Zweed, *Volknaam.*

Zuid. Zwoord.

Let wel. Alle de Naamwoorden, die
in HEID uitgaan, heb ik wechgelaaten, de-
wijl zij alle in hunne Buiging HEDEN
hebben.

Alle deze Zelfstandige Naamwoorden
maaken het Meervoudige Getal in EN, be-
halve deeze 9, welke de letter D aldaar
verdubbelen.

Bed.	Bedden.
Klad.	Kladden.
Mud.	Mudden.
Pad, <i>een dier.</i>	Padden.
Pad, <i>een weg, volgt de</i> <i>algemeene Buiging,</i> <i>hebbende, Paden.</i>	
Pod.	Podden.

Tad-

Tad, <i>een morsfig wijf.</i>	Tadden.
Tod, <i>vod.</i>	Todden.
Vod.	Vodden.
Wed.	Wedden.

De 8 volgende maaken het Meervoudige zeer verschillende van de algemeene Buiging.

Berd.	Berders.
Blad.	Bladers, <i>in laagen stijl ook wel</i> Bladen.
Gemoed.	Gemoederen. <i>Ook Gemoeden, gelijk VONDEL, Poëzij, 2 d. bl. 266, Met welk een wijsheit wistge oneffene ge- moeden, Gelijk te strijken.</i>
Kind.	Kinders.
Kleed.	Kleeders.
Let wel. Dekkleed heeft Dekkleeden.	
Lied.	Liederen.
Rad.	Raders.
Verraad.	Verraadingen, Ver- raaderijen. En

96 TWEEDE VERHANDELING.

En deeze 4 zijn onregelmatig in de Buiging.

Gelid.

Lid.

Smid.

Stad.

Geleden.

Leden.

Smeden.

Steden.

L I J S T

L I J S T

VAN ALLE DE

BIJVOEGLIJKE NAAMWOORDEN,
EN LIJDENDE DEELWOORDEN,

DIE IN HUNNE BUIGINGE EENE D HEBBEN.

Deeze Lijst is niet alleenlijk volkomen, maar te gelijk de Eerste en Eenigste van Bijvoeglijke Naamwoorden, zijnde deeze opgaaf van alle onze Spraakkonstenaaren (voor zo veel mij bewust is) niet enkel gedeeltelijk, maar geheel overgeslaagen. Bij den Heer TEN KATE vindt men wel een Lijstje van de Zelfstandige (welker getal hiervoor door mij is opgegeeven, maar niet eene van deeze soort.

De Lijdende Deelwoorden hierin voorkoomende zijn met een * starretje getekend, om hen van de anderen te kunnen onderscheiden.

A.

*Aanvaard, *deelwoord* AanGEvaard, *gelijk*
van Aanvaardden, *niet* de Heer Francois Hal-

G

ma

ma in zijn *Woordenboek* schrijft,

„ Hij heeft die zaak
„ aanGEvaard,
„ Il s'est chargé de
„ cette affaire.”

Of de Leezer denken mogte, misschien heeft die *Woordboekschrijver* en anderen gelijk, zal ik berichten, dat de *Klemtoon* altijd valt op het *Scheidbaare*, niet op het *Onscheidbaare*, *Voorzetsel*, het gene ik sedert de *Uitgaaf* mijner *VERHANDLING* OVER DE *VOORZETSELS* heb opgemerkt, en dat ook de *Heer TEN KATE* aanwijst.

Op dat men mij duidelijk verstaan moge, zal ik hier het gezegde door een voor-

beeld zoeken op te helderen.

*Vóór*zeggen, iets voorspreken, en *Voorzéggen*, voorspellen, verschillen zeer veel in betekening. Op het eerste *Vóór*zeggen valt de *Klemtoon* op het *Voorzetsel* *vóór*, en, op het tweede *voorzéggen*, op het *Werkwoord*.

Zo nu de *Werkwoorden* met een *Scheidbaar Voorzetsel*, in het *Lijden* de *Deelwoord*, het *Woordledeken* *GE* aanneemen, en zo de *Werkwoorden* met een *Onscheidbaar Voorzetsel* dat *Woordleedje* (in het *participium passivum*) niet gedoo-gen, volgens uitwij-

zens

zeus mijner boveng- *Begaafd.
 melde VERHÁNDE- *Behaird.
 LINGE, dan moet het *Behuisd.
 Lijdende Deelwoord *Bejaard.
 van Aanvaarden niet *Beleefd, heusch.
 zijn AanGEvaard, *Beleefd, deelwoord van
 maar Aanvaard, beleeven.
 naardemaul de Klem- *Bevoegd.
 toon niet op het Voor *Bevreesd.
 zetsel, maar op het *Bijgenaamd. De Heer
 Werkwoord, valt. Hoofschreef, Gebij-
 Immers het is de een- naamd.
 paarige tongval der Blijd.
 Nederlanderen te zeg. Blind.
 gen, Aanváarden, of Blond, geelachtig.
 Anváarden, niet áán- Blood, b schroomd. Bij
 vaarden. verkorting zegt men
 wel Bloð, met een
 kapje boven de ð.

B.

*Bebloed.
 *Beboezemd.
 *Bedaagd.
 *Bedaard, gelaten, zie-
 dig.
 *Bedaard, Deelwoord
 van Bedaaren.

Boud, stout, roekeloos,
 eigenlijk geen Bijvoeg-
 lijk, maar een Bij-
 woord, en in de zeg-
 wijze, Boud spree-
 ken, genoeg bij ons
 bekend. Ook heeft men
 het in bald-daadig,

G 2

schoon

schoon van gedaante leerd. Zie ook Door-
veranderd, behouden. leerd.

Bal-daadig, (*let wel, *Doorgemengd, aan-*
niet bald-) *is hiervan houdende gemengd.*
onderscheiden. Want Zie ook Doormengd.
*ons boud, bald zegt *Doorgepriemd, aan-*
roekeloos, en bal, houdende gepriemd.
kwaad, boos. Zie Zie ook Doorpriemd.
*den Heer HUYDECO- *Doorleerd.*

PER *hierover in zijne *Doormengd, ondereen-*
Proeve, bladz. 21. gemengd.

*Hieruit kan men op- *Doorpriemd, door-*
maaken, dat de Heer boord.

HALMA *in zijn Woor- Dubbeld, eigenlijk Dub-*
denboek, dit boud, bel.

verkeerdlijk met T E.
schrijft, alwaar hij

zegt: bout spreken, Enkeld, liever Enkel.
stout spreken, parler
hardiment. G.

Breed.

**Geëard van Aarden,*
naar iemand gelijken.

D.

**Doorgeleerd, van*
Doorleeren, aanhou-
dende leeren.

Zie Bastaard, op de
Lijst der Zelfstandige
Naamwoorden.

**Doorgeleerd, zeer ge-*

**Geëard, voorzien van*
aderen.

**Ge*

VERHANDELING. 101

- *Gebaard *van Baaren.* zo gelegen is, als met
Oudtijds, ik beer, ik baar, (doodbaar)
bar, geboren. paal, straat, waar-
- *Gebaard, die veel voor onze Stadgenoo-
baards heeft. ten van de beide Ei-
- *Geboeld *van Boelen.* landen meest altijd
VONDEL zegt, Poë- zeggen, beer, peel,
zij, I d. bl. 783, streef. En ik word
Het vleesch, wien't in mijne meeninge door
zienelijk behaegt, KILIAAN gesterkt,
Te weegh brengt dat welke in zijn Woord-
d'onnozle Maegt denboeck niet heeft
Den Hemel zijn ver- breeuwén, maar ex-
zoek afflaet, kel: brauwen i. Kal-
En met de wecrelt faten.
bucen gaet. *Gebreeuwd, zie Ge-
- *Gebraauwd *van Braau-* braauwd.
wen, de nauden van *Gebrouwd. Zie van
een Schip met werk dit iets naders in mij-
toestoppen. Hiervoor ne Verhandeling oer
wordt gemeenlijk ge- de Werkwoorden.
zegd, breeuwen, ge- *Gegaggeld *van gagge-*
breeuwd. Zo heeft len, het geluid der
het ook de Heer HAL- Ganzen.
MA, en zelfs WIN- *Gegoed.
SCHOOTEN. Ik denk, *Gehard, *hard gemaakt.*
dat het met dit woord Zie ook Gehart op de

- andere Bijvoeglijke Lijst.* *schrijven, Ik heb die rekening ten eersten*
- *Gehoerd. *Gekweeten. Zie den*
- *Gehoereerd. *Zie lie- Heer HUYDECOPER*
ver Gehoord. hierover, in zijne
- *Gekaard, *van Kaar- Proeve, bl. 449.*
den, Wol kaarden. *Geleerd, *veel weetende.*
- *Gekamd, *als: een ge- *Geleerd van leeren.*
kamde Haan. *Geletterd.
- *Gekamd, *van kammen.* *Gemaald, *geschilderd.*
- *Gekofferd. *Dit vindt Zie mijne Verhande-*
men bij VONDEL ge- ling over de Werk-
bruikt in zijne Poëzij, woorden.
- I d. bl. 326,* *Gemeld *van melden,*
Hervoert het Delf- iets noemen.
- sche Wet-orakel,* *Gepoederd, *gepoeierd*
dat van poederen, poeie-
- Gekoffert, als een ren.*
kostelijken schat. *Geredend *van redenen,*
- *Gekwiteerd, *Basterd redenkavelen.*
- woord. Bevrijd, vrij- *Geredeneerd Zie Ge-*
gekend. Voor Gekwi- redend.
- teerd moet men in *Gereed, vaardig, bij*
goed Hollandsch zeg- de hand zijn.
- gen, Gekweeten. En *Gereed van reeden*
gevolglijk zoude men klaarmarken.
- durven zeggen en *Gerekend, opgeteld.*
- *Ge-

- *Gerekend, *onder de asch bedekt.* *in orde gebragt.*
- *Gefchaard, *vol schaa- ren.* *of iets anders met een binnenstof benaaid.*
- *Gefchaard, *in benden verdeeld.* *Gevoederd, *vee van eeten en drinken voor- zien hebbende.*
- *Gespeld *van spellen.* *Gevoêrd, *zie Gevoe- derd.*
- *Gespeld *van spelden, iets met een speld vast steeken.* *Gevoerd *van voeren, overbrengen.*
- *Gesteld, *gegoed.* *Gewaardeerd, *geschat.*
- *Gesteld *van stellen.* *Gewaar- deerd, *en Geschat, in de andere Bijvoeglijke Lijst.* Gezind, *geneigd. Dit wordt nooit alleenlijk gebruikt, maar neemt een Bijvoeglijk woord voor zich, dat de gezindheid of geneigd- heid omschriift, als: Eensgezind, Doops- gezind, Trouwens- gezind. Zie ook van dit woord op de Lijst van de Zelfstandige Naamwoorden, die in de letter T eindi- gen.*
- *Getrotseerd. *Zie lic- ver in de volgende Bij- voeglijke Lijst Ge- trotst.*
- *Gevederd.
- *Geveêrd, *zie Geve- derd.*
- *Gevleid, *geliefkoosd. Zie ook Gevlijd.*
- *Gevlijd, *of geschikt,*

Gezond.

K.

Gezwind.

Glad.

Goed.

*Kond, *dit wordt bij*
doen gevoegd, aldus:
kond doen, aanzeg-
gen, schijnende uit
dien hoofde eer een
Bijwoord, dan Bij-
voeglijk te zijn.

H.

Hard.

*Herkleed, zie ook O-
vergekleed.

Koud.

Kwaad.

I.

L.

*Ingeland. Zie ook op Luid.
*de Lijst der Zelfstan-
dige Woorden.*

M.

*Ingoed, *zegt zo veel,*
als: zeer goed. Ki- Mededoogend.
liaan hield het daar- Mild.

voor reeds ten zijnen

N.

tijde: zeggende in zijn

Etymologicum; In. Noord.

adjectivis praepositum

O.

exponitur per valde:

*ut in-arg, in-goed, *Onbeweegd.*

*in-groen, in-quaed, *Ondergelegd, onder-*

in-soet:

gesmeeten,

*On-

- *Onderlegd , Onderleid, *iets ondernomen met bedachtzaamheid.* *Ongevlijd, *niet in orde g'fchikt.*
- *Onderlegd , Onderleid, *voorzien zijn van kleederen enz.* *Ontaard van Ontaarden. *Zie Bastaard op de Lijst der Zelfstandige Naamwoorden.*
- *Ondertekend , Onderfchreeven, *niet ondergetekend.* *Ontgoed. *Ontlood, *eenig lood van een raam of dak afneemen. Zie ook Ongelood.*
- *Ongelood, *niet in lood gezet. Zie Ongeloot op de andere Bijvoeglijke Lijst.* *Onverkleed. *Zie ook Overgekleed.*
- *Ongetadeld. *Dit vindt men bij VONDEL, aan het einde der Voorrede van de Warrande der Dieren,* Oud. *Opgefijld, *opgeveegd.*
- maer van den onverftandigen kan noch APELLIS beeld, noch HOMERI rijmen, niet ongelastert noch ongetadelt blijven. *Opgevlijd, *met een vijl ijzer of ftaal glad-* den. *Overgekleed, *herkleed. Zie ook Overkleed.*
- *Ongevlaid, *niet geliefkoosd.* *Overgefchaafd, *herfchaafd, niet gelijk*

de Heer HALMA O-Rond.
 verschaafd : want Rood,
 over is hier een scheid-
 baar Voorzetsel.

S.

*Overkleed van Over-
 kleeden, zich met een
 kleed, over andere
 kleederen hene, bedek-
 ken. Zie ook Over-
 gekleed.

Schurfd.
Snood.

U.

*Overlegd, overpeinsd.
 Zie Overgelegd en
 ook Onderlegd.

*Uitgefijld, schoonge-
 maakt. Zie ook Uit-
 geveild en Uitge-
 vijld.

*Overlood, iets met
 lood belegen hebben.
 Zie ook Ongelood.

*Uitgeveild, te koop ge-
 bragt.

*Overfchaafd, verbe-
 terd. Zie ook Over-
 gefchaafd.

*Uitgevijld, met een vijf
 uitgehooild.

V.

R.

Rad.

*Rechtgeaard. Zie Bast-
 aard, op de Lijst der
 Zelfstandige Naam-
 woorden.

*Veraard van Veraar-
 den. Zie Bastaard
 op de Lijst der Zelf-
 standige Naamvoor-
 den.

Reed.

*Verkleed. Zie ook
 Herkleed, en Over-
 gekleed.

*Ver-

- *Verlood. *Zie ook On-* *Wederbaard *van we-*
 gelood. *derbaaren, het gemoed*
 *Vermeesterd, *veroverd* hervormen.
 *Vermeesterd, *geld aan* *Wedergebaard, *op*
den Heelmeester be- *nieuw gebaard. Zie*
taald. *ook* *Wederbaard.*
 *Verspaad *van* *Verspaa-* *Wederlegd *of*
den, uitsstellen. *Wedergeleid, *op nieuw*
 *Verspaad, *Herspit.* *gelegd. Zie ook We-*
 *Verweerd, *ongedaan.* *derlegd.*
 *Verweerd, *verdedigd.* *Wedergezegd, *herzegd.*
 *Verwijfd. *Zie ook* *Wederzegd.*
 *Verwoed. *Wederlegd, *tegenge-*
 *Verzierd, *Verdicht.* *sproken. Zie ook We-*
 *Voljaard. *dergelegd.*
 *Volleerd. *Wederzegd, *weder-*
 *Voorgezegd, *iets ge-* *sproken. Zie* *Weder-*
zegd hebben, eer het *gezegd.*
wierde nagezegd. *Welgesteld, *gegoed.*
 *Voortgezegd. *Wijd.*
 *Voorzegd, *Voorspeld.* *Wild, woest.*
Zie ook *Voorgezegd.* *Wreed.*

Vreemd.

Z.

Vroed.

*Zamengeaard, *zie* *Bast-*
aard, op de *Lijst der*
Zelfstandige *Naam-*
woorden.

W.

Waard, *lief.*

Waard, *waardig.*

Hier-

Hiertoe behooren ook nog de Werkende Deelwoorden (*Participia activa*) van alle onze Werkwoorden, waarvan hier maar een enkel geplaatst is. Zij hebben en behouden de letter D, in de Buiging, als zij als Bijvoeglijke Naamwoorden gebezigd worden, gelijk:

Werkende is het Werklijke Deelwoord van het Werkwoord Werken, en als een Bijvoeglijk Naamwoord gebruikt wordende, zegt men,

(In het Eenvoudige Getal)

*De werken De Ambachtsman is vergenoegd.
Een werken D mensch is vrolijk.*

(In het Meervoudige Getal.)

*De Werken De Ambachtsmannen zijn vergenoegd.
Werken De Menschen zijn vrolijk.*

Zo is het ook gesteld met de Werkende Deelwoorden der Werkwoorden, die eene T tot eene Wortelletter hebben. Zij hebben, schoon niet in het Tweede of Lijdende Deelwoord, altijd in het Werklijke ook de D, en laten zich gelijklijk verbuigen, bij voorbeeld:

Let

Let wel. Dit volgende heeft maar eene T tot wortelletter.

(In het Eenvoudige Getal.)

De praatenDe Man verkwist veel tijds.

Een praatenD Man verkwist veel tijds.

(In het Meervoudige Getal.)

De praatenDe Mannen verkwisten veel tijds.

PraatenDe Mannen verkwisten veel tijds.

Dit laatste voorbeeld heeft twee TT tot wortelletters.

(In het Eenvoudige Getal.)

De zittenDe Man wordt niet moede.

Een zittenD Man wordt moede van het gemak.

(In het Meervoudige Getal.)

De zittenDe Mannen worden niet moede.

ZittenDe Mannen worden moede van het gemak.

Alle deeze beschreeven Bijvoeglijke Naamwoorden en Lijdende Deelwoorden neemen eene enkele e in de Buiging aan, behalve deeze navolgende, welke de letter D aldaar verdubbelen:

(Bij-

110 TWEEDE VERHANDELING.

(Bijvoeglijke.)

Glad.	Gladde.
Rad.	Radde.

(Deelwoorden.)

Geklad:	Gekladde:
Gered.	Geredde.
Gefchud.	Gefchudde:
Verbed.	Verbedde.
Verbrod.	Verbrodde.
Gewed.	Gewedde.

LIJST

L I J S T

VAN ALLE DE

ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN,

DIE IN HUNNE BUIGINGE DE LETTER
T HEBBEN.

Behalve de woorden, die in deeze Lijste met een * starretje zijn gemerkt, bedraagt mijn opgegeeven getal 559, en dat van den Heere (**) TEN KATE maar 185.

A.

Aagt, *eener Vrouwe* *Aanrecht, of Aanrecht-
naam, eigenlijk Aga- tafel.

tha.

*Aart, *inborst, soort,*

Aagt, *een appel.*

geneigdheid. Zie Aard

Aalst, *een Stad in op de Eerste Zelfstan-*
Vlaanderen. dige Lijst.

Aalst of Alst, *liever Abt.*

Alsem.

Acht, *zorg, opzigt.*

*Aandacht.

Acht, *telwoord.*

Af-

(**) Verhevene Deel der Nederduitsche Spraake, 1
deel, bl. 390 en 391.

Aflaat.	Beest.
Afuit, Affuit, <i>rolpaard</i> .	Bekomst:
Agaat.	*Belet.
Albast.	*Bent, <i>zò noemt men</i>
Alft, <i>zekere fflach van</i>	<i>een Genootfchap van</i>
<i>Vifch:</i>	<i>Schilderen te Rome.</i>
Alst, <i>liever Alfem.</i>	<i>Ik denk, dat dit woord</i>
Ambacht.	<i>behoort op de Eerfte</i>
Ambt.	<i>Lijft, als afkomstig</i>
*Amiant.	<i>van Bende. Zie ook</i>
Angst.	<i>den Heer FRANS BUR-</i>
Ast, <i>Smids, Smidswin-</i>	<i>MAN, Aanm. I d. bl.</i>
<i>kel.</i>	<i>20. 2 d. bl. 211.</i>
Averuit, <i>eene foort van</i>	*Berecht.
<i>bittere Plant.</i>	Bergemot.
	Berft, <i>barft.</i>
B.	*Befchot, <i>affchutfel.</i>
Baat.	Befchuit, <i>afkomende</i>
Banket.	<i>van het Fransche Bis-</i>
*Bankrot.	<i>cuit. Tweebak.</i>
Barft.	*Befchut.
Baft.	Best, <i>oude Vrouw.</i>
Bayert, <i>zie Beiert.</i>	Bet, <i>Vrouwef naam, in</i>
Bedevaart	<i>ffede van Elizabeth.</i>
Beerebijt, <i>een huis, bui-</i>	Beurt.
<i>ten de Utrechifche</i>	Bevenaart, <i>Bevernel,</i>
<i>Poort deezer Stad.</i>	<i>Kruid.</i>
	Beiert.

*Beiert.	Boot, een <i>Vaartuig</i> , in
*Bezit.	het <i>Meervoudige Ge-</i>
Biecht.	<i>tal</i> Boots, gelijk ik
Bicst, eerste melk, na	reeds in mijn <i>Aan-</i>
dat eene koe gekalfd	<i>hangsel</i> over de <i>Naam-</i>
heeft.	<i>woorden</i> , achter de
Biet, zie Beet.	<i>Verhandeling</i> over de
Bijt, wak, een gat in	<i>Voorzetsels</i> , gezegd
het ijs.	heb, <i>bladz.</i> 47.
*Bijvoet, St. Jans	Bornscheit, eene <i>Abdij</i> ,
Kruid.	ligt bij <i>Aken</i> .
*Bijzit.	Borst.
Bint, woord der <i>Bouw-</i>	Bot, <i>Platvisch</i> .
kunde.	Bot, <i>scheut</i> .
*Biljet.	Bot van de <i>Boomen</i> .
Bit, gebit der <i>Paar-</i>	Bot, <i>Geldersch</i> woord,
den.	<i>Been</i> .
*Blet, blad van eene	Bout.
tafel. Zie op de eer-	*Brazalet.
ste <i>Lijst</i> .	Brit, <i>Engelschman</i> .
Bocht.	Bronst, <i>jagtigheid</i> der
Boert.	<i>wilde Beesten</i> .
Boet.	Bruiloft.
*Bonnet.	*Bruinet,
Bont.	*Buffet:
*Booswicht.	Buit.
Boot, <i>Jurveel</i> :	Bult.
	H
	Burch*

*Burcht is Burg, een Dorst.

Kasteel.

Dragt.

But, een soort van stee-
nen kan.

Drecht. *Kiliaan zegt,*

Oppidum forum aut

municipium merca-

tu celebre. *Dat is:*

een stad, markt of

bevoorrechte stad door

koophandel vermaard.

Buurt.

C.

*Cabinet.

koophandel vermaard.

*Cadet.

*Dreigement, *deese uit-*

*Capot, *overkleed.*

gang ment is een bas-

*Caraat, *zeker gewigt.*

terd. Beter schrijft

*Caviaart, *zekere kost*
in Moscovien.

men Dreiging, Be-

dreiging.

*Cement, *tieras.*

Drift.

*Civet.

Droget, *soort van*

stoffe.

D.

Drogist.

Drosfaart.

Damast.

Drost.

Diamant.

Ducaat, Dukaat.

Diemet.

Duist, *soort van Boek-*

Dicht, *een dichtstuk.*

weit.

Dienst.

*Duimelot, *eene oude*

Diest.

benaming, die men

*Doeniet.

den kleenen Kinderen

Doft, *roeibank.*

aan den quim laat

ges-

geeven: waarbij de Dut.

Moeders dit aardige

deuntje verzonnen E.

hebben; en die Wicht-

jes leeren zingen, Echt.

Duimelot, flikke- Eelt.

pot, Lange pink, Eest, plaats, daar de

gouden ring, Kleine Brouwers het mout

ding. droogen.

Dit koddig zanget- Elft.

je vindt men vermeld, Elst.

in de LEESLESJES Engelzoet, zeker kruid.

VOOR KINDEREN Ent, griffel.

VAN DRIE JAAREN. Ernst.

Te Deventer, bij Lu. Erwt, Ert, of Erret.

cas Leemhorst, 1780.

Een Boekje, dat niet F.

alleenlijk lief en mooi

mag genocmd worden, *Faizant.

maar ook zeer ge- *Falkonnet, een klein

schikt en gepast Veldstuk.

schijnt, om zulke Faut, fout.

jonge schepseltjes al Feest.

lachende en spelende Feit, daad.

met leeren bezig te Fielt.

houden.

Fijt, zie Vijt:

Duit.

*Floret, garen of lint

H 2

van

<i>van grove zijde ge-</i>	Gedicht, <i>een vaars.</i>
<i>spinnen.</i>	Gedrocht.
*Floret, <i>een schermde-</i>	Geervliet, <i>een stad.</i>
<i>gen.</i>	Geest.
Fluit.	Geët, <i>jaagerswoord, de</i>
*Foliant.	<i>plaats daar een hert</i>
*Foret. <i>Zie Fret.</i>	<i>weidt.</i>
*Fort, <i>eene sterkte.</i>	*Gefluit.
Fout, <i>Faut.</i>	Gehucht.
*Fregat.	Geit.
Fret, <i>een soort van</i>	*Gekout, <i>het gepraat.</i>
<i>boortje.</i>	*Gekrijt, <i>gehuil.</i>
Fret, <i>zeker dier.</i>	Gelaat, <i>wesen.</i>
*Frisket, <i>drukkersraam.</i>	Gelt, <i>gelte, het man-</i>
Fruit.	<i>netje van Snoek of</i>
	<i>Baars.</i>
	G. Gemagt. <i>Kiliaan schrijft</i>
Garnaat <i>of Garnaal,</i>	Ghemacht. <i>Virilia.</i>
<i>zekere kleene Kreeft.</i>	<i>Zie de Aant. des Hee-</i>
Garst.	<i>ren VAN HASSELT,</i>
Gast, <i>een genoodigde.</i>	<i>op dit woord, in den</i>
Gast, <i>een Karel, een</i>	<i>ontangs uitgegeeven</i>
<i>Werkknecht.</i>	<i>Kiliaan.</i>
Gat.	Gemeenebest.
*Gebit.	*Gemuit.
*Geblaat, <i>het geluid der</i>	*Genacht, <i>wordt voor</i>
<i>Schaapen.</i>	<i>goeden nacht gebruikt.</i>
	*Ge-

*Genant. *Ik schrijf lie- Gent, het mannetje van ver Genan, zonder de Gans.*

T, om dat de Heer Gent, *een Stad in Vlaan- VAN DEN VONDEL deren.*

het zo altijd gebruikt *Gepraat.

heeft. Gerecht.

In zijne Poëzij, 2 d. *Gerit, *gerij.*

bl. 186. *Gernaat, *zie Garnaat.*

Om de snoepvogels Gerst, Garst.

te zien uit de krie- *Gerucht.

kebomen, Geschiedt.

Gelijk zijn Genan in *Gescht.

d'oudeHoven van Geslacht, *afkomst.*

Romen, *Gesmijt.

bl. 354, *Gespot.

—, vergunt dat Gest of Gist.

Koning, *Geut, *zie Goot.*

Ontvouw voor *Gevaart, *eigenlijk Ge-*

Haarlem zijn Ge- *vaarte, een zwaar* *gestel.*

bl. 376, *Gevecht.

Die wenscht dat Ag- Gevest.

nes, haer Genan, Gewest.

Genet, een Spaansch *Gewigt.

Paard. Gewricht.

Genoot, *medgezel.* Gewrocht.

*Genot. Gezant.

Gezeet, *kleding.*

Gezigt.

Gezindte. *Het is genoeg bekend, dat dit woord eigenlijk eene genegenheid tot iets, eenen aanhang of navolging betekent, en dat in den ruimen zin elk onderscheiden gevoelen van het Christendom daardoor benoemd wordt, in plaate van met het Latijnsche woord Secte.*

Het behoort eigenlijk niet hier op de Lijst, dewijl het in de zachte e eindigt; maar om dat ik geen andere gelegenheid heb, neem ik deeze, die mij gepast genoeg schijnt, waar, om te doen opmerken, dat veelen dit woord ver-

keerdlijk schrijven, latende de D uit de spellinge, aldus: Gezinte.

Dit woord, van een Bijvoeglijk tot een Zelfstandig Naamwoord gemaakt zijnde, moet haaren Bijvoeglijken stuitmedeklinker blijven behouden. De Lettergreep te, die bij ons de gelijke betekenis van den uitgang heid maakt, hervormt alle zulke in Zelfstandige, door zich daarachter te voegen, zonder echter enige letter van hunnen Bijvoeglijken staat te verwiselen of te verwerpen. Zo heeft men van groot, grootte, hoog, hoogte, wijd, wijdte, laag, laag-

laagte, breed, breed- *verkorting van Mar-*
 te, blind, blindte. *garetha.*
Gevolĳk moet men Grift, *greffel.*
ook ſchrijven, de Ge- Groot.
 zindte, *niet* Gezinte, Groot, *in den wiſſel-*
gelijk men zo ook in en *rekenſtĳl een halve*
den daaglijkſchen ſtĳl ſtĳl *ſtĳl.* Groot is ook
 zegt, de Gezondte. *een Bijvoeglijk woord.*
 *Gezucht. *Zie op de volgende*
 *Gezult. *Lijst.*
 Gift, *vergif.* Grot.
 Gift, *gaaf.* Grut.
 Gist of Gest. Guit.
 Git, *zekere ſchoone* Gunst.
zwarte bergſtof.

H.

Goot.
 Gort. Haast.
 Graat, *been van den* Haat.
Viſch. *Habijt.
 Gracht. Haft, *of haf, zeker dag-*
leevend diertje.
 Graft. Hacht, *een dik ſtuk.*
 Granaat. Hacht, *een ongebonden*
mer. *mensch.*
 Greft, *griffel.* Handvest.
 Griet, *zekere Viſch.* Harst, *Osſeharst, rug-*
 Griet, *Vrouwenaam,* *ſtuk van den Os.*
 H 4 *Hars,

- *Hars, zeker vettig *Heremijt.
 vocht, dat uit de pijn- *Herout, heraut.
 boomen zijpt, moet Herfst.
 zonder t geschreeven Hert, een wild dier.
 worden, en behoort Hiacint.
 uit dien hoofde hier Hoest.
 niet. Hoosvat.
- Hart, een deel van des Horst, een soort van hees-
 menschen lichaam. terbosch, kreupelbosch,
 Hecht of heft. oudtijds horscht. Zie
 Helft. KILIAAN en des Hee-
 Hellefpont, eene engte ren VAN HASSELTS
 der zee, nu de Dar- bijtekening op den
 danellen genoemd. zeeven.
- Hemert, een krick, ze- Hort, hurt.
 ker diertje, dat zich Hot, het dikke van
 in de keukens en bak- melk.
 kerijen ophoudt, en Hottentot.
 een sterk geluid Hout.
 maakt. Houvast.
- Hemet, witte maluwe, Hulst, steekpalm.
 zeker kruid. Hulst, eene stad.
- Hengst. Huspot.
- Heraut, herout. Zie Hut.
 den Heer FRANS I.
 BURMAN *Aann.* 2 d.
 bl. 228. Impost.

Inborst.	Kamelot.
Inkt.	Kant.
Inpost.	*Kapot.
*Instrument, <i>onduitsch</i>	*Karaat.
<i>woord, werktuig, ge-</i>	*Karkant.
<i>reedfchap.</i>	Karoot, <i>beet, zekere</i>
*Intrest, Interes, <i>on-</i>	<i>wortel.</i>
<i>duitsch woord, vrucht,</i>	Kast.
<i>inkomst.</i>	Kat.
Inzigt.	*Katteftaart, <i>zeker</i>
	<i>kruid.</i>

J.

Jagt, <i>de jagttijd.</i>	Kazemat.
Jagt, <i>een waartuig.</i>	Keest.
Jicht.	Keet, <i>soutkeet.</i>
Jucht.	Kievit.
Jut.	Kist.
	Kit.
	Klagt.

K.

	*Klant, <i>zie Kalant.</i>
	*Klimaat, <i>climaat, lucht-</i>
	<i>gesteldheid.</i>
Kaart.	Klinket.
*Kaasmat, <i>Kaasvorm.</i>	Kloet.
*Kabinet.	Klont.
*Kadet.	Kloot.
Kajuit.	Klucht.
*Kalant.	Kluit.
Kalot.	

H 5

Knecht.

Knecht.	Kracht.
Knoest.	Krat.
Knoet.	Kreeft.
Knot. <i>Het huisje, waar-</i>	Kreet.
<i>in het Lijnzaad be-</i>	Krent.
<i>slooven ligt. Zo staat</i>	Krijt.
<i>'er in den derden druk</i>	*Kromhout.
<i>van des Heeren Hal-</i>	Kroost.
<i>ma's Woordenboek.</i>	*Kroot. <i>Zie Karoot.</i>
*Koloriet.	Krot.
*Komeet.	Kruizemunt, <i>zeker</i>
*Kompost, <i>onduitsch</i>	<i>kruid.</i>
<i>woord, mengelspijs,</i>	*Kubit.
<i>mengeldrank.</i>	Kuit.
Komst.	Kunst.
Konfijt.	Kust.
Konst.	Kut, <i>laag woord.</i> On-
Koot.	ze oude Taaldoor-
Korent.	gronder KILIAAN
Kornet.	schrijft Kute i. Put-
Kornuit, <i>spitsbroeder,</i>	teken. <i>scrobiculus.</i>
<i>makker.</i>	<i>En daarop laat hij</i>
Korst.	<i>volgen Kuten. Nuci-</i>
Kost.	<i>bus in scrobiculum lu-</i>
Kot, <i>een slecht, vuil</i>	<i>dere. Wijders leest</i>
<i>vertrek.</i>	<i>men daar Kutte i.</i>
Kout, <i>praat.</i>	Kerte. <i>Crena & cun-</i>
	<i>nus</i>

nus enz. En op Ker- Lanterfant.

te geeft hij de 2de Last.

verklaaring. Hieruit Lat.

*blijkt dan, dat dit *Latinist.*

*woord geen Engelsch *Lazaret.*

*maar Hollandsch, en *Ledemaat.*

te gelijk ook vrij ou- Leest.

*der is, dan wij in 't *Legaat.*

algemeen denken. Leist, leidfel, band, is

Kwaart, Zeemanswoord. onderscheiden van

Zie Winschooten. Lijst, een rand of

Kwant. boordsel, ook een

Kwart. naamrol. Echter ver-

Kwast. gisfen sich hierin vee-

Kwint, loosheid, streek. le, zelf Taalkundige,

Kwint, in de Zang- en schrijven het eene

kunde. voor het andere.

Zo vindt men het

L. ook in de WAAR-

SCHOUWINGE VAN

Labberlot, straatschen-

DEN WELËDELEN

der. ACHTBAAREN GE-

**Lampet. RECHTE DEEZER*

**Lancet. STAD, van den 28ten*

**Landzaat. Zie Zaat. Junij 1775 en 25*

**Langet. Junij 1778, tegen*

**Lanspfaat. het losloopen der hon-*

den,

den, waarin het bo-Lont.

vengemelde woord met *Loosdrecht.

Zie

ij, in plaats van met Drecht.

ei, gebruikt wordt, Loot, scheut, spruit.

„ zonder dezelve Lot, geval.

„ aan een LIJST Lot in de lotery.

„ of band vast te Lot, uitspruitsel.

„ houden.” Lucht.

Lemmet, het lemmet Luit.

van de kaars enz. *Luitenant, onduitsch

*Lemmer, van eenen woord. Stadhouder,

degen of mes, moet Plaatsouder eens

zonder t geschreeven Hoofmans, of van

worden, en behoort den Gerechte.

gevolglijk hier niet op Lust.

de Lijst.

Levant, een gedeelte

M.

van de Middenland-

sche Zee.

*Maalflot, Knipslot.

Licht

Maastricht.

*Lijftogt.

Maart.

Lijnwaat.

Maat, makker, Meerv.

Lijst, rand, boordsel,

Maats. Zie hiervoor

naamrol. Zie ook

op Boot, vaartuig.

Leist.

Maat om te meeten.

Lint.

Magistraat.

List.

*Magneet.

Magt.

Magt.	Moet, <i>in deze spreek-</i>
Malloot, <i>gekkin.</i>	<i>wijze, het is een</i>
*Manifest, <i>onduitsch</i>	<i>moet.</i>
<i>wosrd.</i>	Moot.
*Margriet, <i>Margaretha</i>	Most.
Markt.	Mot, <i>zekere schiet-</i>
Mast.	<i>worm.</i>
Mat.	Mot, <i>afval van hout.</i>
Meent, <i>gemeente, een</i>	Mot, <i>mist, nevel.</i>
<i>stuk lands, waarop</i>	<i>Mot, hoer.</i>
<i>alle den inwoonderen</i>	Mout, <i>gedroogde Gerst.</i>
<i>eener plaats vrijstaat</i>	<i>Zie ook Moud op de</i>
<i>om hunne beesten te</i>	<i>eerste Lijst van Zelf-</i>
<i>doen weiden.</i>	<i>standige Naamvoor-</i>
Meerkoet, <i>een water-</i>	<i>den.</i>
<i>vogel.</i>	Muit, <i>Vogelkooi. Zie</i>
Mest, <i>drek.</i>	<i>ook de Heer FRANS</i>
Mijt, <i>een derde van de</i>	<i>BURMAN, Aanmerk.</i>
<i>waarde eener duit.</i>	<i>2 deel, bl. 88.</i>
Mijt, <i>een houtstapel.</i>	Munt, <i>de plaats daar</i>
Mijt, <i>een worm.</i>	<i>geld wordt geslaagen.</i>
Milt.	Munt, <i>munte, zeker</i>
Minuut.	<i>kruid.</i>
Mist, <i>nevel.</i>	*Muskeljaat.
Mist, <i>drek. Zie Mest.</i>	*Musket.
*Moerendrecht.	<i>Zie</i> *Muzikant.
Drecht.	

N. Nacht.

N.	Onverlaat, <i>moedwillige</i> .
	Ooft.
Nacht.	Oogst.
Nat.	<i>Nat is ook een Oort, een vierde gedeelte. Hiervan is ons woord.</i>
	<i>Oortje, twee duiten.</i>
*Nazaat. Zie Zaat.	<i>Zie Oord op de eerste Lijst.</i>
Neet.	
Nest.	Opzet, <i>voorneemen.</i>
Net, <i>vischnet enz.</i>	*Opzigt.
Neut. Zie Noot.	*Oreillet, <i>onduitsch woord. Oorsierfel.</i>
Nicht.	
Niet.	*Overlast, <i>verdriet; moeite.</i>
Noest, <i>kwast.</i>	
Noot.	*Overfchot.
Nut.	

P.

O:	
	*Paaschbest, <i>het beste kleeid.</i>
*Oegst, Oogst.	
Olifant.	*Payement, <i>onduitsch woord. Kleen geld, pasgeld.</i>
*Onderzaat. Zie Zaat.	
Ongodist.	*Pagadet.
Ontbijt.	Pacht.
Ontzet.	
*Onvrucht, <i>of misdragt:</i>	Pakket, <i>liever Pak.</i>
	Pallet.

*Pa-

- *Papendrecht. *Zie woord. Lijder.*
 Drecht. Peet.
 Papist. Perkament.Pergament.
 *Parkement. *Zie Per-* Pest.
 kament. *Piet, *verkorting van*
 *Parket. *Pieter.*
 *Parlement. *Piewit, *anders Kie-*
 *Parquit, *eene soort van* wit.
kleen Papegaatje. *Piket, *onduitsch woord.*
 Part, *trek, list.* Pilot.
 Part, *onduitsch woord.* *Pimpernoot, *pistache.*
Aandeel. Pint.
 *Paspoort, *onduitsch* *Piquet, *onduitsch*
woord. Vrijgeleibrief. woord.
 Pasfaat. Pistolet.
 *Pasfant, *onduitsch* Pit, *de Kern.*
woord. Een reizend Pit, *merg.*
arm mensch. Plaat, *een metaalen*
 *Pasfement, *onduitsch* blad.
woord. Boordsel. Plaat, *een afdruk.*
 *Patent, *onduitsch* Plaat, *eene Zandbank.*
woord. Open brief, Plakaat.
zegt de Heer HOOFT, *Plancet, *onduitsch*
in zijne Nederland- woord.
sche Historien, bladz. *Planeet.
 1140. Plant.
 *Patient, *onduitsch* Plat.

*Plat-

- *Platvoet. Renbode. *Neder-*
 Plecht, *Vestenis op een landsche Hist. bladz.*
huis. Schepenkennis. 601 en 1090.
 Plecht, *het voor- en ach- Post, stijl.*
terdek van een vaar- Post van eene rekening.
tuig. Post, *of Pors, zekere*
 Pleit, *geding.* *kleene welsmaakende*
 Pleit, *een plat, lang Visch. De Heer Hab-*
Schip. *ma heeft alleenlijk de*
 Pligt. *eerste, maar Kiliaan*
 Plint, *een vlak stuk in de beide spellingen.*
de Lijstwerken. Pot.
 Poëet. Praat.
 Pont, *een schuit.* Pracht.
 *Pontgast, *een die, in Prat.*
Oorlogstijden, op de Predikant.
*schip- of sloopbrug- *Prelaat.*
gen dient. Prent.
 Poort. *Prevoost, Provoost,
 Poot. *geweldige.*
 *Port, *briefvracht.* *Print. *Zie Prent.*
 *Pourtrait, *onduitsch Profijt.*
woord. Konterfeitfel, Proost.
*afbeeldsel van ie. *Propheet.*
mand. *Propoost, *rede, ge-*
 Post. *De Heer HOOFT sprek.*
*vertaalt dit door *Protestant.*

*Pro-

*Prevoost.	Reet.
Prut.	Regent.
Puist.	*Regiment.
Puit, <i>Veenboer.</i>	*Reinet.
Punt, <i>stip.</i>	*Remonstrant, <i>ond.</i>
Punt, <i>scherpte.</i>	<i>woord.</i>
Put.	*Renegaat.
	*Renet.
Q.	*Request, Verzoek-
	schrift <i>en</i> Smeek-
*Quant.	schrift.
*Quart.	*Respijt, <i>onduitsch</i>
*Quint <i>in de Zangkun-</i>	<i>woord. Uitsel.</i>
<i>de.</i>	Rest.
*Quotient, <i>woord der</i>	Riet.
<i>Sijfserkunde.</i>	Rijst.
Zie verder op de Kw.	Rinket.
	Rist.
R.	Rit.
	Roest.
*Raamt <i>of</i> Raam,	Roet.
Raat, <i>honigraat.</i>	Rot, <i>een dier. Zie Rat.</i>
*Rabat.	Rot, <i>eene bende.</i>
Raket.	Rot, <i>rottigheid.</i>
Rat, <i>rot, in den daag-</i>	Ruit, <i>wijnruit.</i>
<i>lijfschen spreektrant.</i>	Ruit, <i>glasruit.</i>
Recht.	Ruit, <i>schurfdheid.</i>
	I Rust.

Rust.		*Scholfert, <i>watervogel.</i> <i>Misfchien moet dit ge- schreeven worden</i>
	S.	scholferD, <i>en zoude dan op de eerste Lijst behooren te staan, on- der het woord Bast- aard.</i>
Saayet.		Schoot, <i>ofscheut (coup).</i>
*Sacrament.		Schoot, <i>boezem.</i>
*Salet.		*Schorft. <i>Zie Schurft.</i>
*Sant, <i>Sanct, Saint,</i>		Schort.
<i>een heilige.</i>		Schot, <i>schutting.</i>
*Savonnet, <i>onduitsch</i>		Schot, <i>scheut, vaart,</i>
<i>woord. Zeebal.</i>		<i>voortgang.</i>
Schacht.		Schot, <i>schatting, als,</i>
Schaft.		<i>in deze spreekwijze,</i>
Schat.		<i>shot en lot.°</i>
Schavot.		*Schotbout, <i>ringbout.</i>
Schavuit.		*Schotschrift.
*Scheepvaart.		Schout.
Scheet.		Schrift.
Scheut.		Schroot.
Schicht.		Schuit.
*Schildwacht.		Schuifuit, <i>nachtvogel.</i>
*Schipvaart.	<i>Zie</i>	Schurft, <i>schurfte.</i>
Scheepvaart.		Schut, <i>geschut. Zie</i>
Schoft, <i>schouder.</i>		<i>Win-</i>
Schoft, <i>lomp mensch.</i>		
Schoft, <i>vierde deel van</i>		
<i>een dag werks.</i>		

VERHANDELING. 131

*Winfshooten van dit Smient, halve endvoegel.
woord, die zich daar- Smert.*

over fraai uitdrukt. Smet.

Schut, *shot.* Smout.

*Schutgevaart, *schut-* Snort, *zegt men, is
gevaarte. Scheepskost, maar*

*Sekreet, *ond. woord.* *wat woord het is,*

*Sement, *tiaras.* *weet ik niet.*

*Serjant, *ond. woord.* Snit. *Dit heb ik ner-
gens anders gevonden,*

*Serpent. *dan bij Kiliaan, wel-
ke het vertaald door
Dr. Meyer. Securicula. Het*

*Signet. *schijnt dus een kleine*

Silt. *bijl te zijn, die veel*

*Sivet. *naar een zwaluwe-*

Sleet. *staart gelijkt.*

Slet, *flons.* *Zie ook* Snoet.

Vleet. Snot.

Sloot. Snuit.

Slot. *Sodomiet.

Smagt, *de buik of rug* Soldaat.

eens Pekelharings. Zie Soort.

ook Kiliaan. Spat.

Smalt, *zekere blaauwe* Specht.

verw. *Speelnoot.

*Smart. *Zie* Smert. Speet, *een stokje.*

Spelt, spelte.	Stift, <i>punt.</i>
Spijt.	Stoet.
Spinet, <i>een speltuig.</i>	Stoot.
Spint, <i>zekere maat,</i>	Straat.
<i>het vierde deel van</i>	Stront.
<i>een schepel.</i>	Stroot of
Spint <i>van de boomen.</i>	Strot.
Spit, <i>spade.</i>	Stuit.
Spit, <i>braadspit.</i>	Stut.
Spleet.	*Substituit.
Splint, <i>geld.</i>	
Split.	T.
Sport.	
Spot.	Taart.
Spriet.	*Tagent, <i>Clavecim-</i>
Sproet.	<i>baalswoord.</i>
Sprot.	*Talent.
Spruit.	Tapijt.
Spuit.	*Tarbot.
Staart.	Tast.
Staat.	Teekt, <i>hondsluis.</i>
*Stamet, <i>zekere wollen</i>	Teelt. <i>In den derden</i>
<i>stof.</i>	<i>druk van des Heeren</i>
*Steenruit.	HALMA'S <i>Woorden-</i>
Stelt, <i>houten been.</i>	<i>boek staat TeelD. 't</i>
Sticht.	<i>Is bij mij echter bui-</i>
Stift. } <i>bisdom.</i>	<i>ten twijffel, dat dit</i>
	<i>woord</i>

woord in de Buiging Tint.

de Theeft. *Toelast, *een groot*

Dit leert ons ook wijnoat.

door zijn voorbeeld de *Toert, *ond. woord,*

Linceus onzer Taa- *een pastei.*

le, de Heer VANDEN Toet.

VONDEL, *als hij in* *Toeverlaat.

't Meervoudige zegt, *Toezigt.

in zijne BESPIEGE-Togt, *reis.*

LINGEN, *I. boek,* Togt, *wind.*

bl. 21, Toot, *vrouwen hulsel.*

„ En 't water geven *Toppenant, *dik*

„ elk, oock zon- *scheepstouw.*

„ der tegenspor- *Torment, *ond. woord.*

„ telen, *Pijniging.*

„ Haer teelTen:” Trant.

en in den derden Trawant.

Naamwalle, bl. 17, Treet.

„ In 't scheppen, in Trompet.

„ de teelTe.” Troost.

Tucht.

*Tekst. Tuit. *Zie den Heer*

*Tempeest. FRANS BURMAN,

*Temperament. *Aanm. 2 d. bl. 470,*

Tent. *alwaar men ook den*

Test. *oorsprong van eene*

*Testament. Fontange, *zeker kap-*

I 3 *sel*

<i>fel der Dames, zal vin-</i>	*Verlet.
<i>den.</i>	Vernuft.
*Tweedragt.	Verfchiet.
Twcefpalt.	Verfchot.
Twist.	Verwant, <i>Maag, bloed-</i> <i>vriend.</i>
U.	*Verwijt.
	*Verzet.
*Uitzet.	Vest.
Utrecht.	Vet.
	Vijt, <i>zweer aan den top</i> <i>der vingeren.</i>
V.	Vilt.
Vaalt, <i>een mesthoop,</i>	Violet, <i>een bloem.</i>
<i>een vuilnisvat.</i>	Violet, <i>een kleur.</i>
Vaart.	Violist.
Vacht.	Vleet, <i>of roch.</i>
Vangst.	Vleet, <i>een foort van</i> <i>net.</i>
Vat.	
Veest.	Vleet, <i>een gereedschap</i>
Vennoot, <i>makker, deel-</i>	<i>tot de vischvangst.</i>
<i>genoot. Zie Dr. Meyer</i>	Vleet, <i>een menigte.</i>
<i>over dit woord op Vei-</i>	Vleet, <i>ftet, flons. De</i>
<i>nout.</i>	<i>Hser FRANSBURMAN</i> <i>heeft nog een ander</i>
Vent.	Vleet. <i>Hij zegt,</i>
*Verdriet.	<i>Vleet, foort van een</i> <i>fhuit.</i>
*Verlaat.	

schuit. Flette. Aanm.

W.

I d. bl. 141.

- *Vlieboot, een *kleene* Wacht, *de waak of de*
fluit. wacht hebben.
- Vliet, *riviertje.* Wacht, *waaker.*
- Vlijt. Walfchot. *Zaad van*
Walvischen.
- *Vloekverwant. *Want, handschoen.*
- Vloot. *Want, vischers netten.*
- Vlot, *steiger.* *Zie ook Wand op de*
eerste Lijst.
- Vlucht. *Zie ook Wand op de*
eerste Lijst.
- Vocht. *Zie ook Wand op de*
eerste Lijst.
- *Voedervat. *Weernat, *gestold*
vleeschnat.
- Voet. *Weet, kondschap.*
- *Voorbaat. *Weetniet.*
- *Voordacht. *Weit.*
- *Voorzaat. *Zie Zaat.* *Welvaart.*
- Vorst, *koude.* *Wenst, aantvenning.*
- Vorst, *opperrichel der* *West, het Westen.*
dakpannen.
- Vorst, *Prins.* *Wet.*
- Vraat. *Wicht, kleen kind.*
- Vracht. *Wicht, een eiland in*
het noorderdeel van
- Vrat, *beter* *Wrat.* *het Kanaal, of de*
Brittannische zee.
- Vrijbuit, *roof.*
- Vrucht. **Wighart, steenen hart,*
- Vuist. *I 4 een*

<i>een onbarmhartig</i>	Zee.
<i>mensch.</i>	Zet.
Wigt, <i>gewicht,</i>	Zicht, <i>zeisfen,</i>
*Wijnruit.	Zift.
Winket.	Zigt, <i>gezig.</i>
Winst.	Zigt, <i>woord van den</i>
Wit, <i>doel.</i>	<i>wisfelstijl.</i>
Worst.	Zit, <i>voor zitting.</i>
Wrat, <i>vrat.</i>	Zot.
	Zout.
Z.	*Zoutkeet, <i>eene plaats,</i>
	<i>waar men het zout</i>
Zaat, <i>zitter, plaats-</i>	<i>zuivert.</i>
<i>houder, is bekend in</i>	Zucht,
Landzaat, Nazaat, Zult.	
Onderzaat, <i>en Voor-</i>	Zweet.
zaat.	*Zwijndrecht. <i>Zie</i>
Zeelt.	Drecht.

Alle deeze Zelfftandige Naamwoorden maaken het Meervoudige Getal met, en, daarbij te voegen, behalve deeze navolgende, welke de letter T verdubbelen, als;

Balet.	Baletten.
Banket.	Banketten.
Bankrot.	Bankrotten.

Belet.	Beletten.
Bezit.	Bezitten.
Bijzit.	Bijzitten.
Biljet.	Biljetten.
Bit.	Bitten.
Bonnet.	Bonnetten.
Borat.	Boratten.
Bot, <i>platvisch.</i>	Botten.
Bot, <i>van boomen.</i>	Botten.
Bot, <i>scheut.</i>	Botten.
Brit, <i>volksnaam.</i>	Britten.
But, <i>een kanneken.</i>	Butten.
Cabinet.	Cabinetten.
Cadet.	Cadetten.
Dut.	Dutten.
Floret, <i>lint.</i>	Floretten.
Floret, <i>een schermde-</i>	Floretten.
<i>gen.</i>	
Fregat.	Fregatten.
Fret, <i>een boor.</i>	Fretten.
Fret, <i>een dier.</i>	Fretten.
Gebit.	Gebitten.
Genet.	Genetten.
Genot.	Genotten.
Git.	Gitten.
Grot.	Grotten.
Grut.	Grutten.

Heilbot.	Heilbotten.
Hottentot.	Hottentotten.
Hut.	Hutten.
Jut.	Jutten.
Kabinet.	Kabinetten.
Kadet.	Kadetten.
Kalot.	Kalotten.
Kamelot.	Kamelotten.
Kapot.	Kapotten.
Kat.	Katten.
Kit.	Kitten.
Klinket.	Klinketten.
Knot, <i>het huisje, waar</i>	Knotten.
<i>in het Lijnzaad be-</i>	
<i>slooten is.</i>	
Kornet.	Kornetten.
Kot.	Kotten.
Krat.	Kratten.
Krot.	Krotten.
Kut, <i>laag woord. Zie</i>	Kutten.
<i>hierovan iets naders</i>	
<i>op de voorgaande</i>	
<i>Lijst.</i>	
Lancet.	Lancetten.
Langet.	Langetten.
Lat.	Latten.
Mat.	Matten.

Nat heeft geen Meervoudig Getal.	
Net.	Netten.
Nut heeft geen Meervoudig Getal.	
Ontzet.	Ontzetten.
Opzet.	Opzetten.
Overfchot.	Overfchotten.
Pagadet.	Pagadetten.
Pakket.	Pakketten.
Pallet.	Palletten.
Parket.	Parketten.
Pistolet.	Pistoletten.
Pit.	Pitten.
Plat.	Platten.
Pot.	Potten.
Put.	Putten.
Rabat.	Rabatten.
Raket.	Raketten.
Rat, rot.	Ratten.
Reinet.	Reinetten.
Rinket.	Rinketten.
Rit.	Ritten.
Rot, eene bende, heeft zelden een Meervoudig Getal.	
Salet.	Saletten.
Schat.	Schatten.
Schavot.	Schavotten.
Schot, befchieting.	Schotten.
	Schot,

Schot, <i>een schoot.</i>	Schotten.
Schut.	Schutten.
Servet.	Servetten.
Signet.	Signetten.
Slet.	Sletten.
Smet.	Smetten.
Snit. <i>Zie hiervoor in de Lijst, wat dit woord betekent.</i>	
Spat.	Spatten.
Spinet, <i>een snaarspeel.</i>	Spinetten.
<i>zuig.</i>	
Spit, <i>of spade.</i>	Spitten.
Spit, <i>braadspit, heeft in het Meervoudige Ge- tal</i>	Speten.
Split.	Splitten.
Sprot.	Sproten.
Strot.	Strotten.
Stut.	Stutten.
Tarbot.	Tarbotten.
Trompet.	Trompetten.
Uitschot.	Uitschotten.
Uitzet.	Uitzetten.
Verlet.	Verletten.
Verfchot.	Verfchotten.
Verzet.	Verzetten.
Violet, <i>een bloem.</i>	Violetten.
Vlot.	Vlotten.

Vrat,

Vrat, <i>beter</i> , Wrat.	Vratten.
Walfchot.	Walfschotten.
Wet.	Wetten.
Winket.	Winketten.
Wrat, <i>of</i> Vrat.	Wratten.
Zeerat, <i>zeerof</i> .	Zeeratten.
Zet.	Zetten.
Zit, <i>voor zitting geno-</i> <i>men.</i>	Zitten.
Zot.	Zotten.

En deeze Twee maaken het Meervoudige
Getal met S:

Boot, <i>vaartuig</i> .	Boots. <i>Zie den Heer</i> <i>HOOFD, Brieven,</i> <i>237, bladz. 196.</i>
Maat, <i>makker</i> .	Maats. <i>Zie den Heer</i> <i>MOONEN, Spraak-</i> <i>konst, 2de druk, bl.</i> <i>105, en SEWEL, 4de</i> <i>druk, bl. 168.</i>

Deeze Bijteke-
ning op die Twee
woorden heb ik
reeds gemaakt ach-
ter mijne VERHAN-

DE-

DELING OVER DE
 VOORZETSELS (*).
 Sedert is mij *maats*
 ook bij VONDEL
 voorgekoomen, in
 Virgilius Eneas, 3
 Boek, bl. 218,

*Schat geen tijtver-
 lies hier zoo koste-
 lijck, hoewel de maets
 u stijf aenporren, om
 i'zeil te gaen, —.*

(*) Bladz. 47.

L I J S T

L I J S T

VAN ALLE DE

BIJVOEGLIJKE NAAMWOORDEN EN LIJDENDE DEELWOORDEN,

DIE IN HUNNE BUIGINGE DE LETTER
T HEBBEN.

A.

*Afgeschroot, *kunst-gebruikbaar*. *Bemost, *met mos be-
woord, in het drijven wasfen.*

*Berucht.

Befchoft, *die van goede
zeden is.*

B.

Bedeest, *verzet, ont-
steld.*

Best, *de superlativus,
of overschrijdende
trap van het Bij-
voeglijke Naamwoord
goed.*

Beducht.

Bedut.

Behebt.

*Bevorkt, *gevorkt, ge-
spleeten, als: een be-
vorkte klaauw.*

Beknopt.

*Bekocht.

Bewust.

*Belust.

Bloot.

Bont.

- Bont. *Doorwerkt, *doorgraven*, uitgebeiteld.
 Bot, *stomp*.
 Bot, *dom*. *Doorwrocht, *doorwerkt*.
 Bout, *stout*, behoort op *de eerste Bijvoeglijke Lijst*, want moet met *D* gespeld worden, *gelijk daar te zien is*. *Doorzocht, *onderzocht*. Zie ook *Doorzocht*, *koen*, *stout*. Zie *Bijgewest*, *Deelwoord* ook op *Verdriest*.
van Bijwezen of Bijzijn. E.

D. Echt, *zuiver*, *waar*.

Digt.

G.

- *Doorgekruist. Zie *liever Doorkruist*. *Gebloot *van blooten*,
 *Doorgespekt. Zie *vellen blooten*.
 Doorspekt. *Gebluscht *van bluschen*.
 *Doorgewerkt, *lang*, *op den duur* *gewerkt*. *Geblutst *van blutsen*,
 Zie ook *Doorwerkt*. *kneuzen*.
 *Doorgezocht, *lang-duurig* *gezocht*. Zie *verduuren*: *bij den Heer Hooft* *gebruikt*.
 *Doorkruist. *Geborst, *groot* *van borsten*.
 *Doorspekt.

*Ge-

- *Gebridst van bridsen, harp zuiveren.
 Laarzen, scheeps- *Gehart, moedig, dap-
 woord, in stede van per. Zie Gehard op
 geesfelen gebruikelijk. de voorige Bijvoeg-
 *Gedeuvikt van deu- lijke Lijst.
 vikken, bier zonder *Geheft moet zijn Ge-
 kraan uit eene ton heven. Zie ook Ont-
 tappen. heft en Opgeheft.
 *Gedokt, de schepen in *Gekaart, met kaarten
 een dok opgelegd. gespeeld. Zie ook Ge-
 *Gedokt van dokken, kaard.
 geld schieten. *Gekloet van kloeten,
 *Gedorscht van dor- met enen kloet eene
 schen. schuit voortduwen.
 *Gedorst van dorsten *Gelascht van laschen.
 *Gedorst van durven. *Gelast van lasten, be-
 Zie liever Gedurfd veelen.
 op de voorige Lijst. *Gelijst, in eene Lijste
 *Geducht. geset.
 *Gefrijt van frijten, *Gelist, met lisen ge-
 roosten, braaden. maakt.
 *Gegest van gesten, *Gemelt, gerst tot mout
 zieden, kooken. gemaakt. Zie Ge-
 *Gegist, bedacht, ver- meld op de voorige
 moed. Lijst.
 *Geharpt van harpen, *Gemost van moeten,
 het koorn door de liever moeten. Zie
 K hier-

- hiervan nader aan Heer Huydecoper hier-
 het einde des werks. over in zijne Proeve
 van Taalkunde.*
- *Gepast.
- *Geploot van plooten, *Getrotst.
*de wol van de vach- *Gevaat van vaaten,
 ten doen. in vaten gedaan.*
- *Gerecht van rechten. *Gevat.
- *Gerecht, gerechtig, *Gevlaakt van vlaa-
*wordt zelden ge- ken, Wolbereiders-
 bruikt, doch is in woord.*
- deezē zegwijze be- *Gevlast van vlasfen,
 kend, de gerechte eene brandende bi-
 helft. geerte tot iets hebben.*
- *Gereet van reeten, *Gevlast van vlasfen,
*het vlas of kennip iet dat van vlas ge-
 reeten. sponnen is.*
- *Geroest van roezen, *Gewascht, met wasch
*bij de roes verkoo- bestreeken.
 pen.*
- Gerust, stil, vreed- *Geweest van 'wezen of
*zaam. zijn, is onbuigzaam.
 Het oude Deekwoord*
- *Gefchat. *deezes Werkwoords*
- *Gefchroot. Zie Afge- *naamelijk: Gewee-
 schroot. zen, gebruikt men nu*
- *Geslabbakt, *verslapt. in de Buigingē, als:*
- *Getrompet, *liever de gewezen Ko-
 ning, enz.*

*Ge-

*Gewrocht, *gewerkt.* ten, die nog niet drag-

*Gezet van zetten, *steltig zijn.*
len.

*Gezet, *dik.* H.

*Gezet, *vastgesteld.*

*Gezout, *moet zijn Ge- Heet.*

zouten, gelijk ook de Hecht, sterk, gaaf.
Heer Ten Kate heeft.

Zie hiervan breeder K.

aan het einde der Ver-
handeling over de Kant, dat fraai staat;
Werkwoorden. ook van den wijn

*Gezult van zulten, *insprekende.*
zouten. Kort.

*Git. *Let wel, dit moet Kroest.*

in de Buiginge zijn
gitten, gelijk de stof- L.
lijke adjectiva ge-
schreeven worden. Zie Laat.

*ook git op de Lijst der *Laatst, de overschrij-*
Zelfstandige Naam- dende trap van laat;
woorden. laat, laater, laatst.

Groot. *Zie ook Groot Lest, laatst.*

op de Lijst der Zelf Licht, helder.

standige Naamvoor- Ligt, dat niet zwaar
den. is.

Gust, als: *guste bees-*

K 2

M. Man-

- M.
- *Ongehart, *lafhartig*.
Zie ook Gehart.
- Manhaft.
- *Ongelast. *Zie op Gelast.*
- Mat, *moede.*
- N.
- *Ongeloot, *niet door het lot getrokken. Zie Ongelood op de eerste Bijvoeglijke Lijst.*
- Naakt.
- *Ongemelt, *nog niet tot mout gemaakt. Zie ook Gemelt.*
- Naast.
- *Ongewascht, *niet met wasch bestreken.*
- Nat.
- *Omgevat, *op eene andere wijze gevat. Zie Omvat.*
- Net, *zindelijk.*
- *Omgezet, *op eene andere wijze gezet.*
- Nut.
- *Omgezet, *geld omgezet. Zie ook Omzet.*
- O.
- *Omvat, *ergens mede bezet.*
- *Ontheft *moet zijn Ontheven, dewijl het een Ongelijkvloeiend Werkwoord is, en geboogen wordt, ik ontheft, ik onthief, ontheven.*
- *Omzet of Omvat.
- *Onzacht, *beter dan Onzaft.*
- *Onbekracht. *Zie ook Onbekrachtigd op de eerste Bijvoeglijke Lijst.*
- *Opgedriescht *van Opdrieschen, de geesten der verstorvenen uit den afgrond opvloeken.*

*Op-

*Opgeheft, *moet zijn* Stout.

Opgeheven, *dewijl* Strikt.

het een Ongelijkvloei-

end Werkwoord is.

T.

Zie ook Geheft *en*

Ontheft.

Taneit, *bruin geel.*

*Opgekocht, *beter dan*

Opgekoft.

*T^zamengebragt. *Zie*

Samen.

Oprecht.

U.

P.

Uitgeheft *moet zijn* Uit-

Plat.

geheven. Zie Geheft,

Prat, *opgtolazen.*

Ontheft *en* Opge-

heft.

R.

Recht.

V

S.

Vast.

*Samengebragt.

*Verdicht, *verzonnen.*

Slecht.

Zie verzierd, *verson-*

*Snikheet. *Kiliaan ver-*

kluart het door flik-

heet: calidus & ser-

bilis. Zie hem ook op

flik.

nen, op de voorige

Lijst.

*Verdigt, *digter ge-*

maakt.

*Spierwit, *zo wit als*

een spiervogel.

*Verdriest *van Ver-*

driesten, verstouten.

Dit goede *Hollandsche*

Werkwoord, nu in

Stipt.

K 3

en-

onbruik, vindt men der *Zelfstandige*
zeer gepast gebezigt *Naamwoorden.*

door de *Redenrijku- Vet.*

mer de *Eglentieren in Violet, een kleur.*

liefd bloeiende, in de *Volgemaakt van vol-

Opdragt van haar maaken, een zak, kan,

kort begryp des Re- of vat met iets vullen,

denkavelings in Rijn, volmaaken.

aanden Heer Jan van *Volmaakt van vol-

Houten, Secretaris maaken, voltooiën,

der Stede Leiden. volkomen maaken.

*Daar leest men, **Voorgezet, *opgedischt.*

„ U tot een kunst- *Voortgezet, *bevor-*

„ wercker te ver- *derd, aangedreeven.*

„ zoeken, bij den E.

„ Raad ende Hoghe

W.

„ Schole tot Ley-

„ den: die wij ons *Wederdoopt van we-

„ verdriest hebben, *derdoopen, dit zegt*

„ onze Ruyghbe- *niet altijd herdoopen,*

„ werp — toe te *maar tegen den doop*

„ fchrijven.” *zijn: want weder be-*

Zie ook Driest. tekent zomtjds tegen,

*Vermast, *overlaaden. en op eene andere*

*Versnot, *snotterig. plaats, her, of nog*

*Verwant. *Zie dit eens. Zo is weder-*

woord ook op de Lijst spréecken, tegenspre-

ken,

ken, en wêderspreeken, nog eens spreken, wederzéggen, te genzeggen, en wêderzeggen, nog eens zeggen, wederstaán, tegenstaan, en wêderstaan, nog eens staan, enz.

Bij gevolg wordt aan iemand der Gemeente, die zich Mennoitisch noemt, verkeerdelijk den naam van Wederdooper gegeven. Want die Liederen herdoopen niet, noch zijn niet tegen, maar sterk voor den doop, verschillende alleenlijk met andere Christenen hierin, dat zij dien niet aan de kleene kinders bedienen.

Ik meen, dat dit hier genoeg is, om niet in de war te ge-

raaken met WederGEDoopt: want dit betekent herdoopt, nog eens gedoopt.

In het eerste is het Voorzetsel weder Onscheidbaar, en in het tweede woord Scheidbaar.

1. *Als men zeide, ik wederdoop, gave dit eigenlijk te kennen, ik doop op eene wijze, die van het gebruik van andere Gezindheden verschilt; of, ik doop tegen hunner Liederen doop, gelijk ik wêderspreek zeggen wil, ik spreek deeze of die zaak tegen.*

2. *Ik doop weder betekent, ik herdoop, ik doop meer dan eens, gelijk, ik spreek weder, zegt: ik spreek nog eens. enz.*

Laat mij hier nog Wit.
bijdoen. Weder bete- Woest.
kent altijd tegen, als Wuft.
het een Onscheidbaar Z.
Voorzetsel is; en het Zacht, niet
zegt her, wanneer het Zaft.
*Scheidbaar genoemd *Zamengebragt. Zie*
wordt. Zie over desze Samen.
onderscheiding het slot Zat.
mijner Vierde Ver-Zilt, zoutachtig.
handeling. Zoet.
 *Wedergedoopt. Zie Zot.
 Wederdoopt. Zwart.

Alle deeze Bijvoeglijke Naamwoorden en
 Lijdende Deelwoorden neemen eene enkele
 e in de Buiging aan, behalve deeze navol-
 gende, welke de letter T verdubbelen:

(Bijvoeglijke.)

Bot.	Botte.
Gezet, dik.	Gezette.
Mat, moede, loof.	Matte.
Nat.	Natte.
Net.	Nette.
Nut.	Nutte.
Plat.	Platte.

Prat,

Prat, <i>trotsch.</i>	Pratte.
Vet.	Vette.
Violet.	Violette.
Wit.	Witte.
Zat.	Zatte.
Zot.	Zotte.

(Deelwoorden.)

Gebet *van betten, eene* Gebette.
wond betten.

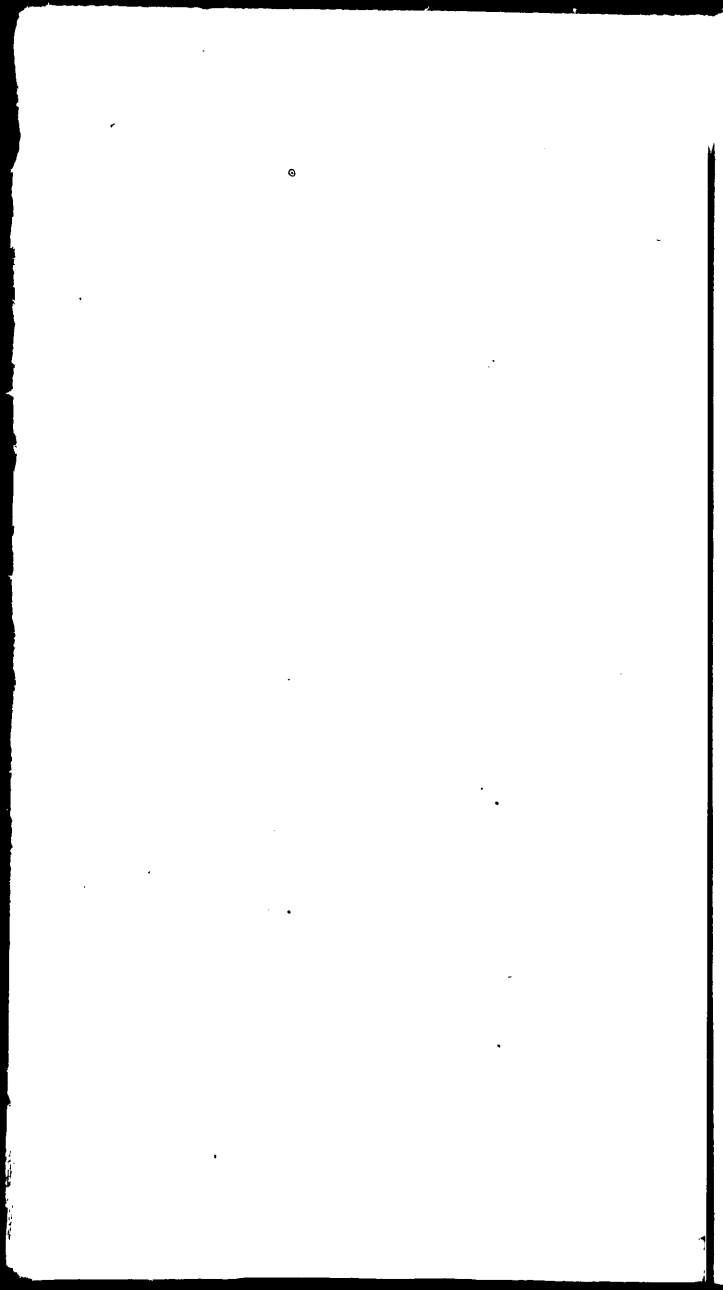
Geblanket.	Geblankette.
Gebot, <i>uibotten.</i>	Gebotte.
Bedot.	Bedotte.
Gedut.	Gedutte.
Geknot.	Geknotte.
Gelet.	Gelette.
Afgemat.	Afgematte.
Gemot.	Gemotte.
Genat.	Genatte.
Genut.	Genutte.
Geplet.	Geplette.
Gepot.	Gepotte.
Geprat.	Gepratte.
Geput.	Geputte.
Geravot.	Geravotte.
Gerot.	Gerotte.
Gefchat.	Gefchatte.

154 TWEEDE VERHANDELING.

Geschut.	Geschutte.
Gefmet.	Gefmette.
Befnot.	Befpotte.
Gefpat.	Gefpatte.
Gefpit.	Gefpitte.
Gefpot.	Gefpotte.
Gefstut.	Gefstutte.
Getrompet.	Getrompette.
Gevat.	Gevatte.
Verhit.	Verhitte.
Gevit.	Gevitte.
Gevlot.	Gevlotte.
Gewet, <i>aangezet, ge-</i> <i>scherpt.</i>	Gewette.
Gewit.	Gewitte.
Gezet.	Gezette.

D E R D E

VERHANDELING.

D E R D E
VERHANDELING.

O V E R D E
B U I G I N G
D E R
ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN.

De Zelfstandige Manlijke Naamwoorden, neemen in den **TWEEDEN NAAMVAL** des Eenvoudigen getals eene S aan, gelijk uit dit voorbeeld van Naambuiging te zien is.

Voorbeeld der Buiging van een Zelfstandig Manlijk Naamwoord, in het Eenvoudige Getal:

1. De Koning.
2. Des KoningS.
3. Den Koning.
4. Den Koning.
5. O Koning.
6. Van den Koning.

Eenige woorden zijn hiervan uitgezonderd,
wel-

welke in dien TWEEDEN NAAMVAL niet in S, maar in EN uitgaan.

De wijdberoemde Spraakkonstenaar MOONEN brengt die woorden tot een Zestal, volgens de 90ste bladzijde zijns Werks, naamelijk:

*Mensch, Heer, Vorst, Graaf, Hertog,
Getuige.*

Alle Spraakkonstenaars na Hem hebben in dit getal berust: ten minsten door geen van alle, zelf niet door de Heeren VAN DER PALM, ZEYDELAAR en STIJL (*), welke onze laatste Spraakkonstschrijvers zijn, is het zelve vermeerderd.

Hierom meende ik den Taalkundigen geen ondienst te zullen doen, met mijne aanvulling van dat getal bekend te maaken, nu ik daartoe eene bekwame gelegenheid heb.

Ik heb des Heeren MOONENS Zestal tot een

(*) KLAAS STIJL, beknopte Aanleiding tot de Kennis der Spraakdeelen van de Nederduitsche Taal, uitgegeven door den Welêrwaardigen Heer Ls. BOLHUIS, Predikant, te Oostwold, in den Oldambte. 1776.

een Elftal gebragt, dat dit navolgende is:

1. *Getuige.*
2. *Graaf.*
3. *Hart.*
4. *Heer.*
5. *Hertog.*
6. *Mensch.*
7. *Paus.*
8. *Prins.*
9. *Profeet.*
10. *Vorst.*
11. *Reus.*

Alle deeze Naamwoorden worden in den
TWEEDEN NAAMVAL aldus geboogen:

*Des GetuigEN, des GraavEN, des HartEN,
des HeerEN, des HertogEN, des MenschEN,
des PauzEN, des PrinsEN, des ProfeetEN,
des VorstEN, des ReuzEN.*

Dit laafte woord buigt de Heer VAN
DEN VONDEL insgelijks zo, zeggende in het
Eerfte Bedrijf van zijnen Gijsbrecht (*):

*En zonder het ontzag des ReuzEN, fel gebeten,
Men had elckanderen terftond in 't hair gezeten,*
Ter-

(* Bij mij, de Tweede Uitgaaf zijner Treurspelen,
3 Bedr. 2 Toon. bl. 18.

Terwijl ik hier van den **TWEEDEN NAAMVALLE** handel, heb ik gelegenheid, om het kwaade gebruik van den **Vocativus**, als hij met een **Bijvoeglijk Naamwoord** vergezeld is, te mogen voordraagen, noodigende den **Leezer** om deze volgende weinig letteren daarover te leezen.

Veele, zelfs geleerde **Lieden**, gebruiken dien **Naamval** kwaalijk, en zeggen in het *Manlijke Geslacht*,

*o deugzaam Man, o menschlievend Vorst,
o edel grootachtbaar Heer.*

en laten het **Bijvoeglijke Naamwoord** on-geboogen.

Hierom heb ik den **Leezer** te verzoeken op te merken, dat het **Bijvoeglijke Naamwoord**, bij een **Zelfstandig Manlijk Naamwoord** in den vijfden **Naamvalle** gebezigd wordende, altijd in **E**, gelijk bij een **Vrouwlijk** en **Onzijdig Naamwoord** geschiedt, moet uit-

uitgaan, en met zijnen Eerften Naamval volkomen overeenstemmen, en dat men hebbe te ſchrijven,

*o deugdzaamE Man, o menschlievendE Regent,
o edele grootachtbaarE Heer,*

gelijk men in den Eerften Naamval zegt:

*de deugdzaamE Man, de menschlievendE
Regent, de edele grootachtbaarE Heer.*

Verſcheidenen ſpreken in het openbaar God ook verkeerdlijk aan, als zij bidden:

*o almachtig, eeuwig God, o genadig Vader,
o barmhartig God, o rechtvaardig Rechter,
en zo voorts,*

in plaatſe van

*o almachtigE, eeuwigE God, o genadigE Vader,
o barmhartigE God, o rechtvaardigE Rechter.*

Als men het Hoogſte Goed met een Zelfſtandig *Onzijdig* Naamwoord aanspreekt, dan moet zelfs deeze Naamverbuiging gebruikt worden:

*o drieëinigE Opperwezen, o aanbiddelijkE
Opperwezen, o ontfermendE Opperwezen,*

en deeze E aan het Bijvoeglijke Naamwoord

L

ge:

gehecht worden, om ook met zijnen Eerften Naamval gelijk te staan, welke is:

*Het drieëenigE Opperwezen, Het aanbidde-
lijkE Opperwezen, Het ontfermendE Opper-
wezen.*

Om ijder Leczer deeze aanmerking gemak-
lijk te doen onthouden, zal ik het verhan-
delde beknoptlijk famentrekken, door een
Voorbeeld van de Buiging des Vijfden
Naamvals, in alle de Drie Geslachten, te
plaatfen.

Manlijk *o naarstigE Vader,*
Vrouwlijk *o naarstigE Moeder,*
Onzijdig. *o naarstigE Kind.*

Eenige Taalkundige twijfelen, of ik hier-
in wel gelijk hebbe, maar ik oordeel, dat
deeze Buiging op onze natuurlijke uitspraak
en het standvastige gebruik der oude beste
Schrijveren gegrond is.

De Heer HOOFT leert ook duidelijk deeze
Naambuiging. In zijne XXVI^{te} WAARNEE-
MINGE OP DE HOLLANDSCHE TAAL schrijft hij:

„ ——. Daerom dunkt mij best de *Adjecti-
ven*, als zij zonder *Substantiven* staan, te de-
„ *cli-*

„ *clineren* als oft, 'er de substantiven bijstonden, aldus:

„ *Singulariter Masculinè.*

DE VROOME.

DES VROOMEN.

DEN VROOME.

DEN VROOMEN.

O VROOME.

DEN VROOME.”

Op dit voorbeeld dat het Bepaalende Geslachtwoord (*Articulus Definitivus*) DE bij zich heeft, laat hij dezelfde Naambuiging volgen met het Onbepaalende Geslachtwoord (*Articulus Indefinitivus*) EEN, en wederom, let wel, in het Manlijke Geslacht. Letterlijk schrijft Zijne Ed. daar,

„ *Singulariter Masculinè.*

EEN VROOM verstaet MAN, oft VROOME
verstaet LEEUW.

EENS VROOMEN.

EENEN VROOME.

EENEN VROOMEN.

O VROOME.

EENEN VROOMEN.”

Zijne Vrouwlijke Buigingen voeg ik hier-

bij niet, dewijl daarover geen bedenking valt, of men moet schrijven, *o vroomc vrouw*. Bij het Onzijdige Geslacht laat hij den Vocativus ook in E uitgaan, en schrijft, *o VROOME WIJF*, volgens de XXIX^{te} WAARNEEMING.

In zijne XXX^{te} WAARNEEMING zegt hij duidelijk het gene ik hiervoor gesteld heb, dat de Vijfde Naamval met den Eersten moet overeenkoomen, naamelijk, dat het Bijvoeglijke Naamwoord in deeze beide Naamvallen in E moet eindigen. Aldus leest men daar:

„ ——— Dit VROOME kan van den *Nominatyf* en *Vocatyf* niet onderscheiden worden. Maekt het opschrift van eenen Brief: „ *honorifico Domino*, ERNTFESTE HEERE, dit „ ERNTFESTE kan zo wel voor *Vocatyf* als „ voor *Datyf* genomen worden.”

De LXXVIII^{te} WAARNEEMING is van deezen inhoud:

„ *Declinatio substantivi & adjectivi.*

Sing. EEN GROOT MAN, EENS GROOTEN MANS, EENEN GROOTEN MANNE, EENEN GROOTEN MAN,

(*) O GROOTE MAN, EENEN GROOTEN MAN oft' MANNE.”

De

(*) De Leezer gelieve deezen Naamval te vergelijken,

VERHANDELING. 165

De Heer TEN KATE is daarvoor ook. Hij geeft eene Naambuiging met het Bepaalende Lidwoord en het Bezittelijke Voornaamwoord, en zegt in den Eersten Naamval (*):

„ DE GROOTE MAN, MIJN GROOTE MAN.”

en vervolgens aan den Vijfden Naamval koomende, leert Hij:

„ *Voc*: Even als de *Nomin*: mits DE agterlatende.”

Gevolglijk moet men met hem zeggen, o GROOTE MAN.

Daarop laat hij de Buiging van het Onzijdige Naamwoord *Kind* volgen, en schrijft in den Eersten Naamval,

„ HET GROOTE KIND,”

en in het vervolg zegt hij weder;

„ *Voc*: als de *Nomin*: dog zonder HET.”

men moet dus ook zeggen, o GROOTE KIND.
De

ken, met mijne aanmerking over des Heeren MOONENS o jong *Kind* en o boorend *Kind*, in de volgende zesde Zinſafdeeling, bladz. 167.

(*) Verh. Deel der Nederd. Sp. 1 d. bl. 338.

De Heer SEWEL schrijft ook (*) in het
°Manlijke Geslacht,

„ O VROOME MAN, O GROENE BOOM.”
doch in het Onzijdige Geslacht verschilt hij.

De Heer MOONEN (†) leert ook in den
Vijfden Naamval des Manlijken Geslachts,

VROOME MAN.

en ook in het Onzijdige Geslacht,

JONGE KIND.

en in zijn XXXIste Kapittel wederom in het
Manlijke Geslacht,

O HOORENDE MAN.

en in het Onzijdige Geslacht, bladz. 238,

O HOORENDE KIND.

Men zoude kunnen zeggen, dat deezo laatste Heer ook schrijft, JONG KIND, en O HOOREND KIND, als in zijn Werk, bladz. 114 en 237 te zien is, doch dan buigt hij daar met het Onbepaalende Geslachtwoord EEN, en dan moet men in den eersten Naamval zeggen,

EEN

(*) Spraakkonst, 4de druk, bl. 227.

(†) Spraakkonst, Kap. 18.

(*) EEN JONG KIND, EEN HOOREND KIND, zonder E achter het Bijvoeglijke Naamwoord, en gevolglijk ook in den Vijfden Naamval,

O JONG KIND, O HOOREND KIND, indien deeze bekend ware, gelijk de Schrijver meent.

Deeze bij mij hooggefchatte Heer heeft zich, als ik het zeggen moge, daar vergist. Immers kan bij het Onbepaalende Geflachtwoord EEN, EENE, EEN, geen Vocativus plaats hebben? Zo ras men iemand aanspreekt of roept, is onze zegwijze niet Onbepaaldlijk, maar Bepaaldlijk, en gevolglijk een der zes deelen van de Declinatien die met de Articulis Definitivis gedeclineerd worden, als ik mij zo eens moge uitdrukken.

Dee-

(*) Ik zeg, dat het Bijvoeglijke dan zonder E moet eindigen, om dat zulks onze groote taalregel over het algemeen verëischt. Een andere of kleiner regel toont dat zomtijds die verlenging mag en moet gebruikt worden in het Manlijke Geflacht, dewijl wij daardoor een tweederlei uitdrukking doen. Zo zegt, *een zoet vryer*, een die zoetlijk vrijt, en *een zoetE vryer*, een jongetje, dat zoet en braaf is, welke keurige onderscheiding men bij den Heere TEN KATE zien kan, 1 Deel, bl. 369.

Deeze Schrijver, dit mag ik niet vergeeten te zeggen, leert ons ook zo min als de andere Taalkundige de *Meervoudige* Buiging van die Onbepaalende Geslachtwoorden, Geen van alle schijnt daaraan gedacht te hebben. Men vindt bij hen wel, *EEN vroom man*, *EENE vrome vrouw*, *EEN vroom kind*, enz.; maar het Meervoudige Getal blijft achterwege, even als of wij het niet noodig hadden, noch gebruikten. De Taalkundige zal hierom niet onnoodig oordeelen, dat ik die Buiging in dit Vertoog opgevee.

Ook is het zeer te verwonderen, dat onze Spraakkonstenaars zo spaarzaam in voorbeelden zijn van Zelfstandige en Bijvoeglijke Naamwoorden bij elkanderen. Ware dit zo niet, men zoude in de Buiging van de Onzijdige Naamwoorden ook eenpaariger zijn, en niet schrijven, *Het Godlijk Opperwezen*, *Het Allerheiligst Geloof*, *Dit volmaakt stuk*, *Dit heilig Wezen*, *Dit rijk Amsterdam*, *Dit voltooid werk*, *Dat zedig mensch*, *Dat schoon Alkmaar*, zonder het Bijvoeglijke in E te laten uitgaan.

De Heer MOONEN schijnt zelfs te veronder-

derstellen, dat de Bijvoeglijke Naamwoorden; in deezen gevalle, niet altemaal in E moeten uitgaan. Want hij zegt, onder het Vijfde Taaldeel, in zijne Spraakkonste, Kapittel XXXI (*):

„ Doch in het Onzijdige Geslacht wordt
 „ achter het Geslachtwoord Het tot den
 „ uitgang in T de E wel aengenomen; als
 „ *Het Verwoeste Lant, Het Gesloopte Schip.*
 „ en met veranderinge der T in D, *Het*
 „ *Gezaeide Koren, Het Gemaeide Gras, Het*
 „ *Beminde Kint.*”

Ik geloof, dat het hier niet kwaalijk zal voegen het eene of andere Naamwoord in de Drie onderscheiden Geslachten, in de Zes Naamvallen, tot een Voorbeeld, te verbuigen, waardoor men gemaklijker over het verhandelde zoude kunnen oordeelen.

Ik verkies ten deezen einde de woorden *Man, Vrouw* en *Kind*, en het Bijvoeglijke *groot*, dat ik in alle de drie Buigingen zal behouden, om dat de kennis daardoor gemaklijker ter bevattinge wordt, gelijk ik ook ten zelfden einde alle de voorige gegeven voorbeelden zal herhaalen.

De

(*) Spraakkunst, 2de druk, bl. 243.

De *Bepaalende Geslachtwoorden* zijn *De*, *De* en *Het*, en de *Onbepaalende Een*, *Eene* en *Een*.

I. Voorbeeld van een Zelfstandig en Bijvoeglijk **MANLIJK** Naamwoord, met het **BEPAALENDE** Geslachtwoord **DE**.

Eenvoudig.

Meervoudig.

1. <i>De</i> groote <i>Man</i> .	1. <i>De</i> groote <i>Mannen</i> .
2. <i>Des</i> grooten <i>Mans</i> .	2. <i>Der</i> groote <i>Mannen</i> .
3. <i>Den</i> grooten <i>Manne</i> .	3. <i>Den</i> grooten <i>Mannen</i> .
4. <i>Den</i> grooten <i>Man</i> .	4. <i>De</i> groote <i>Mannen</i> .
5. <i>O</i> groote <i>Man</i> .	5. <i>O</i> groote <i>Mannen</i> .
6. <i>Van</i> den grooten <i>Manne</i> .	6. <i>Van</i> de groote <i>Mannen</i> .

Aldus ook in den Eersten Naamval,
de deugdzaame *Man*, *de* menschlievende *Regent*, *de* edele grootachtbaare *Heer*, *de* almachtige, *de* eeuwige *God*, *de* genadige *Vader*, *de* barmhartige *Vader*, *de* rechtvaardige *Rechter*, *de* naarstige *Vader*;

en in den Vijfden Naamval ook:

o deugdzaame *Man*, *o* menschlievende *Regent*, *o* edele grootachtbaare *Heer*, *o* almachtige, eeuwige *God*, *o* genadige *Vader*, *o* barmhartige *Vader*, *o* rechtvaardige *Rechter*, *o* naarstige *Vader*.

Voorbeeld met het **ONBEPAALENDE** Geslachtwoord **EEN**.

Eenvoudig.

Meervoudig.

1. <i>Een</i> groot <i>Man</i> .	1. <i>Groote</i> <i>Mannen</i> .
2. <i>Eens</i> grooten <i>Mans</i> .	2. <i>Van</i> groote <i>Mannen</i> .
3. <i>Eenen</i> grooten <i>Manne</i> .	3. <i>Aan</i> groote <i>Mannen</i> .
4. <i>Eenen</i> grooten <i>Man</i> .	4. <i>Groote</i> <i>Mannen</i> .
5. <i>Let</i> wel. <i>Ontbreekt</i>	5.
6. <i>Van</i> eenen grooten <i>Manne</i>	6. <i>Van</i> groote <i>Mannen</i> .

II. Voor-

II. Voorbeeld van een Zelfstandig en Bijvoeglijk VROUWLIJK Naamwoord, met het BEPAALENDE Geslachtwoord DE.

Eenvoudig.

Meervoudig.

1. <i>De groote Vrouw.</i>	1. <i>De groote Vrouwen.</i>
2. <i>Der groote Vrouwe.</i>	2. <i>Der groote Vrouwen.</i>
3. <i>Aan de groote Vrouwe.</i>	3. <i>De groote Vrouwen.</i>
4. <i>De groote Vrouw.</i>	4. <i>De groote Vrouwen.</i>
5. <i>O groote Vrouw.</i>	5. <i>O groote Vrouwen.</i>
6. <i>Van de groote Vrouwe.</i>	6. <i>Van de groote Vrouwen.</i>

Zo ook in den Eersten, *de naarstige Moeder*, en in den Vijfden Naamval, *o naarstige Moeder*.

Voorbeeld met het ONBEPAALENDE Geslachtwoord EENE.

Eenvoudig.

Meervoudig.

1. <i>Eene groote Vrouw.</i>	1. <i>Groote Vrouwen.</i>
2. <i>Eener groote Vrouwe.</i>	2. <i>Van groote Vrouwen.</i>
3. <i>Eener (of aan eene) groote Vrouwe.</i>	3. <i>Aan groote Vrouwen.</i>
4. <i>Eene groote Vrouw.</i>	4. <i>Groote Vrouwen.</i>
5. . . . Ontbreekt.	5.
6. <i>Van eene groote Vrouwe.</i>	6. <i>Van groote Vrouwen.</i>

III. Voor-

III. Voorbeeld van een Zelfftandig en Bijvoeglijk ONZIJDIG Naamwoord, met het BEPAALENDE Geflachtwoord HET.

Eenvoudig.

Meervoudig.

1. <i>Het groote Kind.</i>	1. <i>De groote Kinders.</i>
2. <i>Des grooten Kinds.</i>	2. <i>Der groote Kinderen.</i>
3. <i>Den grooten Kinde.</i>	3. <i>Den grooten Kinderen.</i>
4. <i>Het groote Kind.</i>	4. <i>De groote Kinders.</i>
5. <i>O groote Kind.</i>	5. <i>O groote Kinders.</i>
6. <i>Van den grooten Kinde.</i>	6. <i>Van de groote Kinderen.</i>

Aldus ook in den Eerften Naamval:

Het drieënige Opperwezen, Het aanbiddelijke Opperwezen, Het ontfermende Opperwezen, Het naarftige Kind;

en in den Vijfden Naamval ook:

o drieënige Opperwezen, o aanbiddelijke Opperwezen, o ontfermende Opperwezen, o naarftige Kind.

Voorbeeld met het ONBEPAALENDE Geflachtwoord EEN.

Eenvoudig.

Meervoudig.

1. <i>Een groot Kind.</i>	1. <i>Groote Kinders.</i>
2. <i>Eens grooten Kinds.</i>	2. <i>Van groote Kinderen.</i>
3. <i>Eenen grooten Kinde.</i>	3. <i>Aan groote Kinderen.</i>
4. <i>Een groot Kind.</i>	4. <i>Groote Kinders.</i>
5. <i>Ontbreekt.</i>	5.
6. <i>Van eenen grooten Kinde.</i>	6. <i>Van groote Kinderen.</i>

Nu

Nu verkrijg ik, als 't ware van zelven, gelegenheid tot de Buiging van de *Bezittende* Voornaamwoorden MIJN, MIJNE, MIJN; UW, UWE, UW, en ZIJN, ZIJNE, ZIJN; waarover ik voorhene verlangd heb mijne gedachte te mogen zeggen.

De Heer BALTHAZAR HUYDECOPER keurt de zegwijze, *mijn soetE kind* (*), in den Heere TEN KATE af, oordeelende dat het Bijvoeglijke Naamwoord niet in E mag uitgaan, verwerpende, op dien gelegden grond steunende, eene menigte van plaatsfen uit de Werken onzer beste Dichteren. Eerst een goed getal van onzen grooten VONDEL, daarna van MOONEN, ANTONIDES, HOOGVLIET, B. VOLLENHOVE, L. BAKE, FRANS VAN HOOGSTRATEN, DAVID VAN HOOGSTRATEN, JAN VAN HOOGSTRATEN, TEN KATE, en van de VERTAALERS VAN DEN BIJBEL, wenschende ten slotte, dat „deeze overblijf- „fels der boersche oudheid” (aldus drukt zich Zijne Welëd. uit.) „geheel ten lande „mogen uitgedreeven worden.”

Men

(*) Proeve van Taal- en Dichtkunde, bl. 192 en 193, en Ten Kate, 1 d. bl. 365.

Men neeme het mij niet kwaalijk, als ik den Heer HUYDECOPER, wien ik zo hoog schat als iemand kan denken, hier tegenpreek. Ik zal de reden van zijn ongelijk zoeken in te brengen, en daardoor trachten te zeggen, het gene de Heer TEN KATE wel verondersteld, maar niet gezegd heeft.

De BEPAALENDE Geslachtwoorden, DE, DE, en HET, gebruikt wordende, bedoelt men bepaaldijk een persoon of zaak in onze zegwijze, dat door de ONBEPAALENDE, EEN, EENE en EEN, niet geschiedt.

Nu staat te beoordeelen, tot welke Naambuiging men de BEZITTENDE VOORNAAMWOORDEN te brengen hebbe? of tot de Eerste, of tot de Tweede?

Men behoeft immers geen oogenblik te twifelen. Het schijnt van zelve te spreken, dat deeze Voornaamwoorden in de Buiging even zo moeten behandeld worden, als de Bepaalende Geslachtwoorden. Als men zegt, MIJN VADER, MIJNE MOEDER, MIJN KIND, spreekt men immers zo
be-

bepaaldlijk als gedaan kan worden? Hadde de Heer TEN KATE bij zijne Naambuiging, MIJN ZOETE KIND, gezegd: *deese Buiging behoort tot die der Bepaalende Geslachtwoorden*, vertrouw ik vastlijk, dat de Heer HUY-DECOPER zich zo zeer niet zoude vergist hebben.

Laat mij nu de Buiging deezer Voornaamwoorden, met een Zelfstandig en Bijvoeglijk Naamwoord hier opgeeven. Ik zal enkel bij dit *zoete* Bijvoeglijke in de gansche buiginge blijven, in alle de Geslachten.

Voorbeeld van het Bezittende Voornaam-
woord

MIJN.

Manlijk
Eenvoudig.

1. <i>Mijn zoete Mañ.</i>	1. <i>Mijne zoete Mannen.</i>
2. <i>Mijns zoeten Mans.</i>	2. <i>Mijner zoete Mannen.</i>
3. <i>Mijnen zoeten Manne.</i>	3. <i>Mijnen zoeten Mannen.</i>
4. <i>Mijnen zoeten Man.</i>	4. <i>Mijne zoete Mannen.</i>
5. <i>O zoete Man.</i>	5. <i>O zoete Mannen.</i>
6. <i>Van mijnen zoeten Manne</i>	6. <i>Van mijne zoete Mannen.</i>

Manlijk
Meervoudig.

MIJNE.

Vrouwlijk
Eenvoudig.

1. <i>Mijne zoete Vrouw.</i>	1. <i>Mijne zoete Vrouwen.</i>
2. <i>Mijner zoete Vrouwe.</i>	2. <i>Mijner zoete Vrouwen.</i>
3. <i>Mijner zoete Vrouwe.</i>	3. <i>Mijne zoete Vrouwen.</i>
4. <i>Mijne zoete Vrouw.</i>	4. <i>Mijne zoete Vrouwen.</i>
5. <i>O zoete Vrouw.</i>	5. <i>O zoete Vrouwen.</i>
6. <i>Van mijne zoete Vrouwe.</i>	6. <i>Van mijne zoete Vrouwen.</i>

Vrouwlijk
Meervoudig.

MIJN.

Onzijdig
Eenvoudig.

1. <i>Mijn zoete Kind.</i>	1. <i>Mijne zoete Kinders.</i>
2. <i>Mijns zoeten Kinds.</i>	2. <i>Mijner zoete Kinderen.</i>
3. <i>Mijnen zoeten Kinde.</i>	3. <i>Mijnen zoeten Kinderen.</i>
4. <i>Mijn zoete Kind.</i>	4. <i>Mijne zoete Kinders.</i>
5. <i>O zoete Kind.</i>	5. <i>O zoete Kinders.</i>
6. <i>Van mijnen zoeten Kinde.</i>	6. <i>Van mijne zoete Kinderen.</i>

Onzijdig
Meervoudig.

Voor-

Voorbeeld van het Bezittende Voornaamwoord

UW.

Manlijk
Eenvoudig.

1. Uw zoete Man.
2. Uws zoeten Mans.
3. Uwen zoeten Manne.
4. Uwen zoeten Man.
5. O zoete Man.
6. Van uwen zoeten Manne.

Manlijk
Meervoudig.

1. Uwe zoete Mannen.
2. Uwer zoete Mannen.
3. Uwen zoeten Mannen.
4. Uwe zoete Mannen.
5. O zoete Mannen.
6. Van uwe zoete Mannen.

UWE.

Vrouwlijk
Eenvoudig.

1. Uwe zoete Vrouw.
2. Uwer zoete Vrouwe.
3. Uwer zoete Vrouwe.
4. Uwe zoete Vrouw.
5. O zoete Vrouw.
6. Van uwe zoete Vrouwe.

Vrouwlijk
Meervoudig.

1. Uwe zoete Vrouwen.
2. Uwer zoete Vrouwen.
3. Uwe zoete Vrouwen.
4. Uwe zoete Vrouwen.
5. O zoete Vrouwen.
6. Van uwe zoete Vrouwen.

UW.

Onzijdig
Eenvoudig.

1. Uw zoete Kind.
2. Uws zoeten Kinds.
3. Uwen zoeten Kinde.
4. Uw zoete Kind.
5. O zoete Kind.
6. Van uwen zoeten Kinde.

Onzijdig
Meervoudig.

1. Uwe zoete Kinderen.
2. Uwer zoete Kinderen.
3. Uwen zoeten Kinderen.
4. Uwe zoete Kinderen.
5. O zoete Kinderen.
6. Van uwe zoete Kinderen.

ME

VOOR.

Voorbeeld van het Bezittende Voornaamwoord

ZIJN.

Manlijk
Eenvoudig.

1. *Zijn zoete Man.*
2. *Zijns zoeten Mans.*
3. *Zijnen zoeten Manne.*
4. *Zijnen zoeten Man.*
5. *O zoete Man.*
6. *Van zijnen zoeten Manne.*

Manlijk
Meervoudig.

1. *Zijne zoete Mannen.*
2. *Zijner zoete Mannen.*
3. *Zijnen zoeten Mannen.*
4. *Zijne zoete Mannen.*
5. *O zoete Mannen.*
6. *Van zijne zoete Mannen.*

ZIJNE.

Vrouwlijk
Eenvoudig.

1. *Zijne zoete Vrouw.*
2. *Zijner zoete Vrouwe.*
3. *Zijner zoete Vrouwe.*
4. *Zijne zoete Vrouw.*
5. *O zoete Vrouw.*
6. *Van zijne zoete Vrouwe.*

Vrouwlijk
Meervoudig.

1. *Zijne zoete Vrouwen.*
2. *Zijner zoete Vrouwen.*
3. *Zijne zoete Vrouwen.*
4. *Zijne zoete Vrouwen.*
5. *O zoete Vrouwen.*
6. *Van zijne zoete Vrouwen.*

ZIJN.

Onzijdig
Eenvoudig.

1. *Zijn zoete Kind.*
2. *Zijns zoeten Kinds.*
3. *Zijnen zoeten Kinde.*
4. *Zijn zoete Kind.*
5. *O zoete Kind.*
6. *Van zijnen zoeten Kinde.*

Onzijdig
Meervoudig.

1. *Zijne zoete Kinders.*
2. *Zijner zoete Kinderen.*
3. *Zijnen zoeten Kinderen.*
4. *Zijne zoete Kinders.*
5. *O zoete Kinders.*
6. *Van zijne zoete Kinderen.*

Ik meen, dat ook aldus moet geboogen worden *het Bezittende Vrouwlijke Voornaamwoord* HAAR, HAARE, HAAR.

Laat mij nu een ander *Zelfstandig en Bijvoeglijk Naamwoord* neemen.

HAAR.

Manlijk
Eenvoudig.

1. Haar braave Zoon.
2. Haars braaven Zoons.
3. Haaren braaven Zoone.
4. Haaren braaven Zoon.
5. O braave Zoon.
6. Van haaren braaven Zoone.

Manlijk
Meervoudig.

1. Haare braave Zoons.
2. Haaver braave Zoonen.
3. Haaren braaven Zoonen.
4. Haare braave Zoons.
5. O braave Zoons.
6. Van haare braave Zoonen.

HAARE.

Vrouwlijk
Eenvoudig.

1. Haare braave Dochter.
2. Haarer braave Dochtere.
3. Haarer braave Dochtere.
4. Haare braave Dochter.
5. O braave Dochter.
6. Van haare braave Dochter.

Vrouwlijk
Meervoudig.

1. Haare braave Dochters.
2. Haarer braave Dochteren.
3. Haare braave Dochteren.
4. Haare braave Dochters.
5. O braave Dochters.
6. Van haare braave Dochteren.

HAAR.

Onzijdig
Eenvoudig.

1. Haar braave Wicht.
2. Haars braaven Wichts.
3. Haaren braaven Wichte.
4. Haar braave Wicht.
5. O braave Wicht.
6. Van haaren braaven Wichte.

Onzijdig
Meervoudig.

1. Haare braave Wichten.
2. Haarer braave Wichten.
3. Haaren braaven Wichten.
4. Haare braave Wichten.
5. O braave Wichten.
6. Van haare braave Wichten.

Zoo ook de Meervoudige *Bezittende Voor-
naamwoorden* ONZE, ONZE, ONS.

ONZE.

Manlijk Eenvoudig.	Manlijk Meervoudig.
1. <i>Onze achtbaare Vader.</i>	1. <i>Onze achtbaare Vaders.</i>
2. <i>Onzes achtbaaren Vaders.</i>	2. <i>Onzer achtbaare Vaders.</i>
3. <i>Onzen achtbaaren Vader.</i>	3. <i>Onzen achtbaaren Vaders.</i>
4. <i>Onzen achtbaaren Vader.</i>	4. <i>Onze achtbaare Vaders.</i>
5. <i>O achtbaare Vader.</i>	5. <i>O achtbaare Vaders.</i>
6. <i>Van onzen achtbaaren Vader.</i>	6. <i>Van onze achtbaare Vaders.</i>

ONZE.

Vrouwlijk Eenvoudig.	Vrouwlijk Meervoudig.
1. <i>Onze achtbaare Vroedschap.</i>	1. <i>Onze achtbaare Vroedschappen.</i>
2. <i>Onzer achtbaare Vroedschappe.</i>	2. <i>Onzer achtbaare Vroedschappen.</i>
3. <i>Onzer achtbaare Vroedschappe.</i>	3. <i>Onze achtbaare Vroedschappen.</i>
4. <i>Onze achtbaare Vroedschap.</i>	4. <i>Onze achtbaare Vroedschappen.</i>
5. <i>O achtbaare Vroedschap.</i>	5. <i>O achtbaare Vroedschappen.</i>
6. <i>Van onze achtbaare Vroedschappe.</i>	6. <i>Van onze achtbaare Vroedschappen.</i>

ONS.

Onzijdig Eenvoudig.	Onzijdig Meervoudig.
1. <i>Ons achtbaare Gerecht.</i>	1. <i>Onze achtbaare Gerechten.</i>
2. <i>Onzes achtbaaren Gerechts.</i>	2. <i>Onzer achtbaare Gerechten.</i>
3. <i>Onzen achtbaaren Gerechte.</i>	3. <i>Onzen achtbaaren Gerechten.</i>
4. <i>Ons achtbaare Gerecht.</i>	4. <i>Onze achtbaare Gerechten.</i>
5. <i>O achtbaare Gerecht.</i>	5. <i>O achtbaare Gerechten.</i>
6. <i>Van onzen achtbaaren Gerechte.</i>	6. <i>Van onze achtbaare Gerechten.</i>

Ins-

Insgelijks HUN, HUNNE, HUN.

HUN.

Manlijk
Eenvoudig.

1. *Hun vrije Burg.*
2. *Huns vrijen Burgs.*
3. *Hunnen vrijen Burge.*
4. *Hunnen vrijen Burg.*
5. *O vrije Burg.*
6. *Van hunnen vrijen Burge.*

Manlijk
Meervoudig.

1. *Hunne vrije Burgen.*
2. *Hunner vrije Burgen.*
3. *Hunnen vrijen Burgen.*
4. *Hunne vrije Burgen.*
5. *O vrije Burgen.*
6. *Van hunne vrije Burgen.*

HUNNE.

Vrouwlijk
Eenvoudig.

1. *Hunne vrije Stad.*
2. *Hunner vrije Stad.*
3. *Hunner vrije Stad.*
4. *Hunne vrije Stad.*
5. *O vrije Stad.*
6. *Van hunne vrije Stad.*

Vrouwlijk
Meervoudig.

1. *Hunne vrije Steden.*
2. *Hunner vrije Steden.*
3. *Hunne vrije Steden.*
4. *Hunne vrije Steden.*
5. *O vrije Steden.*
6. *Van hunne vrije Steden.*

HUN.

Onzijdig
Eenvoudig.

1. *Hun vrije Land.*
2. *Huns vrijen Lands.*
3. *Hunnen vrijen Lande.*
4. *Hun vrije Land.*
5. *O vrije Land.*
6. *Van hunnen vrijen Lande.*

Onzijdig
Meervoudig.

1. *Hunne vrije Landen.*
2. *Hunner vrije Landen.*
3. *Hunnen vrijen Landen.*
4. *Hunne vrije Landen.*
5. *O vrije Landen.*
6. *Van hunne vrije Landen.*

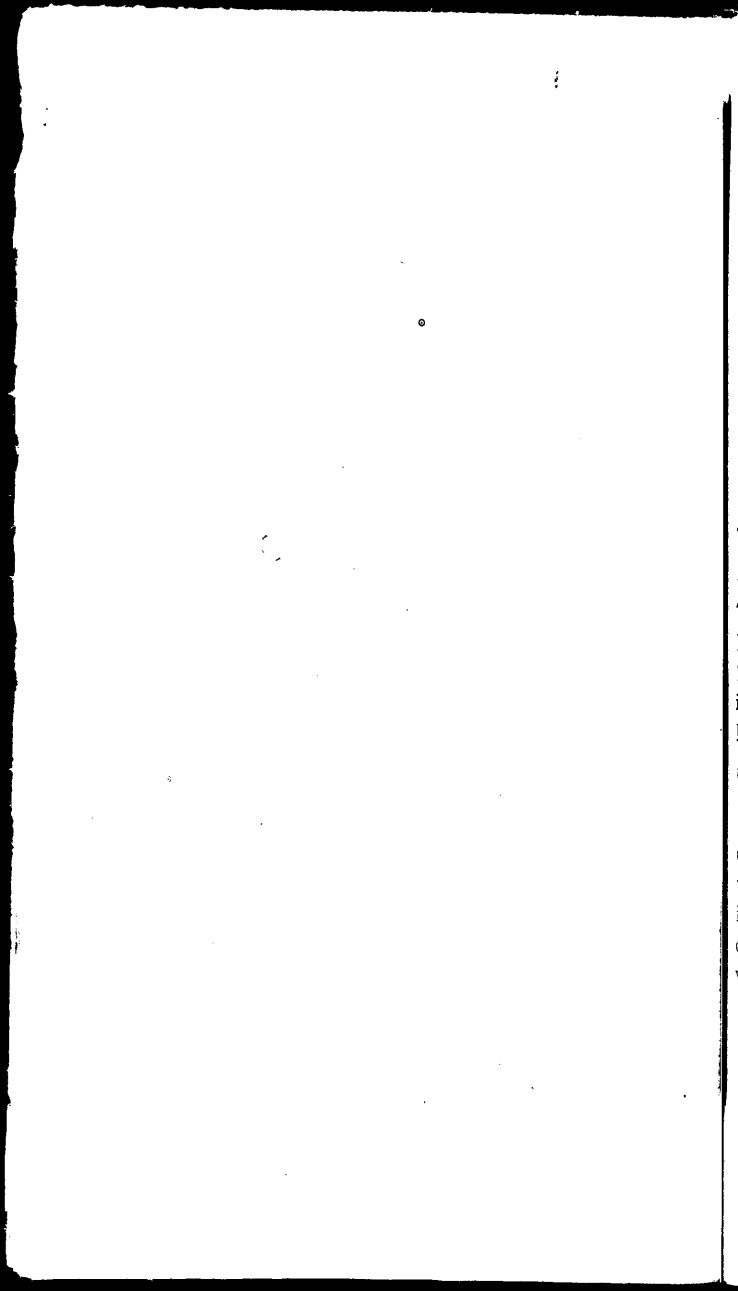
182 DERDE VERHANDELING.

Hiermede eindig ik dit gedeelte der Naam-
woorden. Den bescheiden Leezer zij het
oordeel daarover bevolen.

VIER.

V I E R D E

VERHANDELING.

V I E R D E
VERHANDELING.

O V E R D E
T I J D V O E G I N G E N
D E R
W E R K W O O R D E N.

Het heeft mij lang verdooten, de Werkwoorden onzer Taale in geen vastbepaalde Tijdvoegingen verdeeld te zien. Immers de Heer **ARNOLD MOONEN**, hoe verre zijne Taalkennis zich ook uitstrekke, helpt ons in deeze taak zeer weinig, behalve dat zijne Leerwijze hierin gansch niet de klaarste en gemaklijkste is.

De Heer **WILLEM SEWEL**, wiens oordeel door de verschillende Buigingen der Werkwoorden, als 't ware, in de war geraakte, 's tot de buitenspoorigheid overgeflagan van de Werkwoorden in *Acht Tijdvoegingen* te verdeelen, in welke hij nog Vier Groote

uitzonderingen nederstelt. Hoe overbodig wijd hij deezen kring getrokken hebbe, echter zag hij nog geen kans alle onze Werkwoorden in denzelven te bevatten. Immers zegt hij, dat 'er nog *veele* Werkwoorden zijn, „welker Worteltijden onregelmatig „zijn, en die niet onder de acht voorgaande „de lijsten konden gebragt worden.”

De Leezer kan zulks in zijne *Spraakkonste* zien, volgens den eersten druk op de 172ste, en naar den vierden, op de 309de bladzijde.

De Heeren TEN KATE, HUYDECOPER, DE HAES, ELZEVIER, VAN DER PALM, ZEYDELAAR, en meer andere Taalkundigen, schoon zij alle over de *Tijdvoegingen* onzer Werkwoorden geschreeven hebben, geven ons ook geen geschikte leiding aan de hand, om haar gemakkelijk te leeren magtig worden.

Dit gedeelte onzer Taale, dacht mij, was wel waardig op het naauwkeurigste onderzocht te zijn, waarom ik mij de moeite van dien arbeid getrooste, en met der daad naarstiglijk aanvaardde.

Ik leide mij zelven, zonder daarvan te
mo-

mogen of te zullen afwijken, de kortste orde te volgen op, en ben in de kennis van dat ruime Taalvak zo verre gevorderd, dat ik de afgedaane taak, in welke gansch nieuwe regelen door mij medegedeeld worden, voor het oog mijner Taalgenooten waage te brengen, op dat mijne gemaakte orde in de Tijdvoegingen algemeen zoude kunnen beoordeeld worden.

De Werkwoorden verdeel ik in Twee soorten, in *Gelijkvloeiende*, en *Ongelijkvloeiende*:

De *Gelijkvloeiende* heb ik onder Twee, en

De *Ongelijkvloeiende* onder Drie Tijdvoegingen gebragt.

Ik zal mijnen voltooiden arbeid hier even zo voordraagen, als ik oordeel, dat hij in eene Spraakkonste diende gesteld te worden.

Eene Tijdvoeging verandert of buigt de Werkwoorden, volgens de onderscheiden Wijzen, Tijden en Perfoonen.

De Tijdvoegingen der Werkwoorden zijn bij ons Tweederlei, te wecten, **GELIJKVLOEIENDE** of **ONGELIJKVLOEIENDE**.

VAN

VAN DE GELIJKVLOEIENDE WERK-
WOORDEN.

De Kenmerken der Gelijkvloeiende Werk-
woorden zijn ten

1sten, dat zij hunnen Wortelklinker door
ALLE de Tijden hene behouden, gelijk:

*Ik leer, ik leerde, ik heb geleerd, ik had
geleerd, ik zal leeren, ten*

2^{den}, dat ALLE derzelver Lijdende Deel-
woorden in D of T uitgaan, zonder eenige
andere verlenging, als:

*GeleerD, GewaakT, GewonD, GesifT,
GeklaD, GespaT.*

Deeze Werkwoorden oordeel ik TWEE-
DERLEI te zijn, gelijk ik in de volgende bei-
de Vakken zoek aan te wijzen.

I. De Eerste Soort der Gelijkvloeiende
Werkwoorden maakt den ONVOLMAAKTEN
VOORLEEDEN TIJD der Aantoonende Wijze,
door de lettergreep DE achter den eersten
perfoon van den TEGENWOORDIGEN TIJD
te voegen, gelijk in de zo even aange-
haalde Tijdvoeging van het Werkwoord

Lce-

Leeren, en nader in deeze voorbeelden, te zien is.

Ik adem, ik ademde, geüemd.

1. *Ik ban.* Zie dit hier achter, onder de Naleezing.

Ik beleg, ik beleide, belcid of belegd. Beleggen, bestieren. Zie ook *leggen, ftellen, zetten*, hieronder, en *beleggen, bezetten*, onder de Eerfte, en *liggen*, gelegen zijn, onder de Derde Soort der Ongelijkvloeiende Werkwoorden.

Ik betaal, ik betaalde, betaald.

Ik beweeg, ik beweegde, beweegd, niet *bewoog, bewoogen*. Zo ook *onbeweegd*, niet *onbewoogen*. Zie den Heer HUYDECOPER, in zijne PROEVE VAN TAAL- en DICHTKUNDE, bladz. 121 en 123. Men gelieve hierbij te onthouden, dat ik, in het vervolg deezen Heer aanhaalende, en maar alleenlijk de bladzijden noemende, echter dit zelfde aangehaalde Werk bedoel.

Letwel. *Weegen*, wikken, is bij de Tweede en Derde Soort van Ongelijkvloeiende te vinden.

Ik bloos, ik bloosde, gebloosd.

Ik

Ik brouw, ik brouwde, gebrouwd. Brouwen, iemand in 't geheim benadelen. Zie

2. *Ik brouw, Brouwen*, kookten, hier achter, onder de Naleezing.

Ik daag, ik daagde, gedaagd.

Ik deug, ik deugde, gedeugd. De Heer TEN KATE heeft ook hierbij, *dogt, gedogt*. Zie ook hierachter onder de Naleezing.

Ik durf, ik durfde, gedurfd.

Ik durf, ik dorst, gedorst is ook gebruikt, maar moet onregelmatig genoemd worden.

Ik eer, ik eerde, geëerd.

Ik erf, ik erfde, geërfd.

Ik gil, ik gilde, gegild.

Ik haal, ik haalde, gehaald.

Ik hool, ik hoolde, gehoord.

De Heer HUYDECOPER heeft duidelijk aangewezen, dat *hollen*, een hol maaken, voor dit *hoolen* moet wijken. bladz. 52 en 62.

Ik jaag, ik jaagde, gejaagd, niet

Ik jaag, ik joeg, gejaagen. Ik houd met den Heere HUYDECOPER, tegen TEN KATE, staande, dat de Eerste de

de Oude Buiging, en de Tweede eene Nieuwe is. Onlangs hoorde ik het Deelwoord van eene Delftsche Vrouw nog anders buigen; zij zeide: „ *hij* „ *heit in het Haagsche Bosch de koets van den Heere dikwils nagejoegen.*”

Zie ook den Heer HUYDECOPER, bladz. 257, 260 en 630.

Ik ken, ik kende, gekend. Kennen, Weeten.

Zie *konnen*, mogen, aan het einde deezer Verhandeling onder de Uitzonderingen.

Ik klief, ik kliefd, gekliefd, Klieven, van een scheiden.

Ik kloof, ik kloofde, gekloofd, Klooven, hakken, houwen. Zie *kluiven* bij onze Tweede Soort der Ongelijkvloeiende.

Ik krijg, ik krijgde, gekrijgd, Krijgen, Oorlog voeren. Zie *Krijgen*, nemen, en *Verkrijgen*, bij de Tweede Soort der Ongelijkvloeiende.

Ik leef, ik leefde, geleefd.

Ik leg, ik leide, geleid, of gelegd, Leggen, zetten of stellen. Zie *Liggen*,
ge-

gelegen zijn, bij de Derde Soort der Ongelijkvloeiende.

Dit en het Werkwoord *zeggen* zijn de twee eenigste onder alle de Gelijkvloeiende, welke den Wortelklinker veranderen. Men moest, volgens onzen Regel, eigenlijk schrijven,

Ik leg, ik legde, gelegd, en ik zeg, ik zegde, gezegd, gelijk ook eertijds wel gedaan is, en door den Heer HUYDECOPER met eenige Voorbeelden bevestigd wordt, bladz. 508, 509 en 510. Mij is ook onlangs nog een geschrift in handen geraakt, dat in Oostfriesland geschreeven ware, waarin de Schrijver deeze bovengemelde Buiging tweemaal achter elkanderen gebruikt heeft, doch bij de plaatsing van het zelve in de Boekzaal (*) is zulks veranderd. Aldus stond 'er in het Handschrift:

Hier legde hij de vlugge gaaven door den hemel hem geschonken, zoo wel
aan,

(*) Boekzaal, 33 d. voor Dec. 1780, bladz. 727 en 730.

VERHANDELING. 193

aan, Hij verborg geenzins het talent, — in de aarde, maar legde het op woeker.

Ik maal, ik maalde, gemaald. Maalen; schilderen, Afbeelden. Zie

3. *Ik maal, maalen, in eenen molen vergruizen, fijnmaaken, hierachter onder de Naleezing, en den Heer HUYDECOOPER, bladz. 231.*

Ik meen, ik meende, gemeend.

Ik noodig, ik noodigde, genoodigd.

Ik oefen, ik oefende, geoefend.

Ik pleeg, ik pleegde, gepleegd. Pleegen, iets bedrijven, uitrechten. Pleegen, gewoon zijn, staat onder de Derde Soort der Ongelijkvloeiende.

Ik reken, ik rekende, gerekend.

Hij school, hij schoolde, geschoold. Scholen. Onperfoonlijk Werkwoord. Dit wordt alleenlijk van den Visch gezegd, die op de eene of andere plaats bij een vergadert. Zie Schuilen, verbergen, onder de Tweede Soort der Ongelijkvloeiende.

Ik slaag, ik slaagde, geslaagd. Slaagen, gelukken. Zie slaan, kloppen, onder de Eerste Soort der Ongelijkvloeiende.

4. *Ik span.* Zie dit hierachter, onder de Naleezing.

Ik spouw, ik spouwde, gespouwd. Spouwen, spuwen, spuijen. Zie

5. *Ik spouw, spouwen,* van een scheiden, hierachter onder de Naleezing.

Ik stel, ik stelde, gesteld.

Ik tuchtig, ik tuchtigde, getuchtigd.

Ik twijfel, ik twijfelde, gewijfeld.

Ik hool uit, ik hoolde uit, uitgehoold.

Uithoolen. Zie *Hoolen*, zonder Scheidbaar Voorzetsel, hierboven.

Ik vaar, vaaren, beschroomd zijn, is nu in onbruik; waarvoor men nu heeft *Vervaaren.* Zie dit hieronder. *Vaaren*, met eene schuit vertrekken, en *Vaaren*, in een Rijtuig zittende reizen, en *Voortvaaren*, enz. zijn onder de Eerste Soort der Ongelijkvloeiende te vinden.

Ik vermaan, ik vermaande, vermaand.

Ik verorden, ik verordende, verordend.

Ik vervaar, ik vervaarde, vervaard. Vervaaren, verschrikken. Zie *vaaren* hierboven, en *vaaren*, met eene Schuit, of Rijtuig vertrekken, en *voortvaaren*, onder de Eerste Soort der Ongelijkvloeiende.

6. *Ik vouw.* Zie dit hierachter onder de Naleezing.

Ik vraag, ik vraagde, gevraagd. niet, *ik vroeg.* Zie den Heer HUYDECOOPER, bladz. 264—266.

Het waait, het waaide, gewaaid. Waaien. Onperfoonlijk Werkwoord. De Heer TEN KATE zegt, dat dit eertijds Ongelijkvloeiend was, naamelijk: *waai, woei, gewaaien*; doch de Heer HUYDECOOPER weder spreekt het, bladz. 517.

7. *Ik weef.* Zie dit hierachter, onder de Naleezing.

Ik wieg, ik wiegde, gewiegd.

Ik wil, ik wilde, gewild. Zie van deeze Buiging iets nader, onder het slot van de Tweede Soort, bladz. 212.

Ik woon, ik woonde, gewoond.

Ik zeg, ik zeide, gezegd of gezegd. Dit moest volgens den algemeenen Regel eigenlijk zijn, *ik zeg, ik zegde, gezegd*, gelijk ik hierboven bij *leggen* reeds gemeld heb. Zie zulks daar.

Ik zweem, ik zweemde, gezweemd. Naar iemand *zweemen*, gelijken. Zie *Bezwijmen* en *Zwijmen*, nederzijgen, bij de Tweede Soort der Ongelijkvloeiende.

Nu zal ik eenige tot voorbeelden laten volgen, welke de letter D tot eene Wortelletter hebben, waardoor men zien kan, dat zulke in den Onvolmaakten Voorleeden Tijd twee DD vereischen, de eerste, om dat zij de Wortelletter des Werkwoords is, welke altijd in dien Onvolmaakten Tijd wordt behouden, gelijk in de opgegeven Voorbeelden, *ik adem*, en *ik beleg*, enz., waarvan de Wortelletter de *m* en de *g* is; en de tweede D moet in deeze volgende Werkwoorden om der Buiging wil gebezigd worden, gelijk de voorige voorbeelden ook aanwijzen:

Ik aard, ik aardde, geëard. Aarden, gelijken. Zie ook *Ontaarden* en *Ver-aarden*, mitsgaders mijne Aantekening in de Twede Verhandeling, op het woord Basterd, bladz. 78.

Ik antwoord, ik antwoordde, geantwoord.

Ik benijd, ik benijdde, benijd.

Ik brand, ik brandde, gebrand.

Ik bloed, ik bloedde, gebloed.

8. *Ik laad.* Zie dit hierachter, onder de Nalcezing.

Ik land, ik landde, geland.

Ik leid, ik leidde, geleid. Leiden, voeren,
ren,

ren, bestuuren. Zie *Lijden*, verdraagen, onder de Tweede Soort der Ongelijkvloeiende.

Ik ontaard, ik ontaardde, ontaard. Ontaarden. Zie ook *Aarden*, gelijken.

9. *Ik scheid.* Zie dit hierachter, onder de Naleezing.

Ik schend, ik schendde, geschend. Schenden. nooit, *ik schend, ik schond, geschonden.* Zie den Heer HUYDECOPER, bladz. 70, 71, en 622.

Ik spoed, ik spoedde, gespoed.

Ik veraard, ik veraardde, veraard. Veraarden. Zie ook *Aarden* en *Ontaarden*.

Ik verbeeld, ik verbeeldde, verbeeld.

Ik veroud, ik verouddde, veroud.

Ik vrijd, ik vrijdde, gevrijd.

Ik weid, ik weidde, geweid. Weiden, in de weide doen loopen, of graazen.

Ik wijd, ik wijdde, gewijd. Wijden, iets heiligen.

Ik wond, ik wondde, gewond.

Zulke Werkwoorden, die eene dubbele DD, gelijk *bekladden*, tot Wortelletter heb-

bën, ondergaan bij ons in den Onvolmaakten Voorleeden Tijd ook geen andere verandering. Zommige hebben voortijds dergelijke Werkwoorden aldus verlengd en gefchreeven, *ik bekladdeDe*, enz., doch het is heden vrij algemeen, dat men de volgende Werkwoorden aldus buigt: *ik beklad*, *ik bekladde*, *beklad*. Ook, dünkt mij, leert ons de natuur der Buiging zulks. Immers verliezen alle de Werkwoorden, die eenen dubbel medeklinker hebben, den tweeden in de Buiging? *Wedden*, *Stellen*, *Bemannen* maaken, *ik wed-de*, *ik stel-de*, *ik beman-de*. Ginge de eerste spelling voor goed, dan mogte men ook met recht fchrijven, *ik wedde-De*, *ik stelle-De*, *ik bemanne-De*.

Op doezen gelegden grond bouwende, mag men zeggen, dat, in *ik beklad-de*, de eerste *D* de Wortelletter is, en dat de tweede, die in *e* uitgaat, de natuurlijke letter der Buiging is, gelijk in, *ik wed-de*, *ik stel-de*, *ik beman-de*, de *d*, de *l* en de *n*, de Wortelletters, en het volgende *de* de letters der Buiging zijn.

Zodanig reken ik daarom, dat alle de volgen-

gende voorbeelden moeten behandeld worden.

Ik beklad, ik bekladde, beklad.

Ik glad, ik gladde, geglad.

Ik klad, ik kladde, geklad.

Ik red, ik redde, gered.

Ik schud, ik schudde, geschud.

Ik red uit, ik redde uit, uitgered. Uiterradden.

Ik schud uit, ik schudde uit, uitgeschud.

Uitschudden.

Ik verbed, ik verbedde, verbed.

Ik verbrod, ik verbrode, verbrod.

Ik wed, ik wedde, gewed.

II. De Tweede Soort der Gelijkvloeiende Werkwoorden neemt in den ONVOLMAAKTEN VOORLEEDEN TIJD der Aantoonende Wijze niet de lettergreep DE, maar de filb TE, aan, dat is: deeze lettergreep TE wordt achter den eersten perfoon van den TEGENWOORDIGEN TIJD gevoegd, om den Onvolmaakten Tijd te vormen.

10. *Ik bak.* Zie dit hierachter, onder de Naleezing.

Ik bedijk, ik bedijkte, bedijkt.

Ik bepek, ik bepekte, bepekt.

Ik beuk, ik beukte, gebeukt.

Ik bleek, ik bleekte, gebleekt.

Ik druk, ik drukte, gedrukt.

Ik eisch, ik eischte, geëischt.

Ik ets, ik etste, geëst.

ik gaap, ik gaapte, gegaapt.

Ik geraak, ik geraakte, geraakt.

Ik hoop, ik hoopte, gehoopt.

Ik kuch, ik kuchte, gekucht.

Ik kwets, ik kwetste, gekwetst.

II. *Ik lach.* Zie dit hierachter, onder de Naleezing.

Ik maak, ik maakte, gemaakt.

Ik misbruik, ik misbruikte, misbruikt.

*Ik aap naar, ik aapte naar, naarge-
äapt.*

Ik pers, ik perste, geperst.

Ik piep, ik piepte, gepiept. Piepen, zeker geluid maaken.

Ik pijp, ik pijpte, gepijpt. Pijpen, speelen, op een pijp blaazen. niet, *ik pijp, ik peep, gepeepen*, gelijk de Heer MOONEN schrijft. Ik volg den Heer HUYDECOPER, bladz. 624.

Ik prijk, ik prijkte, geprijkt.

Ik rep, ik repte, gerept.

Ik sleep, ik sleepte, gesleept. Sleepen, voort-

voorthaalen. Zie *slijpen*, scherpen, bij de Tweede Soort der Ongelijkvloeiende.

Ik trekkebek, ik trekkebekte, getrekkebekt.

Ik verbleek, ik verbleekte, verbleekt.

Ik verlak, ik verlakte, verlakt.

Ik verruk, ik verrukte, verrukt.

Ik visch, ik vischte, gevischt.

Ik waak, ik waakte, gewaakt.

Ik wasch, ik waschte, gewascht. Waschen, met wasch bestrijken. Zie *waschen*, schoonmaaken, en *wasfen*, groeien, onder de Eerste Soort der Ongelijkvloeiende Werkwoorden.

Ik week, ik weekte, geweekt. Weeken, zachtmaaken.

Ik wenk, ik wenkte, gewenkt.

Ik wensch, ik wenschte, gewenscht.

Ik werk, ik werkte, gewerkt. De Heer TEN KATE heeft ook *wrocht* en *gewrocht*. Zie hierachter, onder de Naleezing.

Ik wrok, ik wrokte, gewrokt. Wroken. Zie *wreeken* onder de Tweede Soort der Ongelijkvloeiende.

Ik zeik, ik zeikte, gezeikt.

Ik heb getwijfeld, of dit woord met deezen langen klinker moeste geschreeven worden, doch zie, dat de Heeren HOOGSTRATEN en HALMA het even zo, in hunne Woordenboeken, gedaan hebben. Bij niemand anders, dan bij nog eenen J. DE HEMELAER, een' ouden Rhetorijker, is mij dit voorgekoomen. Deeze, de allereerste (zo ik meen) die Horatius Dichtkonst in Nederduitsche Vaarzen heeft gebragt, zegt in het slot zijner Vertaalinge van dat Werk,

- „ *'t Zij of hij heeft bezeijkt zijns va'ers*
 „ *gebeent' en asch,*
 „ *Of dat hij als een schelm heeft opge-*
 „ *graven ras*
 „ *'t Verborgen offerhand tot blixem-*
 „ *schaeds afkeeren.*
 „ *'t Is zoo veel, hij is dol:*”

Laat mij nu eenige Voorbeelden van Werkwoorden opgeeven, welke de letter T tot eene Wortelletter hebben, en gevolglijk in den Onvolmaakten Voorleeden Tijd twee TT vereischen, de eerste, om dat zij de Wortelmedeklinker is, gelijk in onze aan-

ge-

gevoerde Voorbeelden, *ik bedijk, ik ets, ik gaap*, waarvan de *k*, de *s*, en de *p*, de Wortelletters zijn, welke altijd moet behouden blijven, en de tweede *T*, om dat zij de letter der Buiging in dien Onvolmaakten Tijd is, gelijk uit de gegeven Voorbeelden reeds te zien is.

Ik acht, ik achtte, geächt.

Ik biecht, ik biechte, gebiecht.

Ik sluit, ik sluitte, gesluit.

niet, *ik sluit, ik sloot, gesloten.* Zie den Heer HUYDECOPER, bladz. 624.

Ik haast, ik haastte, gehaast.

Ik haat, ik haatte, gehaat.

Ik heet, ik heette, geheet. Heetmaaken.
Zie

12. *Ik heet, Heeten*, noemen, of gebieden, hierachter, onder de Naleezing.

Ik kout, ik koutte, gekout. Kouten, praaten.

Ik krijt, ik krijtte, gekrijt. Krijten, iets met krijt bestrijken. Zie *Krijzen*, huilen, bij de Tweede Soort der Ongelijkvloeiende.

Ik poot, ik pootte, gepoot.

Ik praat, ik praatte, gepraat.

Ik speet, ik speette, gespeet. Speeten,
aan

aan het spit steeken. Zie *Spitten*, steeken, graaven, onder de achtervolgende Voorbeelden, en *Spijten*, berouw hebben, onder de Tweede Soort der Ongelijkvloeiende.

De Heer HUYDECOPER leert duidelijk het onderscheid tusschen dit *speten* en *spitten*, bladz. 65, 66 en 197.

Het eerste is mij eens voorgekomen, in de HISTORIE VAN PYRAMUS EN THISBE, door MATTHYS DE CASTELEYN, Priester en excellent Poëet, gelijk op den titel staat. Daar leest men in het begin dier geschiedenisfe,

„ *Hout gheen secreten voor mij bedect.*

„ *Zegt waer op dat ghij zijt veroleten,*

„ *Al zoud' icker noch een gans om*

„ *speten*

„ *Het wordt ghesleten eer ghij vertrect.*”

Ik vaat, ik vaatte, gevaat. Vaaten, Brouwerswoord. Bier of iets anders in vaten doen. Zie Vatten in de volgende.

Ik vast, ik vastte, gevast.

Ik verpligt, ik verpligte, verpligt.

Ik wacht, ik wachtte, gewacht.

Ik zift, ik ziftte, gezift.

13. *Ik zout.* Zie hierachter, onder de Na-
leezing.

Ik zucht, ik zuchtte, gezucht.

Ik zwart, ik zwartte, gezwart.

Zo boog ook de Heer VANDEN VON-
DEL deeze Werkwoorden, die maar
eene T tot Wortelletter hebben, in
den Onvolmaakten Voorleeden Tijd,
gelijk in zijnen Vertaalden Virgilius
te zien is, Landgedichten, 1 boek:

*het aertrijck borst van een: ivoire en
metale beelden schreiden bedrukt, en
zweetten in de Kercken:*

en wat verder,

*wij boetten al overlang de meinedig-
heit van Laomedons Troye.*

en in zijne Heerlijkheid der Kerke,
3 boek, bladz. 96.

—————, ——— de faem
————, ——— stijght, ten hemel met
den naem

*Der Heiligen, die Gode een heilige or-
den stichtten,*

*En door hun wonderen en werken elk
verlichtten.*

De

De Werkwoorden, die eene dubbele TT, gelijk *beschutten*, tot Wortelletter hebben, ondergaan bij ons, zo min als bij de Eerste Soort, welke eene dubbele DD tot Wortelletter hadden, eenige andere verandering, in den Onvolmaakten Voorleeden Tijd. Etelijke hebben wel geschreeven, *ik beschutte-De, ik stutte-De*, doch alleenlijk is de navolgende Buiging algemeen goedgekeurd, en grijpt nog werkelijk stand.

De eerste letter *t* in, *ik beschut-te*, is de Wortelmedeklinker, en de andere *t*, die in *e* uitgaat, is de letter der Buiging, gelijk in *verrukken*, en *glippen*, die ook eenen dubbelen medeklinker hebben, *ik verruk-te, ik glip-te*.

Indien de eerste schrijfwijze, *ik beschutte-De*, doorginge, zoude men met even veel recht kunnen zeggen, dat, *ik verrukke-De, ik glippe-De*, goed Nederduitsch ware. Zie ook onze hiermede overeenkoomende aanmerking bij de Eerste Soort der Werkwoorden, die eene dubbele DD in de Onbepaalde Wijze hebben.

Ik schrijf vrijmoediglich:

Ik

Ik beschut, ik beschutte, beschut.

Ik dut, ik dutte, gedut.

Ik spat, ik spatte, gespat.

Ik spit, ik spitte, gespit. Spitten, steeken, graaven. Zie speeten, iets aan het spit steeken, onder de voorgaande Voorbeelden.

Het Onperfoonlijke Werkwoord *spijten* behoort onder de Tweede Soort der Ongelijkvloeiende.

Ik spot, ik spotte, gespot.

Ik schat, ik schatte, geschat.

Ik stut, ik stutte, gestut.

Ik vat, ik vatte, gevat. Vatten, omvatten, of begrijpen. Zie Vaaten onder de vorige Voorbeelden.

Ik vlot, ik vlotte, gevlot.

Ik wet, ik wette, gewet. Wetten, een mes, of zwaard op eenen olifteen aanzetten, slijpen.

Ik wit, ik witte, gewit.

Ik zet, ik zette, gezet.

Vooraf dient opgemerkt te worden, dat alle de Gelijkvloeiende Werkwoorden, die in hunne Onbepaalde Wijze (*Modus Infinitivus*) de D tot eene Wortelletter hebben, in
de

de Tijdvoeginge de letter T achter de Worttelletter D aanneemen, bij den *Tweeden* en *Derden Perfoon* van het Eenvoudige, en bij den *Tweeden Perfoon* van het Meervoudige Getal des TEGENWOORDIGEN TIJDS, in de Aantoonende Wijze; mitsgaders, dat de Ongeijkvloeiende, die de letter D ook tot eene Worttelletter hebben, niet alleenlijk in de gemelde Drie Perfoonen, maar te gelijk nog in den *Tweeden Perfoone* van het Eenvoudige en Meervoudige Getal des ONVOLMAAKTEN VOORLEEDEN TIJDS dezelfde letter T vereifchen.

Dit zelfde heeft ook plaats in de gelijke Tijden van de Aanvoegende Wijze.

Dit is eene der volmaakte netheden onzer Taale, welke, gelijk veele andere, bij zeer kundige Lieden echter uit onachtzaamheid vergeeten wordt. Hier mag men niet willekeurig handelen, gelijk men zegt in eenig gedcelte der spellinge te mogen doen. De T is eene aardëigen letter van de Buijginge in die aangewezen Perfoonen, het gene klaarlijk uit andere Werkwoorden, die geen D, maar ecne andere letter, tot eene

Wor-

Wortelletter hebben, blijkt. Ik zal een Voorbeeld van eene Gelijkvloeiende Tijdvoeging ten bewijze hier bijbrengen.

Aantoonende Wijze.

TEGENWOORDIGE TIJD.

Eenv. *Ik hoor, gij hoorT, hij hoorT,*

Meerv. *Wij hooren, gij hoorT, zij hooren.*

Aanvoegende Wijze.

TEGENWOORDIGE TIJD.

Eenv. *Dat ik hoore, dat gij hoorT, dat hij hoore,*

Meerv. *Dat wij hooren, dat gij hoorT, dat zij hooren.*

Gevolglijk moet men ook altijd het Gelijkvloeiende Werkwoord *VerblijDen*, dat eene D tot eene Wortelletter heeft, en diergelijke, om der Buiging wil, aldus stellen:

Aantoonende Wijze.

TEGENWOORDIGE TIJD.

Eenv. *Ik verblijd, gij verblijdT, hij verblijdT,*

Meerv. *Wij verblijden, gij verblijdT, zij verblijden.*

NO V I E R D E

Aanvoegende Wijze.

TEGENWOORDIGE TIJD.

Eenv. *Dat ik verblijde, dat gij verblijdT,
dat hij verblijde,*

Meerv. *Dat wij verblijden, dat gij verblijdT,
dat zij verblijden.*

Nu verledige men zich nog een oogenblik ter overweeging dezer schrijfwijze bij een Ongelijkvloeiend Werkwoord. Laat mij wederom eerst een Voorbeeld van een Ongelijkvloeiend Werkwoord bijbrengen, dat geen D, maar eene andere tot Wortelletter heeft, op dat ook mingeöfenden deeze les gemakkelijk mogen bevatten.

Aantoonende Wijze.

TEGENWOORDIGE TIJD.

Eenv. *Ik loop, gij loopt, hij loopt,*

Meerv. *Wij loopen, gij loopt, zij loopen.*

ONVOLM. VOORLEEDEN TIJD.

Eenv. *Ik liep, gij liepT, hij liep,*

Meerv. *Wij liepen, gij liepT, zij liepen.*

Aan:

VERHANDELING. 211

Aanvoegende Wijze.

TEGENWOORDIGE TIJD.

Eenv. *Dat ik loope, dat gij loopt, dat hij loope,*

Meerv. *Dat wij loopen, dat gij loopt, dat zij loopen.*

ONVOLM. VOORLEEDEN TIJD.

Eenv. *Dat ik liepe, dat gij liept, dat hij liepe,*

Meerv. *Dat wij liepen, dat gij liept, dat zij liepen.*

Nu geeve men acht op deeze zelfde Bui-
ging in een Werkwoord, dat de D tot eene
Wortelletter heeft.

Aantoonende Wijze.

TEGENWOORDIGE TIJD.

Eenv. *Ik word, gij wordT, hij wordT,*

Meerv. *Wij worden, gij wordT, hij worden.*

ONVOLM. VOORLEEDEN TIJD.

Eenv. *Ik werd, gij werdT, hij werd,*

Meerv. *Wij werden, gij werdT, zij werden.*

Aanvoegende Wijze.

TEGENWOORDIGE TIJD.

Eenv. *Dat ik worde, dat gij wordT, dat hij worde,*

Meerv. *Dat wij worden, dat gij wordT, dat zij worden.*

ONVOLM. VOORLEEDEN TIJD.

Eenv. *Dat ik wierde, dat gij wierdT, dat hij wierde,*

Meerv. *Dat wij wierden, dat gij wierdT, dat zij wierden.*

Indien ik den Leezer de moeite moge vergen, verzoek ik mijn *Derde Vertoog in de Rhapsodia* natezien, waardoor men van de gegrondheid der reden van deeze schrijfwijze misfchien nog krachtiger zal overtuigd worden.

Ondertusfchen zij men verwittigd, dat van deeze voorfchreeven Buiging alleenlijk, *konnen, mogen, willen en zullen*, uitgezonderd zijn, om dat zij in den derden perfoon van den Tegenwoordigen Tijd geen T aanneemen, bij voorbeeld:

hij kan, hij mag, hij wil, hij zal.

VAN DE ONGELIJKVLOEIENDE
WERKWOORDEN.

De Ongelijkvloeiende Tijdvoegingen zijn van de Gelijkvloeiende te onderkennen, ten

1sten, door de verandering van den Wortelklinker des Werkwoords, die in den Onvolmaakten Voorleeden Tijd voorvalt, en ten

2den, door de onderscheiden vorming van het Lijdende Deelwoord, welke niet in D of T, maar in EN, uitgaat.

Deeze Ongelijkvloeiende Tijdvoegingen breng ik onder DRIE SOORTEN, welke ik hier naauwkeuriglijk zal trachten op te geven.

I. De Eerste Soort der Ongelijkvloeiende Werkwoorden verandert van Wortelklinker in den ONVOLMAAKTEN VOORLEEDEN TIJD, doch behoudt hem (naamelijk den Wortelklinker) in het Lijdende Deelwoord (*Participium Passivum*). Bij voorbeeld:

10. *Ik bak*, zie hierachter, onder de Na-leezing.

Ik beleg, *ik belag*, *belegen*. *Beleggen*,

een Stad, ook Bier beleggen. Zie *beleggen*, bestieren, bij de Eerste Soort der Gelijkvloeiende.

Ik beslaap, ik bestiep, beslaapen.

Ik beval, ik beviel, bevallen. Schaagen.

Zie *vallen* hieronder.

Ik blaas, ik blies, geblaazen.

Ik braad, ik bried, gebraaden. Zie den Heer HUYDECOOPER bl. 31, en hierachter, onder de Naleezing.

I. *Ik gaa.* Zie hierachter, onder de Naleezing.

Ik geef, ik gaf, gegeven.

Ik gelaat mij, ik geliet mij, gelaaten.

Zich gelaaten.

Ik genees, ik genas, geneezen.

Ik graaf, ik groef, gegraven.

12. *Ik heet.* *Heeten*, noemen, *Heeten*, bevelen, gebieden. Zie dit hierachter, onder de Nalcezing, en *Heeten*, heetmaaken, onder de Tweede Soort der Gelijkvloeiende, bl. 203.

Ik hef, ik hief, geheven. Heffen. Zie *ontheffen* en *verheffen* hieronder.

Ik houd, ik hield, gehouden.

Ik houw, ik hieuw, gehouwen.

Ik koom, ik kwam, gekoomen. Koomen.

Hier

Hier is eene verandering van medeklinker in den Onvolmaakten Voorleeden Tijd, naamelijk: *k* in *kw*. Dit is de eenigste in haare soort onder alle onze Werkwoorden. Zie hiervan nader aan het einde deezer Verhandeling.

2. *Ik laad*. Zie hierachter, onder de Naleezing.
11. *Ik lach*. Zie dit hierachter, onder de Naleezing.

Ik loop, ik liep, geloopen.

3. *Ik maal*. *Maalen*, vergruizen. Zie hiervoor, onder de Eerste Soort der Gelijkvloeiende, en hierachter, onder de Naleezing.

Ik meet, ik mat, gemeeten.

Ik onthef, ik onthief, ontheven. Ontheffen. Zie ook *heffen*, en *verheffen*, onder deeze Soort.

Ik raad, ik ried, geraaden. Zie hiervoor *braaden*, en hierachter, onder de Naleezing.

Ik roep, ik riep, geroepen.

Ik slaa, ik sloeg, geslaagen. Slaan. Zie *slaagen*, gelukken, onder onze Eerste Soort van Gelijkvloeiende.

II. *Ik staa.* Zie hierachter, onder de Na-
leezing.

Ik stoot, ik stiet, gestooten.

Ik treed, ik trad, getreeden.

Ik vaar, ik voer, gevaaren. Vaaren,
in eene schuit vertrekken.

Ik vaar, ik voer, gevaaren. Vaaren,
in een rijtuig reizen. (In Amster-
dam, ja ik geloof in geheel Hol-
land is deeze zegwijze buiten ge-
bruik. Wij neemen daarvoor altijd
het woord *rijden*. Ongetwijfeld is
de eerste manier van spreken ech-
ter goed Nederlandsch, en te ge-
lijk, volgens mijn oordeel, beter
dan de onze.)

Hiertoe behoort ook ons oude *Vaa-
ren*, een plaats of huis betrekken;
waarvan wij in Amsterdam de On-
bepaalde Wijze nog in gebruik heb-
ben, gelijk aan den inhoud der Brief-
jes, welke men aan ledige woonin-
gen plakt, blijkt.

*Een Huis of Kamer te huur / terstond
in te vaaren.*

Aldus ook *ten hemel vaaren, ter helle
vaaren, en naar de starren vaaren,*

ge

gelijk VONDEL spreekt, in Virgilius
Eneas, 10 boek,

*dat —, hij d'aerde verliet, en vrolijk
zingende in de starren voer.*

Zo buigt men ook voortvaaren,

*Ik vaar voort, ik voer voort, voortge-
vaaren,*

dat VONDEL in het bovengemelde
Werk bezigt,

*Eneas verdroeg het niet, dat ze zo
verhit voortvoeren;*

Nog heeft men van dit *Vaaren*,
*welvaaren, kwaalijksvaaren, en we-
dervaaren*, door iets bejegend wor-
den:

Ik vaar wel, ik voer wel, welgevaaren,

*Ik vaar kwaalijk, ik voer kwaalijk,
kwaalijksgevaaren,*

*Mij wedervaart, mij wedervoer, weder-
vaaren.*

Zie *Vaaren*, beschroomd zijn, en
Vervaaren, verschrikken, onder de
Eerste Soort der Gelijkvloeiende,
bladz. 194.

Ik val, ik viel, gevallen. Vallen. Zie
Bevallen, hierboven, en *beveelen*,
onder onze Derde Soort.

Ik wang, ik ving, gevangen.

Ik verhef, ik verhief, verheven. Verheffen. Zie ook hier heffen, en ont-heffen.

Ik wasch, ik wiesch, gewasfchen. Wasfchen, schoonmaaken.

Ik was, ik wies, gewasfen. Wasfen, groeien. Zie wasfchen, iets met wasch bestrijken, onder de Tweede Soort der Gelijkvloeiende.

Ik weet, ik wist, geweeten. Weeten, kennen. Zie Wijten, iemand de schuld van iets geeven, onder de Tweede Soort.

Ik word, ik werd, geworden.

III. *Ik zie.* Zie hierachter, onder de Na-
leezing.

Hierbij gelieve men nog op te merken, dat eenige Werkwoorden, alleenlijk tot dit vak behoorende, geen verandering in het Lijdende Deelwoord ondergaan, laat ik mij klaarder uitdrukken, dat het Lijdende Deelwoord met de Onbepaalde Wijze, niet alleenlijk in den Wortelklinker, maar ook in de geheele spellinge, met haar gelijk is.

Decze zijn de Werkwoorden, die met *Be* of *Ge* beginnen, gelijk onze voorgedraagen Voorbeelden, *Beslaapen*, *Bevallen*, *Gelaaten*, *Geneesen*, aanwijzen.

II. De Tweede Soort der Ongelijkvloeiende Werkwoorden verandert mede van Wortelklinker in den ONVOLMAAKTEN VOORLEEDEN TIJD, en behoudt dien veranderden Klinker in het Lijdende Deelwoord, als:

Ik begin, ik begon, begonnen.

Ik berg, ik borg, geborgen. Bergen. Zie ook *Verbergen*.

Ik bezwijk, ik bezweem, bezweemen. Bezwijmen, nederzijgen. Zie ook *Zwijmen*, onder dit vak, en *Zweemen*, gelijken, bij de Eerste Soort der Gelijkvloeiende.

Ik bied, ik bood, geboden.

Ik bijt, ik beet, gebeeten.

IV. *Ik breng.* Zie dit hierachter, onder de Naleezing.

Ik delf, ik dolf, gedolven. niet, ik delfde, gedelfd. Zie den Heer HUYDE-COPER, bl. 538.

V. *Ik*

V. *Ik denk.* Zie dit hierachter, onder de Naleezing.

VI. *Mij dünkt.* Zie dit hierachter, onder de Naleezing.

Ik fluit. Zie dit Werkwoord bij de Tweede Soort der Gelijkvloeiende.

VII. *Ik heb.* Zie dit hierachter, onder de Naleezing.

Ik help, ik holp, geholpen.

Ik kerf, ik korf, gekorven.

Ik kluij, ik kloof, geklooven. Kluijen, eeten, afëeten. Zie klieven, van een scheiden, en klooven, hakken, houwen, onder de Eerste Soort der Gelijkvloeiende Werkwoorden.

VIII. *Ik koop.* Zie hierachter, onder de Naleezing.

Ik krijg, ik kreeg, gekreegen. Krijgen, neemen. Zie verkrijgen, verwerven, hier in het vervolg, en Krijgen, oorlogen, bij de Eerste Soort der Gelijkvloeiende.

Ik krijt, ik kreet, gekreeten. Krijten, huilen. Zie Krijten, iets met krijt bestrijken, onder de Tweede Soort der Gelijkvloeiende.

Ik lijd, ik leed, geleeden. Lijden, verdraagen.

Het lijdt, het leed, geleeden. Lijden, voorbijgaan, is een Onperfoonlijk Werkwoord. Zie leiden, voeren, bij de Eerste Soort der Gelijkvloeiende.

Ik prijs, ik prees, gepreezen.

Ik slijp, ik sleep, geslepen. Slijpen, scherpen. Zie ook sleepen, voorthaalen, bij de Tweede Soort der Gelijkvloeiende.

Het spijt mij, het speet mij, gespeeten. Spijten, berouw hebben. Onperfoonlijk Werkwoord. Zie speeten, aan het spit steeken, en spitten, steeken, graaven, onder de Tweede Soort der Gelijkvloeiende.

Ik schuil, ik school, geschoolen. Schuilen, verbergen. Zie Schoolen bij de Eerste Soort der Gelijkvloeiende. De Heer MOONEN schrijft, ik schuil, schuilde of school, geschoolen.

Ik sterf, ik storf, gestorven.

Ik strijd, ik streed, gestreeden. Strijden, vechten. geenszins, strijdde, gestrijd. Zie den Heer HUYDECOPER, bladz.

Ik tref, ik trof, getroffen.

Ik trek, ik trok, getrokken.

Ik verberg, ik verborg, verborgen.

Ik vergeld, ik vergold, vergolden.

Ik verheel, ik verhool, verhoolen.

Ik verkerf, ik verkorf, verkorven.

Ik verkrijg, ik verkreeg, verkreegen.

Ik verlies, ik verloor, verlooren.

Ik verwerf, ik verworf, verworven.

De Heer TEN KATE schrijft, *stierf* en *storf*, *verwierf* en *verworf*, onder zijnen Vierden Rang der Werkwoorden.

De Buiging van *Kerven*, *Sterven*, *Verkerven*, *Verwerpen* en *Werven*, die ik hier opgeef, meen ik, dat VONDEL meest altijd (in de Toonende Wijze) gebruikt heeft, niet, *ik stierf*, *ik verwierf*. Hij vermijdde dit zelfs, daar hij het anderszins ongedwongen konde doen. Zo leest men in zijne Poëzij, 2 d. bl. 106,

*En 't brein des Helts, die d'eer ver-
worf,*

Dat hij al staende in 't harnas storf.

*Ik vlied, ik vlood, gevlooden. Vlieden,
vlug.*

vlugten. Zie *Vlieten*, stroomen, hieronder.

Ik vlieg, ik vloog, gevloogen.

Hij vliet, hij vloot, gevlooten. *Vlieten*, stroomen. Onpersoonlijk Werkwoord. Zie *vlieden*, vlugten, hierboven.

Ik weeg, ik woog, gewoogen. *Weegen*, wikken. Zie *beweegen*, op de Eerste Soort der Gelijkvloeiende.

Ik werf, ik worf, geworven. *Werven*, Krijgsvolk aanneemen.

Ik werp, ik worp, geworpen.

Ik wijk, ik week, geweeken.

Ik wijt, ik weet, geweeten. *Wijten*, iemand de schuld van iets geeven. Zie *Weeten*, kennen, onder de Eerste Soort deezer Ongelijkvloeiende.

Ik win, ik won, gewonnen.

Ik wind, ik wond, gewonden.

Ik wreek, ik wrook, gewrooken. *Wreken*. Ik heb veel moeite gedaan, om een voorbeeld uit eenigen gezaghebbenden Schrijver hierbij te brengen, maar 't is vruchtloos zoeken. Het Deelwoord vindt men genoeg, maar niet den Onvolmaakten Tijd, *ik wrook*. Ik houd, voor mij, echter deeze, als de rech-

te

te buiging. Zie *Wrokken* onder de Tweede Soort der Gelijkvloeiende.

Ik wrijf, ik wreef, gewreeven.

Ik zend, ik zond, gezonden.

Ik zied, ik zood, gezooden.

Ik zijg, ik zeeg, gezeegen.

IX. *Ik zoek.* Zie hierachter, onder de Na-
leezing.

Ik zuig, ik zoog, gezoogen. *Zuigen*, de borsten zuigen. Zie *zoogen*, een kind met zog voeden, onder onze Eerste Soort van Gelijkvloeiende.

Ik zwel, ik zwol, gezwollen.

Ik zwam, ik zwom, gezwammen.

Ik zwerf, ik zwoef, gezworven.

Ik zwijm, ik zweem, gezwee-men. *Zwijmen*, nederzijgen. Zie ook *bezwijmen*, onder deeze zelfde Soort.

III. De Derde Soort der Ongelijkvloeiende Werkwoorden verandert insgelijks van Wortelklinker in den ONVOLMAAKTEN VOORLEEDEN TIJD, doch behoudt dien veranderden Klinker in het Lijdende Deelwoord niet, maar verwisfelt daar denzelven weder in eene andere Klinkletter, zo dat, en de TEGENWOORDIGE, en de ONVOLMAAKTE VOORLEEDEN

DEN TIJD, en het LIJDENDE DEELWOORD alle drie van klinkeren verschillen, gelijk:

Ik beer, ik bar, geboren. Dit verouderde Werkwoord haal ik aan, om te doen zien, hoe wij aan dat woord *geboren* gekomen zijn. De Heer TEN KATE heeft het ook onder zijne Werkwoorden van den Vierden Rang.

Ik besleek, ik bestak, bestoken.

Ik beveel, ik beval, bevolen. *Beveelen*, gebieden. Zie *Bevallen*, behaagen, en *Vallen*, onder onze Eerste Soort.

Ik bid, ik bad, gebeden.

Ik breek, ik brak, gebroken.

X. *Ik doe.* Zie hier achter, onder de Na-
leezing.

Ik lig, ik lag, gelegen. *Liggen*, op den grond liggen. Zie *leggen*, stellen, onder de Eerste Soort der Gelijkvloeiende.

Ik pleeg, ik plag, geplogen. *Pleegen*, gewoon zijn. Het Deelwoord *Geplogen* wordt van niemand meer gebruikt.

Hoe dit Werkwoord eigenlijk moet geboogen worden, kan men niet wel zeggen, om dat het zo zelden bij de

Schrijvers voorkomt. De derde Perfoon van den Tegenwoordigen Tijd heb ik eens bij VONDEL aangetroffen, in zijne Heldinnenbrieven, 16, bl. 88,

In zulke zaken pleeght schrik grooter dan 't gevaar te wezen:

Dezelfde Perfoon van den Onvolmaakten Voorleeden Tijd heeft hij in zijnen 52 Harpzang,

*De Godtheit zagh van 's hemels tin
Op 's menschen werk, op ieders zin
En wit, uit 's hemels heldren dagh,
Of hij nog eenen wijzen zagh,
Of die naer Godt zocht, als men plagh:
54ften,*

*Die, aen mijn zijde ten disch gezeten,
Een selve spijsze plagh met mij te eeten,
Op eene andere plaats spelt hij dit
plag met t, dat tegen onzen grooten
Taalregel strijdt:*

*De derde Persoon van den Onvolmaakten
Voorleeden Tijd neemt in de Tijdvoeginge
nooit de letter T aan, gelijk ook uit onze
voorbeelden, op bladz. 210 en 211, kan
gezien worden.
10 Herderskout aan het slot:*

Dees

Dees schaduw plaght den zanger te bezwaren :

En het meervoudige hiervan vindt men in het begin van den

1 Herderskout :

Daer wij herders dikwijl onze zoghlammers naer toe plaghten te drijven,

In zijnen Eneas, 9 boek :

D'elendige vrouw wort terfont kout over al haer lijf, ———, vliegt uit, en huilt deerlijck, gelijk vrouwen plaghten :

En dit *plaghten* heeft men ook in des Heeren *Halma's* Woordenboek :

Zij pleegen of plaghten zoo boos niet te zijn.

Pleegen, iets bedrijven, uitrechten, staat onder de Eerste Soort der *Gelijkvloeiende*.

Ik neem, ik nam, genomen.

Ik onsteek, ik ontstak, ontstoken.

Ik ruik, ik riek, gerooken.

Ik scheer, ik schoer, geschooren. Het gebruik is voor *ik schoor*, in plaats van *ik schoer*.

Ik schep, ik schiep, geschapen. Scheppen, iets voortbrengen. Zie *scheppen*,

putten, onder de Tweede Soort der
Gelijkvloeiende.

Ik spreek, ik sprak, gesproken.

Ik steek, ik stak, gestoken.

Ik steel, ik stal, gestolen.

Ik versteek, ik verstak, verstoken.

Ik weeg, ik woeg, gewoogen. Weegen,
wikken. Ik verkies *ik woog, gewoo-*
gen, en daarom staat het ook op de
Tweede Soort.

Ik zit, ik zat, gezeten.

Ik zweer, ik zwoer, gezworen.

Dit laatste woord vindt men bij VON-
DEL in den Onvolmaakten Voorlee-
den Tijd even zo gespeld,

Virgilius Landgedichten, 1 Boek,

Die te zamen zwoeren den hemel te
verdelgen;

in Virgilius Eneas, 10 Boek,

Dit bezwoer hij bij de stroomen en oevers
en verder:

Wat gaen die benden en soldaten nu aen,
die mij en mijne standaerden zwoeren.

Poëzij, 1 deel, bl. 366,

Wie zou gelooven, schoon men't zwoer,

Dat dit geen zomelovers zyn,

Heldinnenbrieven II, bladz. 6,

*Gij zwoert mij bij de gansche zee
van winden en wateren omgeroert,*

En het Deelwoord heeft hij in het
zelfde Werk, bladz. 492,

Gelijk de nooit besmette mont,

Eeuw in, eeuw uit, had toegezworen.

Ook vindt men deeze Buiging in Onzer
Heeren Staaten Bijbel overal gebruikt.

Gen. 24. 9,

Ende hij swoer hem over dese sake.

26. vs. 31.

*En sij stonden des morgens vroeg op,
ende swoeren a'een den anderen:*

En deezen Onvolmaakten Voorleeden
Tijd, benevens het Lijdende Deel-
woord heeft men, 1 Kon. 1. vs. 29
en 30,

Doe swoer de Koningh, —

*Voorfiker gelijk als ik u gefworen heb-
be —.*

2 Chron. 15. vs. 14 en 15,

*Ende sij swoeren den Heere met luy-
der stemme —. Ende gansch Juda
was verbljyd over deesen eedt: want
sij hadden met haer gansch hart ge-
sworen.*

Nu dient hier iets van de Werkwoorden, die met een *Scheidbaar* of *Onscheidbaar* Voorzetsel samengezet zijn, gemeld te worden. De Heeren MOONEN en SEWEL hebben hun best gedaan, om te onderzoeken, welke *Voorzetsels* *Scheidbaar* en *Onscheidbaar* waren, doch zijn in hunne moeite gansch niet geslaagd. Zij zeggen 'er van, dat men die scheiding door het gebruik moet leeren, en geeven ons wijders geen lessen. Zie den eersten Spraakkonstenaar, in zijn werk, Kap. 29, en den tweeden, bij de sluiting zijner Verhandeling over de Werkwoorden.

De bedoelde Werkwoorden zijn,

Aanhaalen, Aanzetten, Afdeclen, Afstooven, Inzaagen, Intoomen, Najaagen, Namaaken, Overblijven, Overmeeten, Uitzetten, en
Overleggen, herleggen,
Voorzeggen, voorspreken, voorlezen,
Doorloopen, langduurig doorloopen,
Overwinnen, winstbehaalen;

mitsgaders deeze:

Onderrechten, Onderschrijven, Ondervraagen, Onderwijzen, Overdenken, Overeischen, Overheerschen, Overlijden, Overleeven, Overtreffen, Overvraagen, en

Over-

(verleggen, bepeinen.

Voorzeggen, voorspellen.

*Doorloopen, een boek doorloopen,
doorblaaden.*

Overwinnen, veroveren.

In de eerste Werkwoorden zijn de Voorzetsfels Scheidbaar, want men zegt,

*Ik haal aan, ik zet aan, ik deel af,
ik sloof af,*

*Ik daag in, ik toom in, ik jaag na, ik
maak na,*

Ik blijf over, ik meet over, ik zet uit, en

Ik leg over,

Ik zeg voor,

Ik loop door,

Ik win over.

In de Tweede Werkwoorden zijn de Voorzetsfels Onscheidbaar, en blijven voor, en aan, het Werkwoord vast. Zo zegt men:

*Ik Onderrecht, ik Onderschrijf, ik Onder-
vraag, ik Onderwijs,*

*Ik Overdenk, ik Overeisch, ik Overheersch,
ik Overlijd,*

Ik Overleef, ik Overtref, ik Overvraag, en

Ik Overleg,

Ik Voorzeg,

Ik Doorloop,

Ik Overwin,

Hoe onregelmatig dit ook schijne te zijn, deeze tweederlei grootlijksverschillende Bui-
ging is echter zeer regelmatig, en eene
fchoonheid in onze Taale.

Dewijl ik hierover eene Verhandeling heb
gefchreeven, mag ik mij thans niet bree-
der uitlaaten, om niet tweemaal het zelfde
te zeggen, maar verzoek den Leezer haar
met aandacht in te zien. Echter zal ik hier
den fleutel, die ons het slot van de Scheid-
baare en Onfcheidbaare Voorzetselen open-
fluit, den Leezer in de hand geeven.

I. In alle Werkwoorden, daar het Lijden-
de Deelwoord gemaakt wordt, met -het
woordleedje GE tufchen het Voorzetsel en
het Werkwoord te plaatfen, zijn de Voor-
zetsels Scheidbaar, bij voorbeeld:

AanGEhaald, AanGEzet, AfGEdeeld,

AfGEfloofd,

InGEdaagd, InGEToomd, NaGEjaagd,

NaGEMAakt,

OverGEbleeven, OverGEMEeten, UitGEzet,

en

OverGElegd,

Voor-

VoorGEzegd,
DoorGEloopen,
OverGEwonnen,

Deeze zijn Lijdende Deelwoorden van de
 vorige Werkwoorden, *Aanhaalen*, *Aan-*
zetten, *Afdeelen*, enz. en uit dien hoofde
 Scheidbaar, als :

Ik haal aan, ik zet aan, ik deel af, en zo
 vervolgens, gelijk hiervoor is aangewezen.

II. In alle Werkwoorden, daar het Lij-
 dende Deelwoord gemaakt wordt, zonder
 het woordleedje GE, tusfchen het Voorzet-
 fel en het Werkwoord, te plaatfen, zijn
 de Voorzetsfels Onfcheidbaar, gelijk :

Onderrecht, Onderfchreeven, Ondervraagd,
Onderweezen,
Overdacht, Overëischt, Overheerscht, Over-
leeden,
Overleefd, Overtroffen, Overvraagd, en
Overlegd,
Voorzegd,
Doorloopen,
Overwonnen.

Deeze zijn altemaal Deelwoorden van
Onderrechten, Onderfchrijven, Ondervraagen,

enz., en gevolglijk Onscheidbaar, dewijl zij dat woordleedje GE niet kunnen aannemen. Men zegt om die reden, zonder het Voorzetsel te verplaatsen,

Ik Onderrecht, ik Onderschrijf, ik Ondervraag, en zo verder.

Nog is 'er een andere regel, die ons deeze onderscheiding leert, welken ik na de uitgaaf der *Verhandeling over de Voorzetsels* ontdekt heb, en dien de Heer TEN KATE ook heeft aangewezen. Naamelijk: alle de Voorzetsels zijn Scheidbaar, als de klank onzer uitspraake op het Voorzetsel, en niet op het werkwoord valt, gelijk: *Vóórspellen*, eerstspellen; en alle de Voorzetsels zijn Onscheidbaar, als de klank op het Werkwoord en niet op het Voorzetsel valt, bij voorbeeld: *Voorspellen*, iets toekomende voorzegen. Zie ook mijne aantekening in de Vierde Woordenlijst, op *Wederdoopt*, bladz. 150.

Alle deeze Werkwoorden behooren ook onder de voorgige Vakken, dat door eenen weiniggeöfenden wel zal bevat worden. Intusfchen verbeeld ik mij, dat hij eenige zwaarigheid ontmoet, met deeze Soort van Werk-

Werkwoorden, die daarbij nog GELIJK-
NAAMIG zijn, als de Vier Voorbeelden.

Overleggen,
Voorzeggen,
Doorloopen, en
Overwinnen.

daarom zal ik hem eenen nieuwen regel
voordraagen, waarvan hij zich in deezem
gevalle met vrucht zal kunnen bedienen.

Laat ons den zelve eerst aan de GELIJK-
NAAMIGE Werkwoorden, zonder Voorzet-
fel, toetsen. Ik meen zulke, als *scheppen*,
iets voortbrengen, en *scheppen*, putten.
Het Eerste heeft in de Buiging,

Ik schep, ik schiep, geschapen,
en het Tweede,

Ik schep, ik scheidte, gescheidt.

Nu komt het daarop aan, zulke Werk-
woorden te kunnen onderkennen. Laat ik
mij naauwkeuriger, of liever Spraakkun-
stiglijk, uitdrukken. Hierbij dient men te
weeten, welke van de GELIJKNAAMIGE
WERKWOORDEN (gelijk *scheppen*, creare,
en *scheppen*, haurire) GELIJKVLOEIEND,
en welke ONGELIJKVLOEIEND, zijn,
naar

naardien men, zonder die kennis, hen niet zoude weten te conjugeeren, ik meen in de behoorlijke Tijdvoegingen stellen.

Geen van alle onze Spraakkonstenaaren helpt ons hierin. Den noodigen regel daartoe hebben zij niet ontdekt, schoon hij echter zeer eenvoudig en daarenboven te gelijk, zonder eenige uitzonderinge, is. Ik benoem hem, onder verbetering, aldus:

I. De GELIJKNAAMIGE WERKWOORDEN behooren tot de Gelijkvloeiende Tijdvoegingen, als hunne Lijdende Deelwoorden, in de letter D of T, uitgaan, welke de waare Kentekenen van *alle* de Gelijkvloeiende zijn, en ten

II. De GELIJKNAAMIGE WERKWOORDEN zijn alle Ongelijkvloeiend, als hunne Lijdende Deelwoorden, niet met de letter D of T, maar met het sleepende EN, eindigen, dat het eenige en algemeene Kenteken van *alle* onze Ongelijkvloeiende Werkwoorden is.

De Taalkundige gelieve mij verder met zijne aandacht te volgen, op dat wij de bondigheid van deezen regel, door de opgaaf van

van

van tweederlei Voorbeelden , beproeven
mogen.

1. *Ik Krijg, Ik Krijgde, GekrijgD. Krijgen*, oorlogen.

Ik Krijt, Ik Krijtte, GekrijT. Krijten, iets met krijt bestrijken.

Ik Leg, Ik Leide, GelegD. Leggen, stellen, of zetten.

Ik Leid, Ik Leide, GeleiD. Leiden, bestieren, mennen.

Ik Neig, Ik Neigde, GeneigD. Neigen, tot iets genegen zijn.

Ik Reis, Ik Reide, GereisD. Reizen, vertrekken.

Ik Schep, Ik Schepte, GeschepT. Schepen, putten.

Ik Verlaat, Ik Verlaatte, VerlaatT. Verlaaten, eenen bepaalden tijd uitstellen.

Ik Wasch, Ik Waschte, GewaschtT. Waschen, iets met wasch bestrijken.

Ik Zoog, Ik Zoogde, GezoogD. Zoogen, een kind met zog voeden.

Hiertoe behooren ook *Verfveren*, oppronken, en *Verzieren*, iets verdichten. Dec-

ze Gelijknaamige zijn beide Gelijkvloeiend, en sluiten uit dien hoofde hunne Lijdende Deelwoorden ook met de letter D, als:

Ik Versier, Ik Versierde, Versier D.

Ik Verzier, Ik Verzierde, Verzier D.

2. *Ik Krijg, Ik Kreeg, Gekreeg EN. Krijgen*, neemen, vatten.

Ik Krijt, Ik Kreet, Gekreet EN. Krijzen, huilen.

Ik Lig, Ik Lag, Geleg EN. Liggen, op den grond liggen, niet staan.

Of om dit korter en met een enkel woord te verklaren, *Liggen* betekent *Koefsten*, dat nu in onbruik is, doch hier en elders nog tegen eenen hond gezegd wordt. De Franschen gebruiken dit woord in deszelfs ruime betekenis van *liggen* allerwege. Zij zeggen: *coucher sur un lit de plume, coucher sur un matelas, coucher sur la dure*. Ik heb ook eens in 't Nederduitsch dit *Koefsten*, voor, zich op bed begeeven, bij MATTHIJS DE CASTELEIJN, eenen ouden Rhetoriker, aangetroffen. Daar doet hij

hij, in de HISTORIE VAN PYRAMUS EN THISBE, de laatste zeggen,

„ *Ghister avondt als ick mij koetste,*
 „ *Mijn fantasije de zinnen toetste*
 „ *In't alderzoetste van den Planeten.*”

*Ik Lijd, Ik Leed, Geleed*EN. *Lijden,*
 verdraagen, iets ondergaan.

*Ik Nijg, Ik Neeg, Geneeg*EN. *Nijgen,*
 nederbukken.

*Ik Rijs, Ik Rees, Gereez*EN. *Rijzen,*
 opstaan, opstijgen.

*Ik Schep, Ik Schiep, Geschap*EN.
Scheppen, iets maaken, voortbrengen.

*Ik Verlaat, Ik Verliet, Verlaat*EN.
Verlaaten, iemand begeeven, van iemand afzien.

*Ik Wasch, Ik Wiesch, Gewasch*EN.
Waschen, schoonmaaken.

*Ik Was, Ik Wies, Gewas*EN. *Wasfen,*
 groeien.

*Ik Zuig, Ik Zoog, Gezoog*EN. *Zuigen,*
 met den monde de melk uit de borst der Zoogvrouwe haalen.

Hierbij behooren *Houden* en *Houwen,* die
 ook

ook beide Ongelijkvloeiend zijn, dewijl zij den uitgang hunner Lijdende Deelwoorden insgelijks in het sleepende EN maaken, bij voorbeeld:

Ik Houd, Ik Hield, GehoudEN. Houden, iets bezitten, of in handen hebben.

Ik Houw, Ik Hieuw, GehouwEN. Houwen, hakken.

Nu kan men ook ligtlijk met de GELIJKNAAMIGE WERKWOORDEN, die met een Scheidbaar of Onscheidbaar Voorzetsfel voorzien zijn, te recht geraaken. Bij beproeving daarvan, blijkt het, dat de twee Eerste van onze opgegeeven Voorbeelden, *Overleggen, Voorzeggen, Doorloopen, Overwinnen,* Gelijkvloeiend, en de twee Laatste Ongelijkvloeiend zijn.

1. *Ik Leg over, Ik Leide Over, OvergelegD. Overleggen,* herleggen.

Ik Overleg, Ik Overleide, OverlegD. Overleggen, overpeinzen.

Ik zeg voor, Ik zeide voor, VoorgezegD. Voorzeggen, voorspreken, voorlezen.

Ik

VERHANDELING. 247

Ik voorzeg, Ik voorzeide, VoorzegD.
Voorzeggen, voorspellen.

2. *Ik loop door, ik liep door, doorgeloo-
pEN. Doorloopen, langduurig loopen.*
Ik doorloop, Ik doorliep, doorloopEN.
Doorloopen, een boek doorbladen.
*Ik win over, Ik won over, overgetwon-
nEN. Overwinnen, winst behaalen.*
*Ik Overwin, Ik Overwon, Overwon-
nEN. Overwinnen, veroveren.*

Nu moet ik nog eene Naleezing doen.
Hierdoor vind ik op de TWEE SOORTEN der
Gelijkvloeiende Werkwoorden, van zo veel
honderden als 'er zijn, maar DERTIEN,
welker Lijdend Deelwoord, niet in D of T,
maar in EN, uitgaat. Deezé zijn

9. van de EERSTE SOORT, naamelijk:

1. *Bannen*, 2. *Brouwen*, 3. *Maalen*,
(vergruizen, fijnmaaken.) 4. *Span-
nen*, 5. *Spouwen*, van een scheiden,
6. *Vouwen*, 7. *Weeven*, 8. *Laaden*,
9. *Scheiden*, en

4. van de TWEDE SOORT,

10. *Bakken*, 11. *Lachen*, 12. *Heften*,
Q noe-

noemen, beveelen, gebieden, en
13. *Zouten.*

Aldus worden geboogen, de Negen van
de Eerste Soort.

1. *Ik ban, ik bande, gebannen.*
2. *Ik brouw, ik brouwde, gebrouwen. Brouwen, kookten. Brouwen, kwaadstookten, iemand in 't geheim benadeelen, staat hiervoor op zijne beoorlijke plaats.*
3. *Ik maal, ik maalde, gemaalen. Maalen, vergruizen, fijnmaaken. Maalen, schilderen, uitbeelden, staat hiervoor. Dit Maalen, vergruizen, had oudtijds in de Buiging, ik maal, ik moel, gemalen, en zo is het met alle deeze gesteld, welker Deelwoord nu nog in EN uitgaat. Zij zijn Ongelijkvloeiende in den aard, maar worden nu in den Onvolmaakten Voorleeden Tijd als Gelijkvloeiende verboogen. Zie den Heer HUYDECOOPER, bladz. 231, en den Heer TEN KATE, 1 d. bl. 569.*
4. *Ik span, ik spande, gespannen.*
5. *Ik spouw, ik spouwde, gespouwen.*
Spou-

Spouwen, van een scheiden. *Spouwen*, spuwen, spuigen, is hiervoor te vinden.

6. *Ik vouw, ik vouwde, gevouwen. Vouwden.* De alömberoemde geleerde Heer PIETER FONTEIN, Rustende Leeraar der Doopsgezinden, wien de waare lof van Mecenas der Konsten en Weetenschappen zo rechtvaardig, als algemeen, nagaat, heeft mij onder het oog gelieven te brengen, dat de letter *w*, in dit woord *vouwen*, eene basterd is, welke door het eene of andere toeval de plaats van de wortelletter *d* heeft ingenomen, voerende ten bewijze daarvan aan;

1., dat de Engelschen de *d* in dit woord nog werkelijk hebben, en

2., dat zij ook te gelijk in ons nabuurig Landschap Vriesland, overal, in dit en deszelfs afgeleide woorden wordt gebruikt.

En, waarlijk! die Aanzienlijke en Geëerbiedigde Heer heeft met alle recht van reden dit aangemerkt, waarvan wij door de woorden *Eenvoudig*, en *Meervoudig*, *Menigvoud*,

Menigvuldig en *Voud* (de schuinte van eenen beitel.) ten vollen overtuigd worden, dewijl men die wortelletter daarin nog overheeft.

KILIAAN, die vermaarde Taaldoorgronder, schrijft ook in zijn Woordenboek, *Ghevouden. Plicatus. Ghevouden gordijne. Cortina Striata. Ghevoudens beens siten. Ghevouden vingheren* enz., maar nergens *gevouwen*. Hieruit kan men zien, hoe ongeregeld het zij, *eenvouwig* en *meervouwig* met eene *w* te schrijven, gelijk eenige Taalkundigen gedaan hebben.

Na dat ik dit geschreeven hebbe, zie ik, dat ook de Heer **TEN KATE**, onder zijnen Zesden Rang van Werkwoorden schrijft, **VOUWEN** (ook *oul. Vouden en volden, plicare.*) I. d. bl. 569.

7. *Ik weef, ik weefde, geweeven*

8. *Ik laad, ik laadde, gelaaden. Laaden* was eertijds Ongelijkvloeiend, gelijk ik hiervoor van *Maalen* gezegd heb. Men schreef, *ik laad, ik loed, gelaaden*, waarvan onder anderen nog voorbeelden in der Heeren Staaten

Bij.

Bijbel zijn. Nu schrijft men over het algemeen, *ik laadde*, in plaats van *ik loed*. Zo ook deszelfs Samen-gezetten *inlaaden*, *overlaaden*, en *uitlaaden*.

9. *Ik scheid, ik scheidde, gescheiden.*

Nu volgen de Vier van de Tweede Soort:

10. *Ik bak, ik bakte, gebakken.* Eertijds *ik bak, ik biek, gebakken*. Het gene ik hierboven bij *Maalen* en *Laaden* heb gezegd, is ook volkomen hiertoe betrekkelijk. De Heer TEN KATE schrijft ook *ik bakte*.

11. *Ik lach, ik lachte, gelachen.* Oudtijds *ik lach, ik loech, gelachen*. De Heer HUYDECOPER geeft vrijheid, om dit woord Gelijkvloeiend en Ongelijkvloeiend te gebruiken. Hierom zoude men mogen schrijven *gelacht*, in stede van *gelachen*, gelijk zommige etlijke reizen hebben gedaan, welke door Hem worden aangehaald, bladz. 166, 168 en 625. Ik, voor my, verkies de tegenwoordige algemeene Buiging, en merk *gelacht*, schoon het door eenige Dichters is gebruikt, als wantaal aan.

12. *Ik heet, ik heette, gheheten. Heeten, noemen.*

Ik heet, ik heette, gheheten. Heeten, beveelen, gebieden.

Oudtijds werd dit woord aldus geboogen, *ik heet, ik hiet, gheheten*. Wat de Heer HUYDECOPER hiervoor ook inbrenge, om deeze Buiging nog te doen stand grijpen, ik houd het met den Heere TEN KATE, die *hiet*, gelijk *loech* en anderen, verouderd hield. Hadde misfchien de Heer HUYDECOPER het geringe getal onzer afwijkelingen geweeten, zoude hij dit ook daartoe wel gebragt hebben, en het heerschende gebruik te gemoet zijn gekoomen, gelijk hij met *lachen* en andere woorden deed. Men kan Hem over deeze Buiging nazien, op bladz. 136, 137, 166 en 459, en TEN KATE, I d. bl. 569.

Heeten, heetmaaken, staat hiervoor, op zijne plaats. bladz. 203.

13. *Ik zout, ik zoutte, gezouten.*

KILIAAN schreef al *Ghesouten, Ghesouten visch, Ghesouten vleesch, Ghesoutenspijsverkooper, inghesouten visch*
en

en *onghesouten*.

En de Heer VAN DEN VONDEL zegt in zijne Poëzij, 2 deel, bladz. 246,

*Dat geen vernuft ooit vatten kon,
Dan hooggeleerde smouten,
Van langer handt gezouten.*

Braaden en *Raaden* worden door het Gebruik ook al veeltijds geboogen, *ik braad, ik braadde, gebraaden, ik raad, ik raadde, geraaden*. Ik tel hen echter onder de Eerste Soort van Ongelijkvloeiende Werkwoorden, gelijk daar te zien is, bladz. 214. en 215.

Op de DRIE SOORTEN van alle de Ongelijkvloeiende Werkwoorden heb ik TIEN Tijdvoegingen gevonden, welker Lijdend Deelwoord niet in het sleepende EN uitgaat. Deze zijn,

1. *Gaan*, 2. *Staan*, 3. *Zien*, 4. *Bren-*
gen, 5. *Denken*, 6. *Dunken*, 7. *Hl-*
ben, 8. *Koopen*, 9. *Zoeken*, en 10.
Doen, met hunne Samengezetten.

De Drie eerste behooren tot de Eerste Soort,

- I. *Ik gaa, ik ging, Gegaan,*
- II. *Ik staa, ik stond, Gestaan,*
- III. *Ik zie, ik zag, Gezien,*

De Zes volgende Tijdvoegingen behooren tot de Tweede Soort, gelijk:

IV. *Ik Breng, ik Bragt, Gebragt.*

V. *Ik Denk, ik Dacht, Gedacht.*

VI. *Mij Dunkt, mij Dacht, Gedacht.*

VII. *Ik Heb, ik Had, Gehad.* Zie over het gebruik van dit Werkwoord iets hierachter bij de uitzonderingen, het 4de woord, naamelijk: Wezen of Zijn.

VIII. *Ik Koop, ik Kocht, Gekocht.*

IX. *Ik Zoek, ik Zocht, Gezocht.*

Het Tiende Werkwoord behoort tot onze Derde of Laatste Soort, als:

X. *Ik Doe, ik Deed, Gedaan.*

Deugen, dogt, gedogt, en Werken, wrocht, gewrocht, betrek ik hiertoe niet, maar breng hen tot de Eerste en Tweede Soort der Gelijkvloeiende, , deug, deugDE, gedeugd, en werk, werkTE, gewerkt.

Ik geef de Eerste DERTIEN en de Laatste TIEN Werkwoorden niet voor *Uitzonderingen* van de Gelijkvloeiende en Ongelijkvloeiende op: neen, ganschlijk niet. Want wij hebben straks gezien, dat zij, elk afzonderlijk, de onderscheiden Buiging haarer Soort

Soort blijven aankleeven, schoon zij in den uitgang huns Lijdenden Deelwoords eenigzins verschillen.

De UITZONDERINGEN, die ik op ALLE onze Nederduitfche Werkwoorden gevonden en aangetekend heb, zijn VIJF in getal, te weeten :

1. Konnen. *Ik Kan, ik Konde, Konnen. (*)*
2. Moeten. *Ik Moet, ik Moest, Moeten.*
3. Mogen. *Ik Mag, ik Mogt, Mogen.*
4. Wezen of Zijn. *Ik Ben, ik Was, Geweest, oudtijds geweest, en zoude dus volkoomen te brengen zijn tot de Eerste Soort onzer Ongelijkvloeiende. Dit Deelwoord geweest is bij ons nog in gebruik, in de spreekwijze, een geweest knecht, een geweest koopman.*

Let

(*) Let wel. *Konnen, Mogen* en *Zullen* neemen in den derden Perfoon van den Tegenwoordigen Tijd geen *t* aan. Men zegt en fchrijft: *hij kan, hij mag, hij zal*: zo ook *hij wil*. Men herleeze het gene ik hiervan gezegd heb, bladz. 212.

Let wel. Dit Werkwoord *Zijn*, als het tot een Helpwoord gebruikt wordt, wil dan alleenlijk bij een Onzijdig (neutrum) Werkwoord geplaatst zijn, gelijk blijkt in deeze Zegwijzen van den

Volmaakten Voorleeden Tijd,

Ik ben bezweeken, ik ben gegleeden,

Ik ben geweeken,

Meer dan Volmaakten Voorleeden Tijd,

Ik was bezweeken, ik was gegleeden,

Ik was geweeken.

Integendeel wordt *Hebben*, als het tot een Hulpwoord verstrekt, altijd bij Bedrijvende Werkwoorden (verba Activa) gevoegd, dat te zien is in den

Volmaakten Voorleeden Tijd,

Ik heb gehoopt, ik heb geëerd,

Ik heb gezet,

Meer dan Volmaakten Voorleeden Tijd,

Ik had gehoopt, ik had geëerd,

Ik had gezet.

Hierdoor meen ik mijnen Landgenoot het groote onderscheid van *ik ben* en *ik heb* duidelijk genoeg aangewezen te hebben, om
voort-

voorraan het eene voor het andere niet onverschilliglijk te gebruiken.

5. Zullen. Dit is een gebreklijk Helpwoord, en wordt aldus geboogen :

Ik zal, gij zult, hij zal;

Wij zullen, gij zult, zij zullen:

Ik zoude, gij zoudt, hij zoude;

Wij zouden, gij zoudt, zij zouden.

Deeze VIJF TIJDVOEGINGEN kunnen niet onder de Twee Vakken der Gelijkvloeiende, noch onder de Drie der Ongelijkvloeiende gebragt worden, en daarom noem ik haar UITZONDERINGEN, of onregelmaatheden, welke anderszins in onze Taal veel minder zijn, dan men gemeenlijk zich verbeeldt.

Daar ieder over de geringheid van dit getal, zo wel als ik, zal verwonderd staan, en de Taalkundige zich daarover met mij verblijden, durf ik nu alle de overige onregelmaatheden, die ons bij eene wederherhaalde Naleezing zijn voorgekoomen, zonder eenige achterhoudinge, onder ieders oog brengen, om te laten oordeelen, of ik haar op de Lijst der Uitzonderingen, met eenige gepaste reden, konne brengen.

I. Leg-

1. *Leggen* en *Zeggen*, met hunne *Samen-*
gezetten, behoorende tot de Eerste Soort
der *Gelijkvloeiende*, maaken in de *Buiginge*,

Ik leg, ik leide, in plaats van *ik legde*,

Ik zeg, ik zeide, in plaats van *ik zegde*,
gelijk hiervoor op hunne behoorlijke plaat-
fen is gezien. (bladz. 191, 192 en 195)

2. *Koomen*, met zijne *Samenzettingen*,
van de Eerste Soort der *Ongelijkvloeiende*
zijnde, heeft in zijne *Tijdvoeginge*,

Ik koom, ik kwam,

veranderende den wortelmedeklinker *k* in
kw, in den *Onvolmaakten Voorceden Tijd*,
(bladz. 215.)

3. *Beslaapen*, *Bevallen*, *Gelaaten* (zich),
Geneezen, en *Wedervaaren*, door iets beje-
gend worden, behooren tot onze Eerste
Soort van *Ongelijkvloeiende*, en verschillen
van alle de anderen, om dat zij geen veran-
dering in het *Lijdende Deelwoord* ondergaan,
het eindigt wel in *EN*, dat hun natuurlijk
kenmerk is, maar het is geheel in *spellinge*,
en getal van letteren, met de *Onbepaalde*
wijzen gelijk, dat op ons eerste *Vak* kan ge-
zien worden. (bladz. 214.) Laat ik deeze
opmerking klaarder zeggen,

Alle

*Alle de Lijdende Deelwoorden van de Onge-
lijkvloeiende Werkwoorden der Eerste Soort zijn
altijd aan hunne Onbepaalde wijze in spellinge
gelijk, als zij een Onscheidbaar Voorzetsel bij
zich hebben.*

Zoude men zo doende den onkundigen be-
risper onzer Woordenrijke en Schoone Moe-
dertaale niet bijna den mond stoppen, daar
hij hier zien kan, dat zij, in plaatse van
Onregelmatig te zijn, zeer Regelmatig,
ja, durve ik niet daarbij doen, Regelmaati-
ger dan die der Franschen en anderen is?

Ik zoude hier eindigen, vonde ik niet ge-
raaden, ter bevorderinge van de goede Re-
gelmaat onzer Spelkunde, te melden, dat
men niet willekeuriglijk met de Spellinge
van de Lijdende Deelwoorden der Onge-
lijkvloeiende Werkwoorden, naamelijk, die
in EN uitgaan, diene te werk te gaan, en
schrijven nu eens, *GenEzen*, dan weder, *Ge-
sprOOken*.

Men hebbe, om hierin zich zelve gelijk
te zijn, alleeniglijk de Spelling onzer opge-
geeven Drie Soorten naartegaan, waaruit
men zien zal, dat de Regelmaat, zo mij
voorkoomt, vereischt, dat men *GenEEzen*,
met

met eenen langen klinker, als onder onze Eerste Soort behoorende, dient te schrijven, en *GesprOken*, met eenen korten klinker, dat van het Derde Slach dier Werkwoorden is. Om mij klaarder uit te drukken:

Het Deelwoord *GenEEzen*, behoorende tot onze *Eerste Soort van Ongelijkvloeiende*, dunkt mij moet met eenen langen klinker gebruikt worden, om dat het de Wortelletter van het Werkwoord is, waarnaar deeze Soort altijd schijnt te moeten geschikt worden, zo zegt men ook, *gehiEven*, *geAllen*, *gewAsfen*, om dat de Wortelklinker een korte is. Wilde men deeze Deelwoorden van de Eerste Soort naar de Spelling van den Onvolmaakten Voorleeden Tijd schicken, dan kwame men daarmede niet wel te recht. Het zoude wel goed zijn met *GenEEzen*, want men konde schrijven, *ik genEEs*, *ik genAs*, *genEzen*; maar hoe dan met, *ik hIEf*, *ik vIEl*, *ik wIEs*?

Om de cene en andere zwaarigheid, daardoor ontstaande, te ontgaan, besluit ik tot nog toe voor mij, *dat de Deelwoorden van de Eerste Soort der Ongelijkvloeiende Werkwoorden, zich niet naar de Spelling van den On-*
vol-

volmaakten Voorleeden Tijd, maar *naar de spelling van den Eersten Persoon des Tegenwoordigen Tijds willen geschikt hebben*. En uit dien hoofde, zoude men hebben te schrijven,

Eerste Soort van Ongelijkvloeierende Werkwoorden,

Ik genEes, Ik genas, GenEEzen,

Ik hEf, Ik hief, GehEven,

Ik vAl, Ik viel, GevAllen,

Ik wAs, Ik wies, GewAsfen,

Maar *GesprOken*, behoort, naar mijn inzien, met eenen korten klinker geschreeven te worden, om dat *de Deelwoorden van onze Tweede en Derde opgegeeven Soort zich altoos in spellinge willen gericht hebben, naar den Onvolmaakten Voorleeden Tijd hunner Werkwoorden*: heeft deeze eenen korten dan moet ook het Deelwoord den zelfden hebben, heeft die *Tijd* eenen langen klinker, dan moet men hem ook in het Deelwoord gebruiken. Bij voorbeeld:

Tweede Soort van Ongelijkvloeierende,

Ik begin, Ik begOn, BegOnnen,

Ik delf, Ik dOlf, GedOlven,

Ik

256 VIERDE VERHANDELING.

*Ik bezwijn Ik bezwEEm, BezwEEEmen,
Ik kluif, Ik klooF, GeklooVen;*

Derde Soort van Ongelijk-
vloeiende,

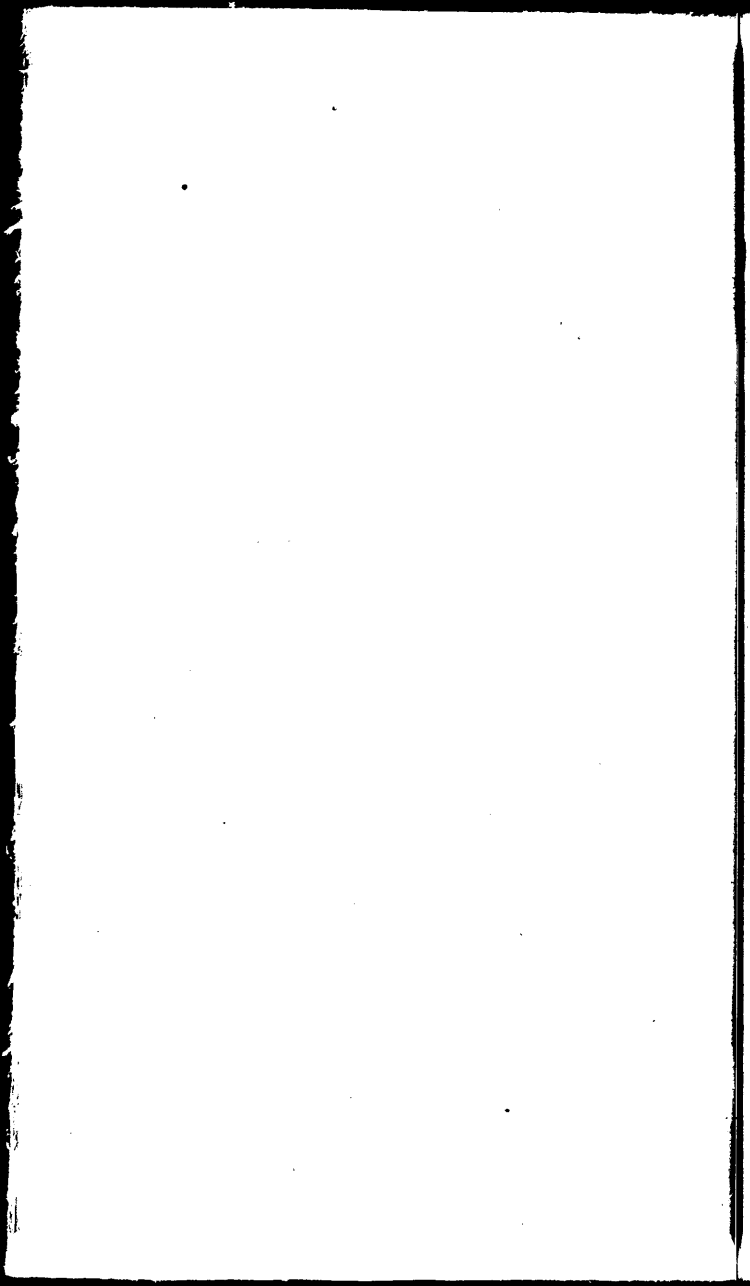
*Ik besteeK, Ik bestAk, BestOken,
Ik bid, Ik bAd, GebEden,
Ik ruik, Ik rIEk, GerOOken,
Ik zweer, Ik zwOEr, GezwOOren.*

Deeze Tweeledige Regelmaat, die ik hier
ter overweeinge der Taalkundigen voor-
draag, staat tegen de TWEE HOOFDWAAR-
NEEMINGEN van den Heere TEN KATE
(*) lijnrecht over.

(*) Verheven Deel der Nederd. Spraake, 1 d.
bl. 176. over de ij en ei; 211, over de e en ee,
en 266, over de o en oo.

A A N.

A A N H A N G S E L,

A A N H A N G S E L 023

Ik heb in mijn vorig Werk, op het VYFDE VERTOOG, de Lijdende Deelwoorden, die in EN uitgaan, (let wel. Deeze zijn alle van Ongelijkvloeiende Werkwoorden.) Onbuigzaam geacht te zijn, benevens eenige andere woorden, waartoe ik nu nog breng, het Bijvoeglijke *goedertieren*. Behalve, dat ik het voorlang als zodanig heb beschouwd, is mij eene plaats in VONDEL voorgekoomen, daar hij het in den Tweeden Naamvalle ook ongeboogen gebruikt:

BESPIEGELINGEN, 4 boek, bl. 133,

„ *En 's menschen eeuwig heil, 't welk neder-
vloeit uit d'ader*

„ *Van dien rechtwaerdigen en goedertieren
Vader.*

Ik tekende aldaar nog in eene Noot aan, dat ik de COMPARATIVA, gelijk *beter, slechter, korter en langer*, als Bijvoeglijke Naamwoorden gebruikt wordende, ook Onbuigzaam hield. Sedert heb ik gezien, dat ook de Heer TEN KATE hen daarvoor houdt.

I Deel, bladz. 328. Daar zegt hij:

„ —————. Nogthans
 „ wil 't gebruik onzer Tale dat de *Com-*
 „ *parativus*, onverbuigzaam blijve in
 „ alle de *Genera*, zo wel in *Singul*: als
 „ in *Plur*: niettegenstaande de *Positi-*
 „ *vus* en *Superlativus* even als de an-
 „ dere *Adjectiva* in de verbuiging be-
 „ handelt worden. —”

Om die reden schrijft hij ook bladz. 332,

„ *Dat mijn Heer het dus opvat, zal mij*
 „ *met te meerder lust dit werk doen ver-*
 „ *volgen.*

En de Heer HOOFT deed dit in zijnen tijde
 al. In de LV WAARNEEMING OP DE HOLLAND-
 SCHE TAAL schrijft hij:

„ *De Comparativen* als GROOTER, MEER-
 „ DER, VROOMER &c. *declineer* ik niet;
 „ maar stel EENS GROOTER VORSTEN;
 „ EENS MEERDER MANS; VAN EENEN
 „ VROOMER OVERSTE; &c.”

en de CIX WAARNEEMING luidt aldus:

„ MEN MOET EENEN GROOTER VORST
 „ TE HULPE HAELEN.”

Dewijl ik hier nog een blad open heb, zal
 ik

ik eene dier COMPARATIVA, met een zelfstandig Naamwoord daarnevens, in de Zes Naamvallen plaatsen. Ik denk, dat de Taalkundigen dit niet ongepast zullen oordeelen, dewijl het nog niet is voorgedaan.

Voorbeeld

met de Bepaalende Geslachtwoorden,
DE, DE EN HET.

Manlijk
Eenvoudig.

1. *De wijzer staat.*
2. *Des wijzer staats.*
3. *Den wijzer staat.*
4. *Den wijzer staat.*
5. *O wijzer staat.*
6. *Van den wijzer staat.*

Manlijk
Meervoudig.

1. *De wijzer Staaten.*
2. *Der wijzer Staaten.*
3. *Den wijzer Staaten.*
4. *De wijzer Staaten.*
5. *O wijzer Staaten.*
6. *Van de wijzer Staaten.*

Vrouwlijk
Eenvoudig.

1. *De wijzer Magt.*
2. *Der wijzer Magt.*
3. *Der wijzer Magt.*
4. *De wijzer Magt.*
5. *O wijzer Magt.*
6. *Van de wijzer Magt.*

Vrouwlijk
Meervoudig.

1. *De wijzer Magten.*
2. *Der wijzer Magten.*
3. *De wijzer Magten.*
4. *De wijzer Magten.*
5. *O wijzer Magten.*
6. *Van de wijzer Magten.*

Onzijdig
Eenvoudig.

1. *Het wijzer Volk.*
2. *Des wijzer Volks.*
3. *Den wijzer Volke.*
4. *Het wijzer Volk.*
5. *O wijzer Volk.*
6. *Van den wijzer Volke.*

Onzijdig
Meervoudig.

1. *De wijzer Volken.*
2. *Der wijzer Volkeren.*
3. *Den wijzer Volkeren.*
4. *De wijzer Volken.*
5. *O wijzer Volken.*
6. *Van de wijzer Volkeren.*

Voorbeeld
met de Onbepaalende Geslachtwoorden,
EEN, EENE en EEN.

Manlijk Eenvoudig.	Manlijk Meervoudig.
1. <i>Een wijzer staat.</i>	1. <i>Wijzer Staaten.</i>
2. <i>Eens wijzer staats.</i>	2. <i>Van wijzer Staaten.</i>
3. <i>Eenen wijzer staat.</i>	3. <i>Aan wijzer Staaten.</i>
4. <i>Eenen wijzer staat.</i>	4. <i>Wijzer Staaten.</i>
5. <i>Ontbreekt.</i>	5.
6. <i>Van eenen wijzer staat.</i>	6. <i>Van wijzer Staaten.</i>
Vrouwlijk Eenvoudig.	Vrouwlijk Meervoudig.
1. <i>Eene wijzer Magt.</i>	1. <i>Wijzer Magten.</i>
2. <i>Eener wijzer Magt.</i>	2. <i>Van wijzer Magten.</i>
3. <i>Eener wijzer Magt.</i>	3. <i>Aan wijzer Magten.</i>
4. <i>Eene wijzer Magt.</i>	4. <i>Wijzer Magten.</i>
5. <i>Ontbreekt.</i>	5.
6. <i>Van eene wijzer Magt.</i>	6. <i>Van wijzer Magten.</i>
Onzijdig Eenvoudig.	Onzijdig Meervoudig.
1. <i>Een wijzer Volk.</i>	1. <i>Wijzer Volken.</i>
2. <i>Eens wijzer Volks.</i>	2. <i>Van wijzer Volkeren.</i>
3. <i>Eenen wijzer Volke.</i>	3. <i>Aan wijzer Volkeren.</i>
4. <i>Een wijzer Volk.</i>	4. <i>Wijzer Volken.</i>
5. <i>Ontbreekt.</i>	5.
6. <i>Van eenen wijzer Volke.</i>	6. <i>Van wijzer Volkeren.</i>

Als deeze COMPARATIVA, of woorden van den vergelijkenden Trap, Zelfstandiger wijze gebruikt worden, dan neemen zij in den Eerften Naamvalle eene e aan, gelijk de ande-

dere Bijvoeglijke in gelijke omftandigheid doen, en worden even zo verhoogden. Laat mij ook deeze Buiging nog hier fchrijven.

1. <i>De Meerdere.</i>	1. <i>De Meerderen.</i>
2. <i>Des Meerderen.</i>	2. <i>Der Meerderen.</i>
3. <i>Den Meerderen.</i>	3. <i>Den Meerderen.</i>
4. <i>Den Meerderen.</i>	4. <i>De Meerderen.</i>
5. <i>O Meerdere.</i>	5. <i>O Meerderen.</i>
6. <i>Van den Meerdere.</i>	6. <i>Van de Meerderen.</i>

Deeze Naambuiging komt in foortgelijke fpreekwijzen voor:

(In het Eenvoudige Getal.)

De Wijzere moet den dommeren onderrechten.

De Dommere moet voor den wijzeren zwijgen.

De Meerdere moet den minderen geeven.

De Mindere moet den meerderen wijken.

(In het Meervoudige Getal.)

De Wijzeren moeten de dommeren onderrechten.

De Dommeren moeten voor de wijzeren zwijgen.

De Meerderen moeten den minderen geeven.

De Minderen moeten den meerderen wijken.

In Onzer Heeren Staaten Bijbel vindt men deeze zelfde comparativus ook zelfftandiger wijze gebruikt. Hebreen 6. vs. 16,

„ *De Mensehen zwetren wel bij den meer-*
 „ *deren dan zij zijn, ———*”

Dit

Dit houd ik ook voor gezegd te hebben van de Lijdende Deelwoorden, die in EN uitgaan, (letwel. Dit zijn de Deelwoorden van de Ongelijkvloeiende Werkwoorden,) en door mij als Onbuigzaam zijn aangezien. Worden zij Zelfstandiger wijze gebruikt, dan neemen zij alle in den Eersten Naamvalle eene *e* aan, en men zegt en schrijft:

de jonggeborenE, de overleedenE, de gestorvenE, de ver slaagenE, de overwonnenE, de genezenE, de verhevenE, de geroepenE, de verlatenE, de gepreezenE, de verkreegenE, de bevolenE, de geswoorenE.

Zo mede het Bijvoeglijke *Goedertieren*, waarmede ik dit AANHANGSEL heb begonnen. Bezigt men het als Zelfitandig, dan moet men zeggen en schrijven: *de GoedertierenE, Die den hemel en de aarde heeft gemaakt*, is onëindig in Weldoen.

D R U K F E I L E N.

Bladz. 12, de laatste regel, staat tijds moet zijn getals.

— 97 *staat (welker, met een halfmaantje, moet zijn met eene snede, aldus: , welker*

